

**Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ
Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΣΤΗΝ ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ
ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1948-1952**

ΥΠΟ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΝ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΗ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1948-1952*

ΥΠΟ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΝ. ΚΟΥΝΤΟΥΡΗ Ph, D.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ'

Ἡ πολιτική ἔναντι τῆς Ἑλληνοκαθολικῆς - Οὐνιτικῆς Ἐκκλησίας

Τὸ Κομμουνιστικὸ καθεστῶς στὴν Τσεχοσλοβακία ἀκολούθησε μία ιδιό-
ζουσα πολιτικὴ ἔναντι τῶν οὐνιτῶν, τῆς αὐτοαποκαλουμένης Ἑλληνοκα-
θολικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία σύμφωνα μὲ δημοσιεύματα τῆς οὐνιτικῆς Ἐπι-
σκοπῆς τοῦ Presov, ἀνάγει τὴν ἀρχὴ τῆς στὴν ἐποχὴ τῶν Θεσσαλονικέων Ἱε-
ραποστόλων ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου³².

Καθοριστικὸ ρόλο σὲ αὐτὴν τὴν ἐξουσιαστικο-πολιτικὴ σφαίρα εἶχε ἡ
πολιτικὴ ἔναντι τῆς θρησκείας γενικὰ καὶ εἰδικὰ ἔναντι τοῦ ἀποκαλουμένου
ἀντικομμουνιστικοῦ φασιστικοῦ καὶ Ἱμπεριαλιστικοῦ Βατικανοῦ, ὡς καὶ ἡ
ιδέα ὅτι οἱ Σλάβοι ἦταν μόνο Ὁρθόδοξοι.

Οὐσιαστικὸ γεγονός, σταθμὸ καὶ ὁρόσημο σὲ αὐτὴν τὴν πολιτικὴ ἀπετέ-
λεσε ἡ Συνέλευση τοῦ Presov, τῆς 28ης Ἀπριλίου 1950, ὡς καὶ ἡ ὅλη διαδι-
κασία πὺν προηγήθηκε αὐτῆς, γνωστὴ ὡς «Ἐπιχείρηση Ρ».

Σημαντικὸ προηγηθὲν γεγονός, πὺν ἐπίσης ἐπέδρασε στὴν ἐν λόγω Συ-
νέλευση τοῦ Presov, ἦταν καὶ ἡ συνέλευση τοῦ Lvon³³ τῆς γειτονικῆς πλέον
Καρπαθοουκρανίας, τὴν 8η-10η Μαρτίου τοῦ 1946, ἡ ὁποία σηματοδότησε

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεῦχος.

32. Imrich Belejkanic. Ὡς ἀνωτέρω, σελ. 83.

33. Γεωργίου Παν. Κουντούρη: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 148.

τά γεγονότα που ἐπρόκειτο νὰ ἀκολουθήσουν καὶ στὴ γειτονικὴ Τσεχοσλοβακία, σὲ σχέση μὲ τὴν τύχη τῆς Ἑλληνοκαθολικῆς-οὐνιτικῆς Ἐκκλησίας.

Μὲ τὴν ἀνοδό τους στὴν ἐξουσία, οἱ Κομμουνιστὲς ἐπεδίωξαν νὰ χρησιμοποιήσουν τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία πρὸς ἴδιον ὄφελος, ἀφανίζοντας συγχρόνως τοὺς αὐτοαποκαλούμενους Ἑλληνοκαθολικοὺς-οὐνίτες καὶ στὴν Τσεχοσλοβακία, μὲ πρότυπο καταργήσεως τῆς Οὐνίας τὴν κατάργησή της στὴν Καρπαθικὴ Οὐκρανία. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο, μὲ τὸ πρόσχημα τῆς αὐτοκαταργήσεως³⁴, σὲ συνελεύσεις τῶν οὐνιτῶν, ποὺ ἔγιναν πιθανὸν μὲ κρατικὴ ὑπόδειξη, ἡ Οὐνία βρέθηκε ἐκτὸς νόμου. Οἱ ἐκπρόσωποι-ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ της, κατηγορήθηκαν γιὰ ἀντεθνικὴ δράση³⁵ καὶ ὡς πράκτορες τοῦ Βατικανοῦ. Ἀρχισαν πλέον οἱ ἀπειλές, οἱ ἐκφοβισμοὶ καὶ οἱ διώξεις ἐναντίον τῶν κληρικῶν καὶ μοναχῶν τῆς Οὐνίας.

Ἐνα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα ποὺ φωτίζουν ἀρκετὰ τὴν Κρατικὴ-Κομμουνιστικὴ πολιτικὴ ἐναντὶ τῶν οὐνιτῶν καὶ γενικὰ τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων καὶ Ἐκκλησιῶν, εἶναι καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. III-991/50 ἔγγραφο, ποὺ ἀπέστειλε ἡ Κρατικὴ Ὑπηρεσία τῆς Πράγας γιὰ τὶς Ἐκκλησιαστικὲς ὑποθέσεις, μὲ ἡμερομηνία 3 Μαρτίου 1950 πρὸς τὸν οὐνίτη Ἐπίσκοπο Pavel Gojdic³⁶.

Κατ' ἀρχὴν τοῦ ὑπενθύμιζαν ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ὑπέγραψε, μαζί μὲ τοὺς ἄλλους Ρωμαιοκαθολικοὺς Ἐπισκόπους σὲ σύνοδο ποὺ πραγματοποιήθηκε τὴν 17η Φεβρουαρίου τοῦ 1950, ἐγκύκλιο πρὸς τὸ Ρωμαιοκαθολικὸ ἱερατεῖο, προφανῶς καὶ στὸ οὐνιτικὸ ἱερατεῖο, μὲ τὴν ὁποία ἀρνοῦνταν τὴν ἐφαρμογὴ τῶν μέτρων τῆς Σλοβακικῆς ὑπηρεσίας γιὰ τὶς Ἐκκλησιαστικὲς ὑποθέσεις κατὰ παράβαση τῆς ἰσχύουσας νομοθεσίας.

Ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἔγγραφο πληροφοροῦμεθα μεταξὺ ἄλλων ὅτι τὴν Ἱερατικὴ καὶ κηρυγματικὴ δραστηριότητα στὶς Ἐκκλησίες καὶ τὶς θρησκευτικὲς κοινότητες μποροῦσαν νὰ τὴν ἀσκήσουν μόνο πρόσωπα τὰ ὁποῖα εἶχαν τὴν κρατικὴ πρὸς αὐτὸ συμφωνία καὶ ἐπικύρωση δίνοντας τὸν σχετικὸ ὅρκο (ἐμπειπιστευμένα ἀπὸ τὸ κράτος μὲ σχετικὸ ὅρκο). Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐπιχειρηματολογία ὑπὲρ τῶν ἀπόψεων καὶ τῶν νόμων τῶν κρατικῶν ὀργάνων καὶ ὑπηρεσιῶν μεταξὺ ἄλλων στὸ ἔγγραφο ἀναφέρεται ὅτι:

«Δὲν σᾶς ἐνδιαφέρει ἡ ἀλήθεια, ἡ εὐημερία τῆς Ἐκκλησίας ὡς καὶ ἡ ἡρεμία τοῦ Ἱερατείου καὶ τῶν πιστῶν. Ἐπὶ μακρὸν προσπαθεῖτε νὰ προκαλέ-

34. Γεωργίου Παν. Κουντούρη: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 158.

35. Γεωργίου Παν. Κουντούρη: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 155.

36. Statni urad pro veci cirkevni
apIII-991/50 V Praze Dne 3 brezna 1950
Statny oblastny archiv Presov.

σετε ἀναταραχὴ καὶ ἀνατροπὴ, γι' αὐτὸ δὲν θεωρεῖσθε ἄξιος καὶ σεβαστός, οὔτε ὡς Ἐπίσκοπος, οὔτε ὡς πολίτης, μὲ τὸ νὰ προσπαθεῖτε μὲ ἀπαράδεκτο τρόπο νὰ ἀγνοεῖτε τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς νόμους τοὺς ὁποίους οἱ ἐργαζόμενοι [= "Ὅπου ἀναγράφεται ὁ ὅρος «ἐργαζόμενοι» ἐννοεῖται ἡ Σοσιαλιστικὴ Λαϊκὴ δημοκρατία καὶ ἐξουσία] ἔδωσαν πρὸς ὄφελος τῆς δημοκρατίας καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ ὁποῖοι πρέπει πλήρως νὰ τηροῦνται ἀναντίρρηση καὶ χωρὶς προϋποθέσεις».

Κατηγορεῖτο ἀκόμη ὁ οὐνίτης Ἐπίσκοπος, ὅτι μὲ προθυμία ὑποτάσσετο σὲ ὁποιαδήποτε πολιτικὴ ἀπόφαση καὶ διαταγὴ-ἐντολὴ τοῦ Βατικανοῦ, τὸ ὁποῖο διέκειτο μὲ μῖσος καὶ ἐχθρότητα πρὸς τὴ Λαϊκὴ Δημοκρατία καὶ τὸ λαὸς τῆς. "Ὅτι ἐπικύρωνε μεσαιωνικὲς Ἐκκλησιαστικὲς ποινὲς σὲ ἀδελφοὺς, ὄχι ἐξαιτίας θρησκευτικῶν, ἀλλὰ κυρίως πολιτικῶν λόγων.

Κατηγορεῖτο ἐπίσης γιὰ ἀπιστία πρὸς τοὺς κρατικούς ἐκπροσώπους τῶν ἐργαζομένων, γιὰ μῖσος καὶ ἐχθρότητα πρὸς τὴ Λαϊκὴ Δημοκρατία, διὰ μέσου ποιμαντικῶν καὶ παράνομων ἐγκυκλίων χωρὶς προηγούμενη ἄδεια τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν, ὅτι προκαλοῦσε ἀναταραχὴ, δοκιμασίες καὶ ἐκτροπὲς ἐναντίον τῆς Λαοδημοκρατικῆς Διοικήσεως καὶ ὁ ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων τῆς κυβερνήσεως τὸν προειδοποιοῦσε ὅτι στὸ μέλλον, ἐὰν γίνονταν ἄλλες προσπάθειες κληρικῶν ἢ πιστῶν νὰ διαταράξουν τὴν ἡρεμὴ κοινωνικὴ ζωὴ τοῦ κράτους, οἱ ἐργαζόμενοι θὰ ἐβρίσκαν μέσα προκειμένου νὰ τοὺς ἐμποδίσουν.

Τὸ ἔγγραφο ὑπογράφηκε ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸ Dr. Alexej Cepicka καὶ συντάχθηκε ἀκριβῶς 45 μέρες πρὶν ἀπὸ τὴ Συνέλευση τοῦ Presov τῆς 28ης Ἀπριλίου 1950. Εἶναι χαρακτηριστικὸ γιὰ τὸ ὕφος, τὴ γλῶσσα τῆς ἐποχῆς καὶ τὶς ἀπειλὲς ὅπου ἦταν γραμμένο.

Ὑπεραμυνόταν τῆς Κρατικῆς νομοθεσίας γιὰ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα καὶ μεμφόταν τὶς παρανομίες τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ οὐνιτῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωματούχων. Φυσικὰ γιὰ τοὺς γνωρίζοντες τότε τὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅσους ἀσχολοῦνται ὡς καὶ σήμερα μὲ τὸ ἐν λόγω θέμα, τὸ ἔγγραφο αὐτὸ ἀποτελοῦσε ἕνα σαφὲς προμῆνυμα ὅτι ἐπέκειτο ἡ διάλυση τῆς οὐνίας. Μετὰ τὴ Συνέλευση τοῦ Presov, ἡ οὐνία τέθηκε ἐκτὸς νόμου, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς «αὐθόρμητης καὶ οἰκιοθελοῦς αὐτοκαταργήσεώς της».

Στὸ κείμενο ἐπίσης διαφαίνεται ἡ ἀντιπατικὴ καὶ ἀντιβατικάνεια πολιτικὴ τῆς Λαοδημοκρατικῆς Κομμουνιστικῆς Δημοκρατίας, μὲ ἄμεσες κατηγορίες γιὰ πολιτικὴ ἀνάμειξη τοῦ Βατικανοῦ στὰ δρώμενα ἄλλης χώρας, χρησιμοποιοῦντας ὡς φερέφωνα πρὸς ἐπίτευξη αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ του τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς καὶ οὐνίτες τῆς Τσεχοσλοβακίας.

Φυσικὰ ἀπὸ Ἐκκλησιαστικῆς πλευρᾶς ἡ συμμετοχὴ τοῦ οὐνίτη Ἐπισκό-

που σέ σύνοδο τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν, γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ πιστοποιοῦσε τὸ γεγονός ὅτι οἱ οὐνίτες ἐπὶ τῆς οὐσίας, στὴν πίστη καὶ στὰ δόγματα ἦταν Ρωμαιοκαθολικοί, καὶ ὡς τέτοιοι ὑπάγονταν στὴν ἄμεση δικαιοδοσία τοῦ Βατικανοῦ. Ἡ ὑπαρξὴ καὶ στήριξή τους ἀπὸ αὐτό, ἐξυπηρετοῦσε καθαρὰ προσηλυτιστικούς καὶ πολιτικούς σκοποὺς.

Οἱ κατηγορίες οἱ ὁποῖες ἐξαπολύθηκαν ἐναντίον τοῦ Βατικανοῦ ἀπὸ τοὺς «Λαοδημοκράτες» θὰ εἶχαν νόημα καὶ ἀξία καὶ θὰ μπορούσαμε νὰ προβληματισθοῦμε πάνω στὴ μακρόχρονη πολιτικὴ τοῦ Βατικανοῦ, ἐὰν ἓνας ἀπὸ τοὺς βασικούς στόχους τῶν «Λαοδημοκρατῶν» δὲν ἦταν ἡ διάδοση τῆς ἀθεΐας καὶ ἡ πολεμικὴ κατὰ τῆς θρησκείας.

Ἐπίσης κοινοτυπία θὰ ἦταν ἡ ἀναφορὰ τῶν Κομμουνιστῶν στὴν κρατικὴ νομοθεσία γιὰ τὰ θρησκευόμενα καὶ τὶς Ἐκκλησίες. Ἀλλωστε καὶ στὰ φιλελεύθερα καὶ δημοκρατικὰ κράτη τοῦ ἐλεύθερου κόσμου, ἀπαιτεῖται ἐγκρίση καὶ ἐπικύρωση τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πράξεων ἀπὸ τὴν πολιτεία ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας-πολιτείας.

Τὸ πρόβλημα ὅμως δημιουργήθηκε, διότι ἡ ἐπίσημη φιλοσοφικὴ καὶ Μαρξιστικὴ θεώρηση περὶ τοῦ κόσμου καὶ οἱ πολιτικὲς συνθήκες ζωῆς δὲν ἐπέτρεπαν στὶς Ἐκκλησίες νὰ ἔχουν δημόσια δράση. Ἀντιθέτως ἐπιχειρήθηκε ὁ ἔλεγχος καὶ ἡ περιθωριοποίησή τους.

Δέκτης αὐτῆς τῆς ἄλλοτε ἔμμεσης καὶ ἄλλοτε ἄμεσης ἀθεϊστικῆς πολιτικῆς ἦταν ὁ ἴδιος ὁ λαός, ὁ ὁποῖος ἀπὸ φόβο νὰ μὴν χάσει κάποια ἀπὸ τὰ προνόμια ποὺ τὸν καταξίωναν στὴν κοινωνία, προσποιεῖτο ὅτι δὲν εἶχε καμμιά σχέση μὲ τὴν Ἐκκλησία, οὔτε μεταφυσικὲς καὶ ὑπαρξιακὲς ἀνησυχίες. Μιὰ ἰδιαίτερη σχέση μὲ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν θρησκεία, θὰ μπορούσε νὰ τὸν χαρακτηρίσει ὡς ἐχθρὸ τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Ἰδεώδους, μὲ ὅ,τι συνέπειες αὐτὸ ἐπέφερε.

Τὸν Νοέμβριο τοῦ ἔτους 1948, ὁ οὐνίτης Ἐπίσκοπος Pavel Gojdic σὲ Σύνοδο Ρωμαιοκαθολικῶν Ἐπισκόπων στὸ Ολομouc, ἐζήτησε βοήθεια γιὰ ἀνάπτυξη ἐντονότερης Ἱεραποστολικῆς δραστηριότητος, διότι ὑπῆρχε κίνδυνος γιὰ τοὺς οὐνίτες ἀπὸ τὴν ἐντονη Ἱεραποστολικὴ δραστηριότητα τῶν Ὁρθοδόξων, προφανῶς λόγῳ τοῦ κινδύνου ποὺ αἰσθάνθηκαν οἱ οὐνίτες ἀξιωματοῦχοι ἀπὸ τὴν ἐπαπειλούμενη εἴσοδο τῶν πιστῶν καὶ τοῦ Ἱερατείου τους στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Ἀπὸ τὴν ἐκθεση τοῦ ὑπευθύνου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ τμήματος NF Huba τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1949 γιὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν πολιτικὴν, μαθαίνουμε ὅτι εἶχε ξεκινήσει διαδικασία ἐσωτερικῆς καθολικοποιήσεως³⁷ τῶν οὐνιτῶν κατὰ τὴ γνώμη μας, λόγῳ τῆς δυσχεροῦς

37. Gorazd Vopatny: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 73.

καταστάσεως ποὺ εἶχε διαμορφωθεῖ γιὰ τὴν αὐτόνομη ὕπαρξή τους. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1950 ἀριθμοῦσε 57.500 πιστοὺς.

Καὶ ὁ ὑπάλληλος ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων συνεχίζει ὅτι: «Εἶναι ἀνάγκη νὰ κάνουμε ὅλα ὅσα χρειάζονται προκειμένου νὰ ἐμποδίσουμε αὐτὴν τὴν Καθολικοποίηση τῶν οὐνιτῶν καὶ νὰ καλλιεργηθεῖ στὸ οὐνιτικὸ Ἱερατεῖο κίνημα γιὰ τὴν ἐπιστροφὴ στὴν Ὁρθοδοξία».

Ἀπὸ τὴν ἴδια ἔκθεση σχετικὰ μὲ τὴν στενὴ συνεργασία μεταξὺ Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ οὐνιτῶν, πληροφοροῦμεθα ὅτι οἱ Ἑλληνοκαθολικοὶ οὐνίτες ἦταν ἀντιδραστικότεροι σὲ σχέση μὲ τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς. Ἦταν πλούσιοι καὶ εἶχαν ἀρκετὰ Μοναστήρια καὶ πολλὲς οἰκονομικὲς πηγές. Καὶ ὑπογραμμίστηκε ἀκόμη μία φορὰ ἡ ἀκολουθητέα ἐσωτερικὴ διαδικασία Καθολικοποίησώς τους, ὅστερα ἀπὸ συμφωνία ποὺ συνήψαν μὲ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴ Ἱεραρχία, ὥστε ἡ Καθολικοποίησή τους νὰ καλύπτει ὅλες τὶς πλευρὲς (προφανῶς λειτουργικὲς, πρακτικὲς καὶ διοικητικὲς).

Ἡ βοήθεια τὴν ὁποία ἐζήτησε ὁ οὐνίτης Ἐπίσκοπος ἀπὸ τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς, πραγματοποιήθηκε μὲ τὴν προετοιμασία καὶ ἀποστολὴ μερικῶν Ρωμαιοκαθολικῶν Ἱερέων, κατόπιν ἀποφάσεως τῆς Συνελεύσεως τοῦ «Kongregace Ecclesia orientalis z11 listopadu 1948», μὲ ἡμερομηνία 11 Νοεμβρίου 1948.

Κατὰ τὸ τέλος Αὐγούστου τοῦ 1949, τὸ Ἐκκλησιαστικὸ τμῆμα NF σὲ συνεργασία μὲ ἐκπροσώπους τῶν Ὁρθοδόξων, ἐπεξεργάσθηκε σχέδιο τὸ ὁποῖο περιελάμβανε τὴ δημιουργία ὀργανωτικῶν κέντρων (σταθμῶν) στὴν Ἀνατολικὴ Σλοβακία, τὴν αὔξηση τῶν Ἱερέων, τὴν ὀλοκλήρωση τῆς οἰκοδομήσεως ναῶν, [κατὰ τὴ γνώμη μας, ἡ αὔξηση τῶν Ἱερέων καὶ ἡ ὀλοκλήρωση τῶν ναῶν ἀφοροῦσε μέχρι τότε τοὺς Ὁρθοδόξους, ἡ ἐνίσχυση τῶν ὁποίων θεωρήθηκε ἀπαραίτητη ἐνόψει τῆς προδιαγεγραμμένης διοικητικῆς καταργήσεως τῆς οὐνίας], ἐνῶ ἀναγκαῖα κρίθηκε ἡ (ἐκ τῶν προτέρων) ἀπόκτηση ἐνὸς τουλάχιστον οὐνιτικοῦ ναοῦ καὶ δέκα Ἱερέων ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἐπίσης προσκλήθηκε ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ ὑποδείχθηκε σὲ αὐτὴν, ὅλη τὴν δραστηριότητά της νὰ τὴν ἐπικεντρώσει στοὺς οὐνίτες καὶ νὰ οἰκοδομήσει Ἐπισκοπεῖο στὸ Presov, καὶ γι' αὐτὴν τῆς τὴ δραστηριότητα θὰ ἐλάμβανε τρία (3) ἑκατομμύρια Τσεχοσλοβακικὲς κορῶνες³⁸. Τὸ τμῆμα ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος τῆς Τσεχοσλοβακίας ἐπέκυρσε τὸ μέτρο τῆς 31ης Αὐγούστου.

Παράλληλα ἀποφασίστηκε νὰ προετοιμασθεῖ τὸ ἔδαφος μεταξὺ τῶν πιστῶν τῆς οὐνίας, ὥστε οἱ ἴδιοι νὰ ζητήσουν τὴν ἔνωσή τους μὲ τὴν Ὁρθο-

38. Gorard Vopatrný, ὡς ἀνωτέρω, σελ. 73-74.

δοξία. Το όλο σχέδιο της δραστηριότητας ανετέθηκε στον Gustava Husaka, πρόεδρο της ομάδας των έμπειπιστευμένων.

Το έτος 1946 ή Έλληνοκαθολική-οὐνιτική Έκκλησία στην Τσεχοσλοβακία είχε περίπου 305.645 πιστούς. Από τους πιστούς οί 230.045 κατοικοῦσαν στην Κεντρική και Άνατολική Σλοβακία³⁹.

Λεπτομερεῖς πληροφορίες για την κατάσταση πριν από την Συνέλευση του Presov, ή οποία πραγματοποιήθηκε την 28η-4-1950 και την διαδικασία της μάς δίνει ο ὑπεύθυνος της Σλοβακικής ὑπηρεσίας ἐπὶ τῶν Έκκλησιαστικῶν Vladimir Ekar.

Τὴν ἔκθεση αὐτή ἐπεξεργάστηκαν στην Πράγα τὴν 29η Ἀπριλίου 1950 πρὸς ἐνημέρωση τοῦ ἀντιπροέδρου της Κυβερνήσεως, Ὑπουργοῦ και ὑπευθύνου ἐπὶ τῶν Έκκλησιαστικῶν Zd Fierlinger, ὁ ὁποῖος στή συνέχεια ἐνημέρωσε τὸν πρόεδρο K. Gottwald.

Ἡ οὐνιτική θρησκευτική κοινότητα πρὶν τὴ Συνέλευση τοῦ Presov (ἔτη 1949-1950), ἀριθμοῦσε στην Τσεχοσλοβακία περίπου 220-250.000 πιστούς, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους τὰ 2/3 ἦταν Σλοβάκοι και τὸ 1/3 Οὐκρανοί. Οἱ Ἱερεῖς ἦταν 238, σύμφωνα δὲ με ἔκθεση ἀπὸ τὸ Kosice και τὸ Presov 205. Ἀπὸ αὐτοὺς 70 ἦταν Σλοβάκοι, μερικοὶ Οὐγγροι και οἱ ὑπόλοιποι ἦταν Οὐκρανοί⁴⁰.

Σιγά-σιγά ἄρχισαν νὰ δημιουργοῦνται στὰ χωριὰ και στοὺς νομοὺς ποὺ κατοικοῦσαν οὐνίτες, ὁμάδες ἐπιστροφῆς, οἱ ὁποῖες προπαγάνδιζαν τὴν ἐπιστροφή στην Ὁρθόδοξη και ἀποκοτοῦσαν οὐνίτες Ἱερεῖς ἑτοιμοὺς για εἶσοδο στην Ὁρθόδοξη Έκκλησία.

Ἡ κατάσταση μεταξὺ τῶν Ἱερέων δὲν ἦταν εὐχάριστη. Αὐτοὶ περίμεναν κάποια ἀπόφαση τοῦ κράτους σχετικά με τὴν τύχη της οὐνίας,. Δὲν μποροῦσαν ἢ δὲν ἤθελαν μόνοι τους νὰ ἀποφασίσουν. Ἄλλοι πάλι ἐσκέπτοντο νὰ περάσουν σὲ ἄλλες θρησκευτικὲς κοινότητες, ὅπως π.χ. τὴν Εὐαγγελική, γιατί προφανῶς δὲν ἤθελαν νὰ γίνουν Ὁρθόδοξοι, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο δὲν ἦταν δυνατόν, λόγω τῶν τότε συνθηκῶν.

Σὲ αὐτὴ τὴν ἄσχημη και ἐκνευριστική κατάσταση, σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε και ὁ οὐνίτης Ἐπίσκοπος Pavel Gojdic, ὁ ὁποῖος με δικούς του Ἱερεῖς και ἄλλους ἀνθρώπους ἀντιδρῶσε στην προσπάθεια ἐπιστροφῆς τῶν οὐνιτῶν στην Ὁρθόδοξη Έκκλησία.

Ἡ ἐπίδραση τῶν ἀνθρώπων τοῦ Gojdic ἦταν τέτοια, ὅπου τὸ ἕνα βράδυ οὐνίτες Ἱερεῖς ἦταν ὑπὲρ της ἐπιστροφῆς στην Ὁρθόδοξη και τὴν ἐπόμενη ἡμέρα ἐναντίον αὐτῆς.

39. Gorazd Vopatny: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 73.

40. Gorazd Vopatny: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 74.

Τὰ πάντα ὥστόσο ἦταν ἔτοιμα, σύμφωνα μὲ τὴν ἔκθεση τοῦ Ὑπευθύνου ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ὑποθέσεων, κυρίως ἀπὸ τὰ Κρατικά ὄργανα: Ἐπιτροπὴ προετοιμασίας γιὰ τὴ Σύνταξη τῆς Ἱστορικῆς ἀποφάσεως τῆς Συνελεύσεως, τὸ ψήφισμα, ὡς καὶ τὰ συγχαρητήρια τηλεγραφήματα.

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία γνώριζε γι' αὐτὸ τὸ κίνημα ἐπιστροφῆς. Δὲν πῆρε ὁμως πρωτοβουλίες. Ὅλα τὰ ἄφησε στὴν ἀπόφαση τῶν ἰδίων τῶν πιστῶν οὐνιτῶν, κατ' ἀνάγκη δὲ καὶ στὰ Κρατικά ὄργανα⁴¹. Ἡ προετοιμαζόμενη Συνέλευση τοῦ Presov, ἔπρεπε νὰ κάνει ἔκκληση γιὰ τὴν ἐπιστροφή τοῦ κάθε πιστοῦ στὴν Ὁρθοδοξία.

1. Συνέλευση τοῦ Presov (28-4-1950)

Στὴν ἱστορική Συνέλευση⁴² τῆς 28ης Ἀπριλίου 1950, συμμετεῖχαν 820 τακτικοὶ ἀντιπρόσωποι τῶν τοπικῶν καὶ περιφερειακῶν ἐπιτροπῶν τῆς ἐπιστροφῆς καὶ περισσότεροι ἀπὸ 100 Ἱερεῖς. Συμετεῖχαν δὲ 4000 οὐνίτες - Ἑλληνοκαθολικοὶ πιστοί. Ὁ Gorazd Vopatny ὑποστηρίζει ὅτι παρέμειναν στὴν αἴθουσα τῆς Συνελεύσεως 73 Ἱερεῖς ἂν καὶ στὴν ἀρχὴ ἦταν περισσότεροι, ἐκ τῶν ὁποίων 21 ἦταν Σλοβάκοι. Τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τοὺς πιστοὺς, ὅτι παρέμειναν στίς συζητήσεις καὶ τίς ψηφοφορίες περισσότεροι ἀπὸ 2000 πιστοί.

Ἀπὸ αὐτὲς τίς παραθέσεις στοιχείων μποροῦμε νὰ συμπεράνουμε ὅτι μᾶλλον ἰσχύει ἡ ἀρχικὴ ἀναφορὰ γιὰ συμμετοχὴ 100 Ἱερέων καὶ 4000 πιστῶν, ἔστω καὶ ἂν κάποιοι ἐξῆλθαν λόγω συνωστισμοῦ ἐκτὸς τῆς αἵθουσας τοῦ κτιρίου «Gierny Orol» (Μαῦρος ἀετὸς) στὸ Presov.

Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς συνεδριάσεως, ὅλες οἱ ὁμιλίες καὶ τοποθετήσεις ἐτάχθησαν φυσικὰ ὑπὲρ τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ Σοσιαλισμοῦ καὶ τῆς ἐξασφάλισης τῆς εἰρήνης. Ἡ γλώσσα, οἱ προσφωνήσεις, ὡς καὶ ἡ διακόσμηση τῆς αἵθουσας, εἶχαν κυρίως πολιτικὸ χαρακτήρα (πορτρέτα τοῦ Στάλιν, τοῦ προέδρου τῶν ἐργατῶν τῆς Δημοκρατίας Γκόττβαλντ) γιὰ Ἐκκλησιαστικὴ Συνέλευση.

Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Συνελεύσεως, ὁ πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς προετοιμασίας γιὰ τὴν ἐπιστροφή στὴν Ὁρθοδοξία Benicky εἶπε: «Σήμερα εἴμαστε μάρτυρες τῆς τελευταίας Ἑλληνοκαθολικῆς ἐπαρχίας στὸ Presov».

41. Γεωργ. Παν. Κουντούρη: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 164-165. Βλέπε καὶ Gorazd Vopatny: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 80.

42. Γεωργ. Παν. Κουντούρη: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 160-161. Βλέπε καὶ Gorazd Vopatny: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 78.

Όλες οι προτάσεις της επιτροπής προετοιμασίας έγιναν με ένθουσιασμό δεκτές από τη Συνέλευση. Η διάλυση και καταργήση της ουνίας ψηφίστηκε ομόφωνα κατά τις 12.50.

Άμέσως μετά την απόφαση απομακρύνθηκε⁴³ από το επισκοπικό μέγαρο από εκπροσώπους της επαρχιακής Έθνικης Επιτροπής, ο ουνίτης Επίσκοπος Pavel Gojdic.

Η Συνέλευση αποφάσισε⁴⁴ τα εξής:

1. Να καταργήσει την απόφαση της ουνίας του Ούζγκοροντ, η οποία συνέφη το έτος 1646.

Να διαλύσει την ουνία και με αυτό τον τρόπο να καταργήσει τους δεσμούς με τη Ρώμη και να επιστρέψει προς την Ορθόδοξη προγονική πίστη στη Ρωσία.

2. Να συμμορφωθούν με τα λόγια του Χριστού: «Ὡστε ὅλοι νὰ εἶναι ἓνα».

Να στείλει τηλεγραφήματα προς τον Πατριάρχη Μόσχας Ἀλέξιο τὸν Α' με αίτημα τὴν ὑπαγωγή τους ὑπὸ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν του δικαιοδοσία, στὸν πρόεδρο GSR K Gottwald, τὸν πρόεδρο SNR K Smidke, τὸν ὑπουργὸ γιὰ τὶς Ἐκκλησιαστικὲς ὑποθέσεις καὶ ἀντιπρόεδρο τῆς Κυβέρνησης Z Fierlinger καὶ στὸν ἐξουσιοδοτημένο γιὰ τὶς Ἐκκλησιαστικὲς ὑποθέσεις L. Holdos.

Σὲ ὅλους τοὺς πιστοὺς καὶ ἱερεῖς τῆς Ἑλληνοκαθολικῆς Ἐκκλησίας στὴν GSR, οἱ ὁποῖοι δὲν ἦταν παρόντες στὴ συνέλευση, ἔκαναν ἔκκληση νὰ ἐνωθοῦν με τὴν Οἰκονομικὴν Ἐκκλησία πού ἀποτελοῦσε τὴν πίστη τῶν προγόνων τους.

Ἡ ὅλη διαδικασία καὶ τὸ γεγονὸς τῆς συνελέουσας τοῦ Presov διαδραματίστηκε σὲ ἡρεμὸ κλίμα⁴⁵ καὶ χωρὶς προβλήματα. Σύμφωνα δὲ με τὸν κρατικὸ ὑπάλληλο ἐξουσιοδοτημένο τῆς ἀσφάλειας, καὶ ἡ ψυχικὴ διάθεση τῶν κατοίκων ἦταν πολὺ καλὴ. Μάλιστα ἔλεγε ὅτι τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἦταν πολὺ καλὸ καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε πραγματοποιηθεῖ ἐνωρίτερα.

43. Gorazd Vopatny: ὡς ἄνωτέρω, σελ. 78.

44. Γεωργίου Παν. Κουντούρη: ὡς ἄνωτέρω σελ. 160-161. Βλέπε καὶ παράρτημα ἀρ. 8 σελ. 24.

2) Usnesenie soboru gr. Kat. Duchovenstva a veriacich p. 21-24.

Svelto pravoslavia

Organ pravoslavnej Cirkvi

Ceskoslovenska land 2 cislo-1 Juna 1950

3) Michael Fedor ὡς ἄνωτέρω, σελ. 193-196, 228-240.

4) Gorazd Vopatny: ὡς ἄνωτέρω, σελ. 78.

45. Gorazd Vopatny ὡς ἄνωτέρω, σελ. 79.

Ἡ ἀπόφαση αὐτὴ τῆς Συνελεύσεως τῆς 28ης-4-1950 περιελάμβανε βασικὲς κατηγορίες ἐναντίον τῆς Ρώμης ποὺ ἦταν πραγματικές. Αὐτὰ τὰ διαπιστωμένα ἀρνητικὰ στίγματα ποὺ κηλιδώνουν τὴ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία θὰ εἶχαν ἰδιαίτερη σημασία, ἂν οἱ οὐνίτες τὰ ἐννοοῦσαν καὶ τὰ ἀποδέχονταν ὡς πραγματικά καὶ οἰκειοθελῶς ἤθελαν νὰ ἐπιστρέψουν στὴν ἀρχαία, πατροπαράδοτη Ὁρθόδοξη Καθολικὴ Ἐκκλησία, ὅπως ἔγραψαν, δεδομένου ὅτι στὰ ἐδάφη τῆς τότε Τσεχοσλοβακίας ἀνῆκε καὶ ζοῦσε μεγάλο μέρος Ρουθηνίων [ιδιόμορφο Σλαβικὸ φύλο μὲ δική του διάλεκτο] ἀναμειγνυόμενο μὲ τοὺς καθαυτὸ Σλοβάκους καὶ Τσέχους, ἐνῶ τὸ ὑπόλοιπο τμῆμα ἀνῆκε στὴν Σοβιετικὴ Ἑνωση (Οὐκρανία), ὅπου προηγήθηκαν τὰ γεγονότα τοῦ Ἀβὸβ τὸ ἔτος 1946.

Ἡ οὐνία τοῦ Οὕζγκοροντ, ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε μὲ τὴν ὑπογραφή τὸ ἔτος 1646 ἀπὸ πλευρᾶς τῶν 63 Ὁρθοδόξων Ρουθηνίων Ἱερέων καὶ συνεχίσθηκε νὰ ἐξελισσεται μὲ δόλο κατὰ τὰ ἔτη 1655 μὲ προσχώρηση καὶ ἄλλων 400 Ὁρθοδόξων κληρικῶν, μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Ἐπίσκοπό τους καὶ πρωτεργάτῃ τότε μοναχὸ τοῦ 1646 Πέτρο Παρθένιο, δηλ. μὲ ὁλόκληρη τὴν ἐπισκοπὴ τοῦ Mukacevo, ὁλοκληρώθηκε λόγω τῆς βίαιης προπαγάνδας τῶν Ἰησουϊτῶν τὸ ἔτος 1721, ὁπότε οἱ Ρουθηνιοί⁴⁶ ἐδέχθησαν ἐξ' ὁλοκλήρου τὴν οὐνία.

Πρέπει ἐδῶ νὰ τονιστεῖ ὅτι ἡ οὐσία τῆς οὐνίας παρέμεινε ἄγνωστη στοὺς Ρουθηνικοὺς λαοὺς, μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων, μὲ συνέπεια νὰ μὴν ἔχει εἰσαχθεῖ καμμιά αἰσθητὴ ἀλλαγὴ στοὺς Ἐκκλησιαστικὸ τυπικὸ, τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα. Τὸ σύμβολο τῆς πίστεως ἀνεγινώσκετο στὶς Ἐκκλησίες χωρὶς τὴν προσθήκη τοῦ Filioque, χωρὶς τὴν μνημόνευση τοῦ πάπα κ.λπ.

Αὐτὴ ἡ διαμορφωμένη κατάσταση δυσχέραινε περισσότερο τὴν ἐπιστροφὴ τῶν Ρουθηνίων Καρπαθορώσων στὴν Ὁρθοδοξία. Διότι ὁ λαὸς δὲν ἐπίστευε ἢ δὲν ἀντιλαμβανόταν ὅτι ἔχει ἀποσπασθεῖ ἀπὸ τὴν Ὁρθοδοξία. Ἐπιπροσθέτως, οἱ Ρουθηνιοὶ οὐνίτες κληρικοὶ ὀνόμαζαν «Σχισματικούς» αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἤθελαν νὰ ἐπιστρέψουν στὴν Ὁρθοδοξία, παρεμβάλλοντας κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο σοβαρὰ ἐμπόδια στὴν ἀποκατάσταση τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως μεταξὺ τῶν Ρουθηνίων-Καρπαθορώσων. Παρὰ ταῦτα ἡ ἐπιστροφὴ τῶν Ρουθηνίων στὴν Ὁρθοδοξία, συνεχιζόταν διαρκῶς. Τὴν οὐνία τοῦ Οὕζγκοροντ τοῦ ἔτους 1646, ἤλθε νὰ καταργήσει ἡ Ἱστορικὴ Συνέλευση τοῦ Presov, τὸ 1950.

46. Feriz Berki Ὁρθ. Πρωθιερέας τῆς ἐν Οὐγγαρία Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Η ΕΝ ΟΥΓΓΑΡΙΑ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ Θεσσαλονίκη 1964, σελ. 20-21. Βλέπε καὶ ΤΣΕΧΟΣΛΟΒΑΚΙΑ. Ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Κέντρου Νεότητος Θηβῶν μὲ τίτλο: ΑΝΑΤΟΛΗ δικοί μας τόποι κι ἀνθρώποι, Ἀθήνα 1994, σελ. 186, 198.

Στην απόφαση αυτή ὁρθά ἐπίσης γίνεται ἀναφορὰ σέ τεχνητές αἰτίες, πού μὲ εὐθύνη τῆς Ρώμης ὁδηγήθηκε ἡ Ἐκκλησία στὸ σχίσμα, ὡς καὶ ἡ μὲ τὴ βία ἐπιβολὴ τῆς οὐνίας τὸν 17ο αἰῶνα, διὰ μέσου τῶν φεουδαρχῶν τῆς Αὐστροουγγαρίας στὴν περιοχὴ τους. Ἀποτέλεσμα τῆς οὐνίας τοῦ Οὔζγκοροντ ἦταν ἡ ἀποεθνικοποίηση καὶ ἡ ἀποορθοδοξοποίηση τῶν Καρπαθο-ρουθηνίων-Καρπαθορώσων τῆς Ὑποκαρπαθίας, ὥστε νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὡς γέφυρα γιὰ περαιτέρω προσηλυτιστικὴ ἐπέλαση στὶς Ὁρθόδοξες πλέον Ρωσικὲς χώρες. Αὐτὲς εἶναι διαπιστωμένες ἱστορικὲς ἀλήθειες, πού διεπράχθησαν μὲ εὐθύνη τῆς πολιτικῆς τοῦ Βατικανοῦ στὴν πορεία τῶν αἰῶνων.

Ἀδιαμφισβήτητο τυγχάνει ἐπίσης τὸ γεγονός ὅτι οἱ ἱστορικὲς αὐτὲς πραγματικότητες χρησιμοποιήθηκαν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ τῶν Κομμουνιστῶν τῆς Τσεχοσλοβακίας στὴν προσπάθειά τους νὰ χρησιμοποιήσουν τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἀλλὰ καὶ τοὺς ἴδιους τοὺς Ἑλληνοκαθολικοὺς πιστοὺς-οὐνίτες ὡς μέσο γιὰ τὴν ἀνοικοδόμηση τῆς Σοσιαλιστικῆς κοινωνίας, μὲ ἀπώτερο στόχο τὸν ἀθεϊσμό.

Ἐνδεικτικὲς εἶναι οἱ φράσεις πού περιλαμβάνονται στὴν ἀπόφαση. «Ἱστορικὴ νίκη τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως», «Ἱστορικὴ νίκη τῶν ἐργατῶν στὰ γεγονότα τοῦ Φεβρουαρίου ὅπου ἀπέκτησαν ἐλευθερία καὶ ἔδιωξαν τοὺς ἐκμεταλλευτὲς».

Χωρὶς νὰ ἐπιχειροῦμε ἀνάλυση στὴν οὐσία τῶν πολιτικῶν γεγονότων τῆς ἐποχῆς, θεωροῦμε ὅτι τέτοιες, ὅπως καὶ ἄλλες ἀναφορὲς πού θὰ δοῦμε στὴν συνέχεια, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχουν σὲ Ἐκκλησιαστικὰ κείμενα.

Στὴ διακήρυξη (Μανιφέστο) γίνονται ἐπίσης πολιτικὲς ἀναφορὲς στὴν ἀδελφὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση, στὴν Λαοδημοκρατικὴ Διοίκηση τῆς χώρας καὶ ἐξύμνηση αὐτῆς γιὰ τοὺς δημοκρατικοὺς καὶ φιλελεύθερους νόμους της. Γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ καταγγέλλεται ἡ προσηλυτιστικὴ, ἡ δολοφονικὴ καὶ φιλοπολεμικὴ πολιτικὴ τοῦ Βατικανοῦ. Καὶ ὅτι αὐτὴ ἡ πολιτικὴ δὲν ἀπείχε πολὺ ἀπὸ τὰ κακοποιὰ σχέδια τοῦ Χίτλερ γιὰ ὑποδούλωση τοῦ κόσμου καὶ κυρίως τῶν Σλάβων. Καὶ πρὸς ἐξυπηρέτηση τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ τὸ Βατικανὸ ἔστελνε στὴ Ρωσία εἰδικὰ ἐκπαιδευμένους Ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι εἶχαν ὡς σκοπὸ νὰ βοηθήσουν τὸν Χίτλερ στὴ διατήρηση τῆς τάξεως καὶ τῆς ὑπακοῆς στὶς καταλαμβανόμενες χώρες τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, διαδίδοντας συγχρόνως τὴν οὐνία μὲ φωτιά καὶ τσεκούρι.

Καὶ συνεχίζουν: «Παρότι ἡ Ρωμαϊκὴ Ἐκκλησία καὶ κυρίως οἱ ἀνώτεροι ἐκπρόσωποί της μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν πάπα, ὑποστήριξαν καὶ ἐπικύρωναν τὰ Χιτλερικά ἐγκλήματα, ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ οἱ πιστοὶ της προστάτευσαν ὡς καλοὶ ποιμένες τὸ λαὸ καὶ τὴ χώρα τους. Ἐνδεικτικὸς εἶναι ὁ

μαρτυρικός θάνατος τοῦ Τσεχοσλοβάκου Ὁρθοδόξου Ἐπισκόπου Gorazd καὶ Ἱερέων του στὴν Πράγα. Καὶ μαζί μὲ τὰ ἀμυνόμενα καὶ πολεμοῦντα ἔθνη σταθερὰ καὶ ἀδιάκοπα ἐστάθη πρὸς ὑποστήριξή τους, ἡ Πανρωσικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Αὐτὰ τὰ ἔργα τῆς εἰρήνης, ποὺ εἶναι ἔργα κατὰ τῶν σκοτεινῶν δυνάμεων, εὐλογεῖ καὶ σήμερα ὁ Θεός.

Γι' αὐτὸ ἀφήνουμε καὶ καταδικάζουμε τὴν οὐνία καὶ τὴν πολιτική τοῦ Βατικανοῦ, τὸ ὁποῖο ἔσερνε καὶ συνέδεε σὲ νέους πολέμους ὁλόκληρη τὴν Ἑλληνοκαθολικὴ-οὐνιτικὴ Ἐκκλησία. Κανεῖς δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς ἐμποδίσει νὰ ἐπιστρέψουμε στὴν Ὁρθοδοξία, οὔτε οἱ Ἐπίσκοποι οἱ πουλημένοι⁴⁷ στὴ Ρώμη καὶ στὸν Παγκόσμιο «Ἱμπεριαλισμό», καὶ αὐτὸ γιατί τὴν θρησκευτικὴ ἐλευθερία ἐξασφάλισε καὶ ἐγγυᾶται ὁ αὐτάρχης σὲ ὅλα λαὸς τῶν ἐργαζομένων τῶν χωρῶν μας. Τὴν ἀπόφασή μας θὰ τὴν στηρίξει αὐτός, οἱ νόμοι του καὶ ἡ αὐθεντία του. Καὶ αὐτὸν τὸ λαὸ (τῶν ἐργαζομένων τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας) θέλουμε κατ' ἀρχὴν νὰ ὑπηρετήσουμε.

Καθημερινὰ εἴμαστε μάρτυρες πῶς τὸ Ἱερατεῖο ἀποδύθηκε σὲ μάχη κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Βατικανοῦ γιὰ τὴν ἐγκαθίδρυση τῆς παλαιᾶς, ἁδικῆς καὶ ἀντιχριστιανικῆς κοινωνικῆς τάξεως, ἡ ὁποία ἐπέτρεψε στοὺς πλούσιους τῶν κάστρων νὰ καταπιέζουν καὶ νὰ ἐκμεταλλεύονται τὴν πλειοψηφία τοῦ λαοῦ.

Καὶ τὰ Μοναστήρια συμμετεῖχαν σὲ αὐτὴ τὴν ἀξιόποινη δραστηριότητα, ὅχι μόνο σύμφωνα μὲ τοὺς ἰσχύοντες νόμους τοῦ κράτους μας, ἀλλὰ καὶ σύμφωνα μὲ τὶς αἰώνιες ἀρχές τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας.

Οἱ Ἐπίσκοποι μας (οὐνίτες) πειθαναγκάζουν σὲ τέτοια ἔργα τὸ Ἱερατεῖο καὶ ἐκμεταλλεύονται τὶς ἀρχές ὑπακοῆς πρὸς αὐτοὺς καὶ τοὺς ὁδηγοῦν σὲ ποινικοποιημένες πράξεις, οἱ ὁποῖες εἶναι ἀντίθετες καὶ μὲ τοὺς θείους, ἀλλὰ καὶ μὲ τοὺς κοσμικοὺς νόμους. Τὸ ἀπλὸ Ἱερατεῖο ὅμως τοὺς συγχωρεῖ καὶ δεικνύει τὴν ὁδὸ ἐπιστροφῆς στὴν Ὁρθοδοξία». Βεβαιώνουν ὅτι ἐπιστρέφουν στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, γιατί αὐτὴ εἶναι ἱκανὴ νὰ μεταφέρει τὴν ἰδέα τῆς Εἰρήνης καὶ τῆς ἀδελφoσύνης μεταξὺ τῶν λαῶν τοῦ κόσμου, ἐνῶ τὸ Βατικανὸ εἶναι αὐτὸ τὸ ὁποῖο διαιρεῖ τὸν κόσμον σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση. Ἰσχυρίζονται ὅτι οἰκεία πρὸς τὸ Βατικανὸ κράτη εἶναι ἡ Ἰσπανία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἀμερικὴ καὶ γενικὰ τὸ μεγάλο κεφάλαιο, ἡ ὁ κοσμικὸς πλοῦτος.

«Ἡ Ρώμη διαιρεῖ τὸν κόσμον, ἀλλὰ οἱ δικές μας προσπάθειες γίνονται γιὰ ἀναγέννηση τοῦ Χριστιανισμοῦ, τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς καὶ μὲ τὴν πεποίθηση ὅτι ἡ ἀνθρωπιά δὲν ἀποκλείει κανέναν, διακηρύσσομε σὲ αὐτὴ τὴν

47. Γεωργίου Παν. Κουντούρη: ὡς ἀνωτέρω, παράρτημα ἀρ. 8 Manifest σελ. 28, 29, 30.

πόλη (Presov) την διάλυση-κατάργηση της ουνίας με τὸ ξένο πρὸς τὸ λαό της καὶ πάντοτε ἐχθρικό Βατικανό.

Ὡς ἀρμόδιοι ἀντιπρόσωποι ὄλων τῶν πιστῶν, οἱ ὁποῖοι ἀνήκουν στὴν Ἑλληνοκαθολικὴ Ἐκκλησία τῆς Τσεχοσλοβακίας GSR, δηλώνουμε ὅτι ἡ οὐνία μετὰ τὸ Βατικανὸ καταργήθηκε, καὶ ὡς ἐπακόλουθο αὐτοῦ παύει νὰ ὑπάρχει στὴν Τσεχοσλοβακία καὶ ἡ Ἑλληνοκαθολικὴ (οὐνιτικὴ) Ἐκκλησία, τῆς ὁποίας τὸ ἱερατεῖο καὶ οἱ Ναοὶ ἀνήκουν ἀπὸ σήμερα καὶ εἰς τὸ ἐξῆς στὴν ἀγκάλῃ τῆς Ἁγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἐχουμε τὴν πεποίθησιν ὅτι αὐτὴ μας ἡ ἀπόφασις θὰ τύχει τῆς κατανοήσεως καὶ τῆς ὑποστηρίξεως τῆς ἀγαπημένης μας Κυβερνήσεως καὶ τῆς Συνελεύσεως τῶν ἐμπειπιστευμένων».

Ἐπίσης διακηρύχθηκε ἡ χριστιανικὴ ἀνεκτικότητα καὶ ἡ ἀδελφικὴ συμβίωσις μετὰ ὅλες τῖς ὁμολογίας στὸ ἔδαφος τοῦ κράτους, προκειμένου μετὰ συνεργασία νὰ δημιουργηθῇ εὐτυχισμένη ζωὴ. Ἐπίσης ἐκφράστηκε ἡ ἐκτίμησις σὲ αὐτοὺς τοὺς πατριώτες Ρωμαιοκαθολικοὺς κληρικοὺς οἱ ὁποῖοι δὲν ἤθελαν νὰ ἔχουν καμμιά σχέσιν μετὰ τὴν ἐχθρικὴν πρὸς τὸ λαὸν τὴν πολιτικὴν τοῦ Βατικανοῦ καὶ τοὺς ἀνώτερους Ἐκκλησιαστικοὺς ἀξιωματούχους. Καταδικάστηκε ἀκόμη ἡ ἐκμετάλλευσίς ποῦ στὸ ὄνομα τῆς θρησκείας ἐγίνετο ἐναντίον τῆς ἀκριβοῦς Τσεχοσλοβακικῆς Δημοκρατίας καὶ ἐναντίον τῆς ἀπελευθερώτριας καὶ προστάτιδός της Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, τοῦ μεγάλου Ἀνατολικοῦ Σλαβικοῦ Ρωσικοῦ ἀδελφοῦ.

Εἶναι γεγονός, ὅτι βρῖσκομε στὴ διακήρυξιν πολλὰς φράσεις χαρακτηριστικὰς γιὰ τὴν πολιτικὴν γλώσσαν τῆς δεκαετίας τοῦ 1950.

Αὐτὸ ἀποδεικνύει τὴν ἀνοικτὴν πολιτικὴν παρέμβασιν τοῦ κράτους στὰ Ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, παρότι οἱ καταγγελλόμενες στὴ διακήρυξιν (Μανιφέστο) πράξεις τῆς πολιτικῆς τοῦ Βατικανοῦ, πέρα ἀπὸ τὴν ἐμπάθειαν μετὰ τὴν ὁποία εἶναι γραμμένες, δὲν ἀπέχουν καὶ πολὺ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν. Εἶναι γνωστὴ ἡ ἀπὸ αἰώνων προσηλυτιστικὴ προσπάθεια τοῦ Βατικανοῦ εἰς βάρος τῶν Ὁρθοδόξων. Ἡ συνεργασία του μετὰ τὴν ἐκάστοτε ἐξουσίαν, ἡ ἐπιρροή του μέσῳ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν ἡγεμόνων προκειμένου νὰ ἀσκηθῇ οἰκονομικός, θρησκευτικὸς καὶ πολιτικὸς ἐκβιασμός εἰς βάρος τῶν Ὁρθοδόξων καὶ μὴ Καθολικῶν λαῶν.

Γεγονός, ὥστόσο, παραμένει, ὅτι ὅλες αὐτὲς οἱ ἱστορικὲς ἀλήθειαι χρησιμοποιήθηκαν προκειμένου νὰ ἀποκοποῦν οἱ ὅποιοιδήποτε ἐπαφὲς μετὰ τὴν Φιλελεύθερην σὲ σχέση μετὰ τὸν Ὑπαρκτὸ Σοσιαλισμὸ Δύση.

Καὶ τὸ Βατικανόν, χρησιμοποιώντας ἐκτὸς ἀπὸ τὴν κρατικὴν του ὑπόστασιν καὶ τὴν θρησκευτικὴν του ιδιότητα, εἶχε τὴ δυνατότητα, μέσῳ τῶν πλειοψηφούντων Ρωμαιοκαθολικῶν Ἐκκλησιῶν κυρίως στὴν Κεντρικὴ Εὐρώ-

πη (Σλοβακία, Πολωνία κ.ἄ.), νὰ παρεμβαίνει θρησκευτικά, ἀλλὰ καὶ ἀναλόγως τῆς περιστάσεως καὶ πολιτικά.

Ὡς ἐκ τούτου φόβος τοῦ πολιτικό-ἐξουσιαστικοῦ Κομμουνιστικοῦ καθεστώτος ἦταν ὅτι τὸ Βατικανὸ καὶ ὡς θρησκευτικὴ ἐξουσία μποροῦσε νὰ χρησιμοποιηθεῖ ὡς πόλος ἀντικομμουνιστικῆς προπαγάνδας, ἰδιαίτερα σὲ περιοχὲς ποὺ δὲν ἦταν σὲ ὅλες τὶς πτυχὲς Καθολικὲς, ὅπως οἱ οὐνιτικὲς περιοχὲς, καὶ νὰ δημιουργηθοῦν σοβαρὰ προβλήματα μὲ ἐπίδραση στὶς κατὰ παράδοση Ὁρθόδοξες περιοχὲς τῆς πρώην Σοβιετικῆς Ἑνώσεως [περιοχὲς Ὑποκαρπαθίας (Καρπαθορωσίας), ἴσως καὶ Ἀνατολικῆς Σλοβακίας] μὲ πιθανὲς εὐρύτερες θρησκευτικὲς, πολιτικὲς καὶ ἐθνικιστικὲς προεκτάσεις. Αὐτὸν τὸ σκοπὸ μᾶλλον ἐξυπηρετοῦσε καὶ ἡ σύνδεση τῶν μεταστραφέντων οὐνιτῶν σὲ Ὁρθόδοξους μὲ τὸ Ὁρθόδοξο Πατριαρχεῖο τῆς Μόσχας καὶ στὴ συνέχεια, ἐξυπηρετώντας τοπικὲς καὶ ἐθνικιστικὲς ἰδιαιτερότητες καὶ ἀνάγκες, ἡ ἀνακήρυξη τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας Τσεχοσλοβακίας εἰς Αὐτοκέφαλον, ἀπὸ τὴν «μητέρα» πλέον Ρωσικὴ Ἐκκλησία καὶ τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Μόσχας.

Αὐτονόητο ἐπίσης εἶναι ὅτι στὴ διακήρυξη, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πολιτικὴ γλώσσα καὶ τὶς σκοπιμότητες ποὺ ὑποκρύπτονται σὲ αὐτὴν, ὑπάρχουν καὶ καθαρὰ Ἐκκλησιαστικὲς καὶ θεολογικὲς ὁρολογίες καὶ πραγματικότητες: π.χ. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία διατήρησε τὴν γνήσια Ἀποστολικὴ πίστη τοῦ Χριστοῦ, τὴν πραγματικὴ Χριστιανικὴ ἠθική, τὴν ἁγία Ὁρθοδοξία κ.λπ.

Γίνεται ἐπίσης ἱστορικὴ ἀναδρομὴ στὴν ἱδρυση τῆς οὐνίας τοῦ Οὕζγκοροντ, τὸ ἔτος 1646 καὶ στὴν μετὰ βίας ἐπιβολὴ τῆς.

Ἀξιωματικόν εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι καμμιὰ ἀναφορὰ δὲν γίνεται στοὺς Οἰκουμενικὸ πατριαρχεῖο τῆς Κων/λεως, ποὺ εἶναι καὶ ἡ μητέρα Ἐκκλησία τῶν Ὁρθόδοξων Σλάβων, προφανῶς γιατί βρίσκεται ὑπὸ Δυτικὴ ἐπιρροή. Ἀντίθετα προβάλλεται ἔμμεσα ἡ Ὁρθόδοξη Ρωσικὴ Ἐκκλησία μὲ ὑπονοούμενο Πανορθόδοξο, θὰ λέγαμε, γιὰ τὴν Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, κῦρος.

Βεβαίως, ἡ ἰδιαιτερότητα καὶ πρωτοτυπία τῆς διακήρυξης ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι τὴν συνέλευση τοῦ Presov τὴν προετοίμασε⁴⁸ ἡ ὀνομαζόμενη Κεντρικὴ Ὁμάδα Πρωτοβουλίας γιὰ τὴν ἔνωση τῶν οὐνιτῶν μὲ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ στὴ συνέχεια τὴν διεκπεραίωσε ἡ δημιουργηθεῖσα Γενικὴ Ἐπιτροπὴ ὡς κρατικὸ ὄργανο.

Ὑστερα ἀπὸ αὐτὴ τὴ διάλυση μὲ τὸ πρόσχημα τῆς αὐτοκαταργήσεως τῶν οὐνιτῶν στὴν ἐν λόγω Συνέλευση τοῦ Presov, τὰ κρατικὰ καὶ κομματικὰ ὄργανα καὶ συγκεκριμένα ἡ Ὑπηρεσία ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ὑποθέσε-

48. Γεωργίου Παν. Κουντούρη: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 164.

ων θεώρησαν την απόφαση της Συνελεύσεως ως ισχυρή και την επικύρωσαν⁴⁹.

Τη διακήρυξη για την υπαγωγή τους στην Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τὴν υπέγραψαν⁵⁰ 158 οὐνίτες Ἱερεῖς, δηλ. περισσότεροι ἀπὸ τὰ 2/3 τοῦ οὐνιτικοῦ Ἱερατείου. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἔλαβαν τιμητικὰ ὀφίκια ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Τὰ κρατικὰ ὄργανα βελτίωσαν καὶ τοὺς μισθοὺς τους. Μεγάλο μέρος τοῦ πρώην οὐνιτικοῦ Ἱερατείου ἐργάσθηκε δραστήρια στοὺς κόλπους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς πλέον μαχητικοὺς κληρικοὺς καὶ λαϊκοὺς, οἱ ὁποιοὶ προσπάθησαν νὰ ὀργανώσουν ἀντίσταση, κυρίως ὁπαδοὶ τοῦ οὐνίτη ἐπισκόπου Pavel Gojdic ἐξορίστηκαν, ἐδιώχθηκαν ἢ καὶ φυλακίστηκαν.

Κατὰ τὰ τέλη Μαΐου τοῦ ἴδιου ἔτους διαλύθηκαν καὶ οἱ πέντε (5) οὐνιτικὲς ἐνορίες στὴν Τσεχία. Ἡ διάλυση τῆς οὐνιτικῆς Ἐκκλησίας στὴν Τσεχία δὲν προκάλεσε τὸ δημόσιο αἶσθημα καὶ τὸ γεγονός πέρασε ἀπαράτηρητο. Τὸ ἴδιο ἀπαράτηρητα πέρασε καὶ στὴν Δυτικὴ Σλοβακία καὶ τοῦτο γιατί στὶς περιοχὲς αὐτὲς δὲν ὑπῆρχε εὐάριθμη καὶ ισχυρὴ παρουσία οὐνιτῶν. Κάποιοι μόνον ἐχθροὶ τοῦ καθεστώτος προσπάθησαν νὰ δημιουργήσουν ἔνταση χωρὶς ἀποτέλεσμα. Τὴν ἀπόφαση αὐτή, ποὺ ἔλαβε ἡ Συνέλευση τῶν οὐνιτῶν τὴν 28ῃ Ἀπριλίου 1950, ἡ κυβέρνησις τὴν θεώρησε ὡς ἀπόλυτα ισχυρὴ καὶ νόμιμη, ὅπως διαπιστώνεται μὲ τὸ ἀπὸ 27 Μαΐου 1950 ἔγγραφο τῆς κρατικῆς ὑπηρεσίας ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ποὺ ἐστάλη πρὸς τὸν Σεβασμώτατο Ἐξαρχο τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, Μητροπολίτη Πράγας καὶ πάσης Τσεχοσλοβακίας Ἐλευθέριο.

Ἡ επικύρωση τῆς διαλύσεως τῆς οὐνίας, ὅπως ἀναφέρεται στὸ ἔγγραφο, ἐσήμαινε καὶ τὴν υπαγωγή ὅλων τῶν ἰδιοκτησιακῶν δικαιωμάτων τῶν οὐνιτῶν στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Ἀναφορικὰ μὲ τὰ οἰκονομικὰ καὶ μισθοδοτικὰ θέματα, γιὰ τοὺς πρώην οὐνίτες Ἱερεῖς, τὰ κρατικὰ (λαϊκὰ) ὄργανα θὰ ἀπευθύνοντο ἀπὸ τὴ στιγμή τῆς διαλύσεως τῆς οὐνίας καὶ στὸ ἐξῆς στοὺς Ἐπισκόπους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Τὸ ἔγγραφο ὑπογράφηκε ἀπὸ τὸν ἀντιπρόεδρο τῆς Κυβερνήσεως zd. Fierlinger (Ὑπουργὸ ἐξουσιοδοτημένο γιὰ τίς Ἐκκλησιαστικὲς ὑποθέσεις).

Προβλήματα δημιουργήθηκαν κυρίως στὴν Ἀνατολικὴ Σλοβακία, ὅπου διέμενε καὶ ἡ πλειοψηφία τῶν οὐνιτῶν. Γιὰ τὸν τρόπο διαλύσεως τῶν οὐνιτῶν ἀσκήθηκε κριτικὴ τὴν 3ῃ Μαΐου 1950 σὲ συνεδρίαση γιὰ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα ἀπὸ τὸ τμήμα Ἐκκλησιαστικῶν τοῦ Κομμουνιστικοῦ

49. Gorazd Vopatny: ὡς ἄνωτέρω, σελ. 80, 83, 84.

50. Gorazd Vopatny: ὡς ἄνωτέρω, σελ. 80-81.

Κόμματος, KSC ὡς δράση λανθασμένη⁵¹ μὲ κακὴ προετοιμασία, ἀνώφελα βιαστική, ποὺ ἐνέχει ἐπικινδυνότητα καὶ κάνει ζημιές. Τέτοια ἔκθεση τῆς Κρατικῆς ἀσφαλείας εἶχε ἐτοιμασθεῖ γιὰ τὸν πρῶτο πρόεδρο τῶν ἐργατῶν Gottwald σχετικὰ μὲ τὴν λανθασμένη διαδικασία τῆς «Ἐπιχειρήσεως Ρ», δηλ. τῆς ἐπιχειρήσεως ὑπαγωγῆς (ἢ καὶ προσχωρήσεως) τῶν οὐνιτῶν στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ ὅτι ἡ ὅλη ἐπιχείρηση πραγματοποιήθηκε μὲ τὴ συμφωνία μεταγραφῆς τῶν οὐνιτῶν, πιστῶν καὶ κληρικῶν, καὶ διακρίνεται γιὰ τὰ πολιτικά της λάθη.

Σύμφωνα μὲ τὸν Ὁρθόδοξο θεολόγο καὶ Ἱερέα Imrich Belejkanic τὰ αἷτια ποὺ ὁδήγησαν στὴν κατάργηση τῆς οὐνίας τὸ 1950 παραμένουν ἀκόμη ἀδιευκρίνιστα. Ἐπικρατοῦν διάφορες ἀπόψεις ἀνεξακριβώτες ἐπιστημονικά ὅπως: α) τὸ ὅτι τὴν πρωτοβουλία τὴν εἶχε ἡ τότε κρατικὴ ἐξουσία μὲ τὴ βοήθεια τῆς κρατικῆς ἀσφαλείας, β) ὅτι κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου ἡ οὐνιτικὴ Ἱεραρχία συμβιβάστηκε μὲ τὸ φασιστικὸ καθεστῶς, μὲ ἀποτέλεσμα οἱ πιστοὶ νὰ χάσουν τὴν ἐμπιστοσύνη τους σὲ αὐτήν, γ) ὅτι πολλοὶ οὐνίτες Ἱερεῖς ἀσπάστηκαν τὶς Σοσιαλιστικὲς ἰδέες. Σύμφωνα μὲ τὸν ἴδιο συγγραφέα οἱ ἀπόψεις αὐτὲς παραμένουν ἀκόμη στὸ χῶρο τῶν ὑποθέσεων. Τὸ μόνο ποὺ δέχεται εἶναι ὅτι οἱ Κομμουνιστές, ὅπως καὶ οἱ φεουδάρχες, οἱ ὁποῖοι ἐπέβαλλαν τὴν οὐνία τοῦ Οὕζγκοροντ τὸ ἔτος 1646, ἐφάρμοσαν τὴν ἀρχὴ ὅτι ἡ κρατικὴ ἐξουσία ἀποφάσισε τὴν κατάργηση τῆς οὐνίας μὲ βάση τὰ πολιτικά τους συμφέροντα. Κάτω ἀπὸ αὐτὸ τὸ πρῶμα, ὁ Imrich Belejkanic προσπαθεῖ νὰ παραλληλίσει καὶ νὰ συνδυάσει τὶς πολιτικὲς λύσεις τοῦ ἔτους 1646 μὲ αὐτὲς τοῦ 1950⁵².

Ἀπὸ τὴν πλευρὰ μας ἐκφράζουμε ἐπιφυλάξεις γιὰ τὶς πολιτικὲς λύσεις τοῦ 1950 στὰ Ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, γιατί αὐτὲς ἐπιβλήθηκαν ἀπὸ τὸ ἀθεϊστικὸ σοσιαλιστικὸ καθεστῶς καὶ ὡς ἐκ τούτου τὰ κίνητρά του εἶχαν πολιτικὴ χροιά καὶ ὄχι Ἐκκλησιαστική.

Θὰ ἀρχίσουν πλέον περισσότερες δυσκολίες γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἐξαιτίας τῆς πολιτικῆς τῶν Κομμουνιστῶν γιὰ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα, μὲ ἀφορμὴ, σχετικὰ μὲ τοὺς Ἑλληνοκαθολικοὺς, τὴν φανερὴ-ἢ κεκαλυμμένη ἀντίστασή τους.

Οἱ ὑπηρεσίες τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος ἦταν πλέον συγκρατημένες ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐπόμενα βήματά τους καὶ αὐτὰ ὡς ἓνα σημεῖο καθορίζονταν ἀπὸ τὴν ἐξέλιξη τῶν πραγμάτων μεταξὺ τῶν οὐνιτῶν.

51. Kaplan K. Stat a cirkev v Ceskoslovensku 1948-1953. Bruno 1993, σελ. 116-117 (A-UV KSC, font 02/1schuze 19.6.1950).

52. Imrich Belejkanic: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 90-92.

Ἡ στενὴ παρακολούθηση τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων καὶ τῆς ψυχικῆς διαθέσεως τῶν πιστῶν, μὲ τὶς συχνὲς ἐπισκέψεις τῶν κρατικῶν ὀργάνων στὶς ἐνορίες μὲ συνομιλίες μὲ τοὺς πιστοὺς καὶ μὲ συλλογὴ πληροφοριῶν, ἦταν μόνιμη κατάσταση. Φοβοῦνταν ὅμως τὶς ἀντιδράσεις τῶν ὁπαδῶν τῆς καταργημένης οὐνίας. Γι' αὐτὸ προσπαθοῦσαν νὰ συσκοτίσουν καὶ νὰ μπερδέψουν τὰ πράγματα.

Μερικὲς πληροφορίες ὡς πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση, ἔχουμε ἀπὸ τὴν ἐπιστολὴ μὲ ἡμερομηνία 27 Ἰουλίου 1950 πρὸς τὸν πρῶτο πρόεδρο τῶν ἐργατῶν Clement Gottwald (πρόεδρο Δημοκρατίας) ἀπὸ τὸν ἀντιπρόεδρο τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐξουσιοδοτημένο γιὰ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα Zdenek Fierlinger.

Προσπαθοῦσαν νὰ ἰσοπεδώσουν τὶς δογματικὲς διαφορὲς μεταξὺ Ὁρθόδοξων καὶ οὐνιτῶν. Σὲ αὐτὴ τοὺς τὴν προσπάθεια εἶχαν σύμμαχο τὸν ἀπλό λαό, ὁ ὁποῖος γιὰ τὰ δογματικὰ ζητήματα δὲν εἰδειχνε ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον. Τοὺς ἔφθανε νὰ ἔχουν στὴν κοινότητα-χωριὸ Ἱερέα καὶ οἱ Λειτουργίες νὰ τελοῦνται μὲ τὸν παραδοσιακὸ τρόπο.

Ὑποστήριζαν ὅτι, ἐὰν δὲν ὑπῆρχε ἡ προπαγάνδα τῶν ἀντιδραστικῶν, τὸ πέρασμα, ἀναλογικά, θὰ γινόταν χωρὶς προβλήματα.

Παρατίθενται καὶ στοιχεῖα ὅτι ἀπὸ τοὺς 267 οὐνίτες Ἱερεῖς ὑπέγραψαν τὴ διακήρυξη 169. Ἀπὸ αὐτοὺς, οἱ 102 ἔδωσαν ὄρκο (ὁμολογία)⁵³ στὸ χέρι τοῦ Ἐπισκόπου (Presov) Ἀλεξίου, 57 Ἱερεῖς μέχρι τότε δὲν ὑπέγραψαν, ἐνῶ 47 Ἱερεῖς ἀπομονώθηκαν σὲ στρατόπεδο καταναγκαστικῶν ἔργων.

Ἐπέμεναν, ὥστόσο καὶ ἀπαιτοῦσαν ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησίᾳ νὰ εἶναι ἀνεκτικὴ στὰ δογματικὰ θέματα.

Πρὸς ἐπίτευξη αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ τους, ἴσως εἶχαν ἐγκάθετους στὶς ὀρθόδοξες Ἐπισκοπές, ὅπως τὸν ἀρχιεραρχία τῆς Ἐξαρχίας, ὁ ὁποῖος δήλωσε διὰ μέσου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ τύπου ὅτι θὰ τεθοῦν στὸ ἀρχεῖο τὰ Ὁρθόδοξα δόγματα ὡς θέματα ποὺ μποροῦν κάποτε νὰ χρησιμεύσουν.

Καθ' ὅλο τὸ δύσκολο καὶ ἱστορικὸ συνάμα ἔτος 1950, ὅλες οἱ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων Κρατικὲς ὑπηρεσίες καὶ τὰ παραρτήματά τους ἐπιδόθηκαν σὲ μιὰ ἐντονη παρακολούθηση μὲ συχνὲς καὶ καθοριστικὲς παρεμβάσεις γιὰ τὶς Ἐκκλησιαστικὲς καὶ θρησκευτικὲς κοινότητες, μὲ ἀποδέκτη, φυσικά, τὸ κοινωνικὸ σύνολο.

Ἡ ἀνησυχία τῶν Κομμουνιστῶν ἦταν μεγάλη ἀπὸ τὴν ἀναταραχὴ τὴν ὁποία προκάλεσε ἡ ἀκομψὴ Ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ τους. Πάμπολλες ἦταν οἱ ἐκθέσεις ποὺ κατέφθαναν στὶς Κεντρικὲς ὑπηρεσίες ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τῆς Πράγας καὶ τῆς Μπρατισλάβας.

53. Gorazd Vopatny: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 86.

2. Ἐκθέσεις Κρατικῶν ὀργάνων

Στὴν ἔκθεση ἀπὸ 2 Ἰουνίου 1950⁵⁴ γιὰ τὴν «Ἐπιχείρηση Ρ», ἀπευθυνόμε-
νη πρὸς τὴν ὑπηρεσία ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων στὴν Μπρατι-
σλάβα, διαβάζομε ὅτι: «Ἡ κατάσταση σὲ σχέση μὲ τὴν “Ἐπιχείρηση Ρ”, εἶναι
πολὺ καλὴ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἱερέων ποὺ συνεχῶς ὑπογράφουν, αὐξάνεται».

Σὲ συνεδρίαση τῆς 31ης Μαΐου 1950 στὸ KVKSS (Ἐπιτροπὴ Περιφέρει-
ας Κομμουνιστικοῦ κόμματος Τσεχοσλοβακίας), ἀποφασίστηκε νὰ προ-
σκληθοῦν ἐκ νέου καὶ γιὰ τελευταία φορὰ οἱ Ἱερεῖς οἱ ὁποῖοι δὲν ὑπέγραψαν.

Ἀπὸ τὴν ἔκθεση πληροφοροῦμεθα ὅτι παρότι ἡ ἐπιχείρηση ἦταν σχεδὸν
στὸ τέλος τῆς, ὑπῆρχαν μεμονωμένες περιπτώσεις οἱ ὁποῖες ἀναστάτωναν
τὰ κρατικὰ ὄργανα. Διαδίδονταν «παράδοξες» εἰδήσεις ὅτι θὰ ἀρπαχθοῦν
ὅλοι οἱ Ἱερεῖς. Ἀναφέρθηκε μία περίπτωση τὴν νύκτα τῆς 25ης πρὸς 26
Μαΐου 1950, ὅπου αὐτοκίνητο προέτρεπε τὸν κόσμον νὰ ἀπαγάγει τὸν Ἱερέα.
Σὲ ἄλλη περίπτωσι, ἄγνωστο πρόσωπο πῆγε σὲ ἄλλον Ἱερέα καὶ τοῦ εἶπε νὰ
κρυφθεῖ γιὰ μιὰ ἐβδομάδα, γιατί θὰ τὸν ἐπιαναν.

Στὰ χωριὰ τὰ ὁποῖα οἱ Ἱερεῖς δὲν ὑπέγραψαν τὴ διακήρυξη, εἶχαν τὴν
προστασία τοῦ λαοῦ, ὥστε κανεῖς νὰ μὴν ἔχει σὲ αὐτοὺς πρόσβαση. Ἐὰν κά-
ποιο αὐτοκίνητο ἐρχόταν στὸ χωριό, συγκεντρωνόταν πλῆθος κόσμου καὶ
ἐνόπλων μὲ διάφορα ἀντικείμενα – μέσα καὶ γύρω ἀπὸ τὴν Ἱερατικὴ στέγη.
Ἐπίσης Ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι δὲν ὑπέγραψαν τὴ διακήρυξη, κρύβονταν σὲ διά-
φορες πόλεις. Ὅταν προσκαλοῦνταν σὲ συνεδρίαση (προφανῶς ἀπὸ τὰ κρα-
τικὰ ὄργανα), δὲν προσέρχονταν. Ὑπῆρχαν καὶ περιπτώσεις Ἱερέων, οἱ
ὁποῖοι, ἂν καὶ ὑπέγραψαν τὴ διακήρυξη, ὥστόσο ἀκόμη ἀμφιταλαντεύονταν.
Δὲν ἤξεραν τί νὰ κάνουν. Μερικοὶ ἀκόμη κρύβονταν.

Ἀναφέρθηκε ἀκόμη ὅτι οἱ Ἱερεῖς τότε ἐργάζονταν πολὺ περισσότερο.
(Προφανῶς οἱ ἐνωμένοι-οὐνίτες). Δηλαδὴ λειτουργοῦσαν τακτικά, πραγ-
ματοποιοῦσαν προσκυνηματικὲς ἐπισκέψεις, ἐξομολογοῦσαν.

Ὑποστηρίχθηκε ὅτι ὡς καλὺτερο μέσο προπαγάνδας ἐθεωρεῖτο ἡ ἐξο-
μολόγησις.

Ἡ Ὁρθόδοξη διοίκηση βοηθοῦσε στὴν ὁλοκλήρωση τῆς «Ἐπιχειρήσεως
Ρ» στὴν περιοχὴ τοῦ Michalovce.

54. Cirkevne oddelene

krajsky narodny vybor

370/V 1950-I/5 2 Juna 1950

Slovensky urad pre veci cirkevne

Bratislava.

Στήν περιοχή τοῦ Sabinov οἱ Ἱερεῖς οἱ ὁποῖοι ὑπέγραψαν, ἀσκοῦσαν ἐπιρροή καί σέ ἄλλους Ἱερεῖς τοὺς ὁποίους προσπαθοῦσαν νὰ συνδέσουν μὲ τὴν θεμελίωση τοῦ Σοσιαλισμοῦ στὴν χώρα τους. Ὡς πρὸς αὐτὸ εἶχαν ἐπιτυχίες. Σύμμαχο εἶχαν τὸν πιστὸ λαό, ὅπου ἀπὸ μόνος του ζητοῦσε καὶ οἱ ὑπόλοιποι Ἱερεῖς νὰ ὑπογράψουν.

Καὶ ὁ γραμματεὺς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τοῦ νομοῦ τελειώνει ὑπογραμμίζοντας ὅτι τόσο οἱ Ἱερεῖς, ὅσο καὶ οἱ πιστοὶ ἀνοίγουν τὰ μάτια τους καὶ βλέπουν ὅτι τίποτα δὲν γίνεται ἐναντίον τους καὶ αὐτὰ ποὺ γίνονται, εἶναι θέληση τῶν πιστῶν καὶ τῶν Ἱερέων. Ἡ ἐπιχείρηση P (δηλ. ἡ προσχώρηση τῶν οὐνιτῶν στὴν Ὁρθοδοξία) εἶχε «ὑπέροχα» ἀποτελέσματα καὶ ἐπικράτησε ἡσυχία καὶ τάξη περισσότερη ἀπὸ ὅση ἀνεμένετο.

Σὲ ἄλλη ἔκθεση μὲ ἡμερομηνία 15 Ἰουνίου 1950 πρὸς τὸ Ἐκκλησιαστικὸ τμήμα⁵⁵ τοῦ Presov, πληροφοροῦμεθα ὅτι παρακολουθεῖτο ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο λειτουργοῦσαν οἱ πρώην οὐνίτες καὶ τώρα Ὁρθόδοξοι Ἱερεῖς. Ὅτι μερικοὶ κατὰ τὴ Θεία Λειτουργία δὲν μνημόνευαν μεγαλοφώνως τὸν Ὁρθόδοξο Ἐπίσκοπο τοῦ Presov Ἀλέξιο καὶ τὸν Ἐξαρχο Τσεχοσλοβακίας Ἐλευθέριο. Ἀλλὰ αὐτὲς οἱ παρατονίες ἐξέλειπαν, ὕστερα ἀπὸ προσωπικὲς ἐπισκέψεις τῶν ἀρμοδίων (κρατικῶν) ὀργάνων στοὺς Ἱερεῖς.

Οἱ εἰσερχόμενοι στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία Ἱερεῖς ἔδιναν ὁμολογία πίστεως στὸν Ὁρθόδοξο Ἐπίσκοπο καὶ τὰ κηρύγματά τους εἶχαν προοδευτικὸ χαρακτήρα (δηλ. προφανῶς Σοσιαλιστικὸ).

Γι' αὐτὴ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ τῆς ἐποχῆς γινόταν προσπάθεια νὰ γίνεῖ ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὸ λαὸ σὲ κατ' ἰδίαν συνομιλίες ποὺ εἶχαν μὲ αὐτὸν τὰ κρατικὰ ὅργανα. Βοήθεια πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ παρείχαν ὁμάδες πρωτοβουλίας καὶ οἱ ἐπιτροπὲς γιὰ τὴν «Ἐπιχείρηση P» ποὺ ἐπισκέπτονταν Ἱερεῖς καὶ τοὺς ζητοῦσαν νὰ ὑπαχθοῦν στὴν Ὁρθοδοξία.

Σὲ ἀπόρρητη ἔκθεση γιὰ τὴν Ἐκκλησιαστικο-πολιτικὴ κατάσταση στὴν χώρα μὲ ἀριθμὸ 370-25/10-1950-I/4 25 Ὀκτωβρίου 1950 ἀπευθυνόμενη⁵⁶

55. Okresny narodny vybor v snine cirkevny tajonmiik ONV

c.j 370-15/VI 1950-I/5 15 Ἰουνίου 1950

Krajsky narađny vybor-cir. Oddelenie Presov.

Zprava o priebehu akcie «P» predloženie

56. Cirkevne oddelenie

krajsky Cirkevny tajonnik

370-25/10-1950-I/4 25 Ὀκτωβρίου 1950

Bratislava Slovensky urad pre Veci Cirkevne

Cirkevno-politicka zprava

Od 1X1950 do 15X1950

πρὸς τὴν Σλοβακικὴ Ὑπηρεσία Ἐκκλησιαστικῶν Ὑποθέσεων γιὰ τὴν περίοδο 1Χ1950 ἕως 15Χ1950 ἀναφέρονται σὲ πολυσέλιδη ἔκθεση μεταξὺ ἄλλων τὰ ἀκόλουθα:

«Ἡ διάθεση τῶν πιστῶν στὸ νομὸ τοῦ Presov βελτιώνεται. Ὁ ἐκνευρισμὸς καὶ ἡ δυσαρέσκεια ποὺ ἐπικράτησαν στοὺς πιστοὺς καὶ ἐκδηλώθηκαν μὲ τὴν περιφρούρηση τῶν Ἱερατικῶν στεγῶν, σταμάτησαν καὶ ὁ λαὸς ἐπιστρέφει στὴν ἐργασία του.

Οἱ πιστοὶ ἐπιτελοῦν κανονικὰ τὰ ἀστικά τους καθήκοντα, δημιουργοῦν συνεταιρισμοὺς καὶ ἐργάζονται ἥρεμα. Δὲν ἔχουμε πλέον περιπτώσεις, κατὰ τὶς ὁποῖες ἄνθρωποι νὰ μᾶς ἐμποδίζουν τὴν εἴσοδο στὰ ἐνοριακὰ γραφεῖα.

Ἦδη μᾶς γνωρίζουν στὰ χωριά ὅτι εἴμαστε Ἐκκλησιαστικοὶ Γραμματεῖς καὶ ὅτι πηγαίνουμε μὲ σκοπὸ κυρίως τὶς ἰδιοκτησιακὲς υποθέσεις...

Ὑπάρχουν ὅμως καὶ περιπτώσεις, ὅπου μᾶς ἐμποδίζουν. Οἱ περιπτώσεις αὐτὲς προέρχονται ἀπὸ πιστοὺς τῆς πρώην Ἑλληνοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ κυρίως ἀπὸ τὶς συζύγους τῶν πρώην Ἑλληνοκαθολικῶν Ἱερέων. Μία ἀπὸ αὐτὲς διαδίδει τὴν εἰδηση ὅτι ὅλοι οἱ διωγμένοι Ἱερεῖς θὰ ἐπιστρέψουν, ἐπεὶ οἱ Κομμουνιστὲς δήθεν δὲν ἔχουν καμμία δύναμη καὶ δὲν μποροῦν νὰ κρατοῦν ἄλλο τοὺς Ἱερεῖς στὴν ἐξορία καὶ τὴ φυλακὴ καὶ ὅτι ἡ Ἑλληνοκαθολικὴ Ἐκκλησία θὰ ἀνανεωθεῖ. Προτρέπει δὲ τοὺς Ὀρθοδόξους νὰ πηγαίνουν στοὺς ρωμαιοκαθολικοὺς Ναοὺς. Ὑποστήριζει ὅτι τὶς πληροφορίες αὐτὲς τὶς ἔχει ἀπὸ τὸν σύζυγό της κατὰ τὶς ἐπισκέψεις ποὺ πραγματοποίησε σὲ αὐτόν».

Πρὸς τὴν ἀντιμετώπιση αὐτοῦ τοῦ ζητήματος πῆραν τὰ ἀπαιτούμενα μέτρα. Πρότειναν δὲ τὴν αὐστηρότερη λογοκρισία τῶν ἐπιστολῶν καὶ τὸν περιορισμὸ τῶν ἐπισκέψεων.

Στὴν ἔκθεση ἀναφέρονται καὶ περιπτώσεις παιδιῶν ποὺ συνέδραμαν σὲ ξεσήκωμα.

Γιὸς ἀξιωματοῦχου φώναξε στὸ Ναὸ ἐνώπιον κόσμου νὰ μὴν πηγαίνουν οἱ πιστοὶ γιὰ ἐξομολόγηση σὲ πατριῶτες Ἱερεῖς, γιατί αὐτοὶ συνεργάζονται μὲ τοὺς Κομμουνιστὲς.

Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἐξετάστηκε, ἐὰν ὑπῆρχαν καὶ ἄλλοι συμμετέχοντες ἢ καὶ ἡ οἰκογένειά του.

Ὑποστήριξαν γιὰ μία ἀκόμη φορὰ ὅτι οἱ περιπτώσεις αὐτὲς εἶναι μεμονωμένες καὶ ὅτι ἡ κατάσταση ἡρέμησε.

«Οἱ ἄνθρωποι ἐργάζονται καὶ συνδέονται γιὰ τὴν σοσιαλιστικοποίηση τῶν χωριῶν καὶ κατανοοῦν τὴν δραστηριότητα γιὰ τὴν εἰρήνη».

Σὲ ἄλλο σημεῖο διατυπώνεται ἡ ἐπιφύλαξη πρώην οὐνιτῶν πιστῶν καὶ τώρα Ὀρθοδόξων ὅτι μετὰ τὴν διάλυση τῆς οὐνίας μπορεῖ νὰ θεμελιωθεῖ κά-

ποια Ρωσική Κομμουνιστική Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ὅπου οἱ Ἱερεῖς θὰ εἶναι μόνο Ρῶσοι γενειοφόροι.

Γι' αὐτὸ εἶχε μεγάλο νόημα γι' αὐτοὺς ἡ χειροτονία σὲ Ἐπίσκοπο πρώην οὐνίτη Ἱερέα ἀπὸ τὴν περιοχὴ τους, στὴν τελετὴ τῆς χειροτονίας τοῦ ὁποίου συμμετεῖχε πλῆθος κόσμου. Ἡ συγκεκριμένη τελετὴ θεωρήθηκε ὅτι ἦταν πρὸς ὄφελος τοῦ λαοῦ, ὥστε οἱ Σλάβοι νὰ ἐνωθοῦν καὶ ἀπὸ θρησκευτικῆς πλευρᾶς.

Ἰσχυρίζονταν ὅτι ἡ διάθεση μεταξὺ ὄλων τῶν κληρικῶν ὄλων τῶν Ἐκκλησιῶν βελτιώθηκε. Τὸ σῶμα τῶν πατριωτῶν Ἱερέων διευρύνθηκε. Ἡ ἐμπιστοσύνη τῶν κληρικῶν πρὸς τὰ Κρατικά ὄργανα διαρκῶς αὐξανόταν, διότι ἔβλεπαν ὅτι ἡ πολιτεία ἐνδιαφερόταν γι' αὐτοὺς.

Σὲ μερικὲς περιοχὲς ὁρισμένοι Ὁρθόδοξοι Ἱερεῖς ἀσχοῦσαν ἰδιαίτερη ἐπίδραση στὸν κόσμο ὑπὲρ τοῦ Σοσιαλισμοῦ καὶ τῆς εἰρήνης.

Ἀναφορὰ γίνεται καὶ στὸ ραδιόφωνο τοῦ Βατικανοῦ, τὸ ὁποῖο τὸ οὐνιτικὸ ἱερατεῖο ἔπαυσε πλέον νὰ τὸ φοβᾶται, ἂν καὶ ὁρισμένοι συνέχιζαν νὰ ἀμφιταλαντεύονται. Ὡστόσο ἀναλογικὰ βελτίωσαν τὴ στάση τους πρὸς τὴ Σοσιαλιστικὴ Διοίκηση.

Ἀντιδραστικὴ θέση εἶχαν ἐπίσης καὶ ὁρισμένοι Ρωμαιοκαθολικοὶ κληρικοί, μὲ ἀποτελέσμα νὰ δυσχεραίνεται ἡ ἐφαρμογὴ τῆς κρατικῆς Ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς.

Παρουσιάστηκαν ἐπίσης ὁρισμένα προβλήματα, ὅσον ἀφοροῦσε τὴν ἀπομάκρυνση τῶν Σταυρῶν ἀπὸ τὰ σχολεῖα. Πρὸς τὴν κατεύθυνση αὕτὴ οἱ ἐπαρχιακοὶ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν γραμματεῖς, ἔλαβαν ἐντολὴ ὅτι πρέπει νὰ ἔλθουν σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸ λαὸ καὶ νὰ τοῦ ἐξηγήσουν πῶς τὰ σχολεῖα ὡς κτήρια εἶναι δημόσια καὶ ὥς ἐκ τούτου, θέση σὲ αὐτὰ εἶχαν μόνο ἐμβλήματα τοῦ κράτους, καθὼς καὶ πορτραῖτα τῶν κρατικῶν καὶ πολιτικῶν λειτουργῶν. Κατὰ συνέπεια ὁ Σταυρὸς ὡς Ἐκκλησιαστικὸ σύμβολο ἀνήκει στὸ Ναό, γιὰτὶ σὲ ἀντίθετη περίπτωσι θὰ ἔπρεπε νὰ τοποθετηθεῖ μεταξὺ πινάκων ποὺ ἀπεικονίζουν τὴ φύση ἢ κάποια ἐντυπωσιακὰ ζῶα. Μετὰ ἀπὸ αὕτὴ τὴν ἐξήγηση, ἀναφέρεται στὴν ἐκθεση ὅτι ὁ λαὸς παντοῦ ἔδειξε κατανόηση.

Ἐπισημαίνεται πῶς δὲν ὑπῆρχαν καθόλου ἀντιδραστικοὶ κληρικοί ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν Εὐαγγελιστῶν καὶ Προτεσταντῶν κληρικῶν.

Ἄλλοι πάλι οὐνίτες κληρικοί, ἂν καὶ ὑπέγραψαν ἀργότερα τὴ διακήρυξη, ἐν τούτοις δὲν ἐνώθηκαν, δὲν προσχώρησαν στὴν Ὁρθόδοξη πίστι. Διακρίθηκαν γιὰ τὴν ἀντιδραστικὴ τους πολιτικὴ.

Μεταξὺ ἄλλων ἔστειλαν καὶ ἀνώνυμα γράμματα σὲ πρώην Ἑλληνοκαθολικοὺς-οὐνίτες Ἱερεῖς καὶ ἔγραφαν στοὺς πιστοὺς νὰ μὴν πηγαίνουν στὶς Ὁρθόδοξες λειτουργίες. Ἡ πλειοψηφία αὐτῶν τῶν Ἱερέων ἐφυγε ἀπὸ τίς

ἐνορίες της καὶ κρυβόταν σὲ ἄγνωστα μέρη μὲ τὴ βοήθεια τῶν πιστῶν. Παρατίθενται ὀνόματα μερικῶν ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἀντιδραστικούς⁵⁷.

Γίνεται ἐπίσης ἀναφορὰ στὴν ὁλοκλήρωση Κονφερέντσιας στὰ πλαίσια φίλων τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως γιὰ τὴν εἰρήνη καὶ τὸν Σοσιαλισμό.

Στὴν χειροτονία τοῦ Ἐπισκόπου στοῦ Michalovce ἀπὸ τὸ νομὸ τοῦ Presov, παρευρέθηκαν 30000 πιστοί. Αὐτὸ εἶχε ἰδιαίτερη σημασία, γιὰ τὴν πρώτην οὐνίτης Ἱερέας ἔγινε Ἐπίσκοπος τῶν Ὁρθοδόξων, σύμφωνα πάντοτε μὲ τὴν ἔκθεση.

Κατὰ τὴ γνώμη μας ὁμως, αὐτὸ σήμαινε μεγαλύτερα προβλήματα γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

Ὅλοι οἱ ὁμιλητὲς καὶ ἐκπρόσωποι ἄλλων Ἐκκλησιῶν κατὰ τὴν χειροτονία τοῦ Ἐπισκόπου μίλησαν γιὰ τὶς δυνάμεις τῆς εἰρήνης καὶ ἔκαναν ἔρανο ὑπὲρ τῆς Κορέας. Καὶ συνέχισαν: «Ὅπου διαπιστωθεῖ τὸ ἀντίθετο, ὑπάρχει ἄμεση διορθωτικὴ παρέμβαση (δηλ. προφανῶς παρεμβαίνουν δυνάμεις καταστολῆς).

Οἱ μὴ Καθολικὲς Ἐκκλησίαι καὶ κυρίως ἡ Ὁρθόδοξη καὶ ἡ Εὐαγγελικὴ ἐργάζονται πολὺ καλὰ καὶ ἀφιερώνουν ὅλες τὶς δυνάμεις τους γιὰ τὶς ἀνοικοδομητικὲς (Σοσιαλιστικὲς) προσπάθειες».

Ἀναφέρθηκαν στοιχεῖα γιὰ μεταθέσεις Ἐκκλησιαστικῶν γραμματέων, ἔλλειψη τροφίμων σὲ κάποιο οὐνιτικὸ προφανῶς Μοναστήρι, ἐπισκευὲς Ναῶν, προϋπολογισμὸ καὶ τεχνικὰ προβλήματα.

Ἀξιοσημείωτη εἶναι ἡ γενικὴ πολιτικὴ ἀξιολόγηση.

Ὅλη ἡ κατάσταση στοῦ νομοῦ τοῦ Presov πιστοποιοῦσε ὅτι οἱ ἀναλογίαι τῆς Ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς κατὰ τὴν τότε ἐποχὴ βελτιώθηκαν σημαντικά. Βελτιώθηκαν τὰ φαινόμενα τῶν ἀναληθῶν καὶ παραπλανητικῶν εἰδήσεων ἀπὸ τὴν Κορέα. Βελτιώθηκε ἡ στάση ἔναντι τῶν ἀπειλῶν τοῦ Βατικανοῦ. Ὁ λαὸς πίστευε ὅτι ζοῦσε σὲ πολιτισμένο περιβάλλον, μελετοῦσε, μορφωνόταν. Αὐτὲς βεβαίως ἦταν ἀπλὲς ἐνδείξεις γιὰ τὸ δρόμο πρὸς τὸν Σοσιαλισμό.

57. Cirkevne oddelenie

krajsky Cirkevnyh tajomnik

370-25/10--1950 – 1/4 25 Ὀκτωβρίου 1950

Bratislava Slovensky urad pre Veci Cirkevne

Cirkevno-politicka zprava

Od 1X1950 do 15X1950 st. 4

Ὄνόματα ἀντιδραστικῶν κληρικῶν εἶναι: Zosef Zelinsky z Rudiova, Michal Veliky z Petkoviec, Jozef Kello z Ruskeho Kazimira, Jan Fazekas z Banskeho, Juraj Bujnak z Davidova κ.ἄ.

Σημείωναν ακόμη ότι πρέπει να εμποδίζεται οποιαδήποτε αντίδραση, ώστε ο λαός να καταλαβαίνει ποιος είναι ο πραγματικός εχθρός.

Και η έκθεση κωδικοποιούσε την ακολουθητέα και μεθοδική τακτική.

«Τήν εργασία μας, σύμφωνα με τις περιστάσεις, πρέπει να την οδηγήσουμε σε δύο κατευθύνσεις: από τη μία να αποκτήσουμε Ίερείς με το μέρος μας, οι όποιοι στη συνέχεια θα αποκτήσουν για εμάς πιστούς. Από την άλλη να αποκτήσουμε πιστούς οι όποιοι θα μάς φέρουν Ίερείς, ώστε όλους να τους ενσωματώσουμε στις ανοικοδομητικές δραστηριότητες. (Δραστηριότητες υπέρ του Σοσιαλισμού)».

Παρουσιάζεται επίσης και η συνολική δραστηριότητα των Κρατικών υπηρεσιών του νομού επί των Εκκλησιαστικών ζητημάτων.

Πρός εξυπηρέτηση αυτού του σκοπού χρησιμοποιήθηκε και η Έλληνο-καθολική Έκκλησία».

Από την έκθεση αυτή σαφώς διαπιστώνεται ότι η πολιτική του Καθεστώτος δεν περιοριζόταν σε μία απλή έποπτεία και έλεγχο νομιμότητας, αλλά το ίδιο το κράτος με τα αρμόδια προς αυτό όργανά του, είχε μεταβληθεί σε ένα είδος Θρησκείας - Έκκλησίας και κατηύθυνε τὰ πάντα.

Οι εκθέσεις για την εκκλησιαστική πολιτική διαδέχονταν ή μια την άλλη με πληροφορίες πολιτικού και Έκκλησιαστικού χαρακτήρα προς τις Κεντρικές Κρατικές υπηρεσίες.

Στην υπ' αριθμ. 370-4/11-1950-Ι/4⁵⁸ της 4ης Νοεμβρίου 1950 πληροφορούμεθα εκ νέου για τη συμμετοχή 30000 πιστών από την επαρχία του Presov στην χειροτονία του πρώην ουνίτη και τώρα Όρθοδόξου Ήπισκόπου του Michalovce και για τὸ Συνέδριο (Κομφερέντσια) πὸν πραγματοποιήσαν στὸ Kosic περισσότεροι ἀπὸ 100 Ίερείς πὸν ἀποκαλοῦνταν «Πατριῶτες». Ἐπίσης γιὰ τὴν κατάσταση πὸν ὁμαλοποιήθηκε, γιὰτὶ ὁ λαὸς πείσθηκε ὅτι τὸ κράτος ἀντιλήφθηκε τὶς θρησκευτικὲς ἀνάγκες τῶν πιστῶν καὶ φρόντιζε γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς θρησκείας, με ἀποτέλεσμα οἱ ἀντιδραστικοὶ νὰ χάνουν ἔδαφος.

Οἱ συντάκτες τῆς ἐν λόγω ἐκθέσεως ἀναφέρθηκαν καὶ στὶς ψεύτικες εἰδήσεις γιὰ τὴν Κορέα, ὅτι δῆθεν οἱ Κομμουνιστὲς ἔχαναν τὴν ἐξουσία τους καὶ ἐπικρατοῦσαν οἱ Ἀμερικανοί.

Αὐτό, βεβαίως, πίστευαν ὅτι τοὺς ἔδινε τὴ δυνατότητα νὰ θέσουν σὲ κα-

58. Cirkevne oddelenie
krajsky Cirkevny tajomnik
370-4/11-1950-I/4 4 Novembra 1950
Slovensky urad pre veci cirkevne
Bratislava σελ. 1-5

τηγορίες τοὺς δικούς τους, ποιοὶ εἶναι συνειδητοί, ἀδιάφοροι καὶ ποιοὶ ὑπολογιστές.

Κατηγορήθηκαν ἐπώνυμοι Ρωμαιοκαθολικοὶ κληρικοὶ γιὰ ἀνοικτὲς καταγγελίες ποὺ ἐξαπέλυσαν παρουσία τῶν πιστῶν ἐναντίον τῶν Κρατικῶν ὁργάνων.

Ἀναφέρθηκε ὅτι ὁ λαὸς ἦταν καλὸς καὶ οἱ κρατικοὶ λειτουργοὶ στὴν προσπάθειά τους νὰ ἡρεμήσουν τὸν κόσμον πέτυχαν νὰ πάρουν μὲ τὸ μέρος τους μερικοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς ἐπιτρόπους, οἱ ὁποῖοι ἐξηγοῦσαν καὶ ἐπειθαν τὸ λαὸ γιὰ τὰ ἀντίθετα ἀπὸ τὰ διαδιδόμενα.

Ἐγιναν λεπτομερεῖς ἀναφορὲς γιὰ τὴ δράση καὶ τὴν ἀντίδραση, τόσο τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ τῶν οὐνιτῶν κληρικῶν, ὅσο καὶ τῶν πιστῶν κατὰ περιοχὲς καὶ χωριά.

Τὰ μέτρα ποὺ προτάθηκαν γιὰ τὴν ὁμαλοποίηση τῶν ὁποιων προβλημάτων ἦταν, ἡ ἀπομάκρυνση τῶν ταραχοποιῶν κληρικῶν, προφανῶς ἡ ἐξορία, ἡ φυλάκιση ἢ τὰ καταναγκαστικὰ ἔργα.

Ἐγινε ἀναφορὰ ἐκ νέου στὴ στάση τῶν κληρικῶν ἐναντι τῶν Κρατικῶν ὁργάνων, μὲ τὴν ἐνδειξη ὅτι αὐτὴ συνεχῶς βελτιωνόταν καὶ ὅτι ἡ πλειοψηφία μποροῦσε νὰ ἐνσωματωθεῖ στὶς ἀνανεωτικὲς δυνάμεις.

Σὲ διάφορα σημεῖα δηλώθηκε ὅτι οἱ μὴ Καθολικὲς Ἐκκλησίες ἐργάζονταν πρὸς ὄφελος τῶν ἐργαζομένων τῆς Κρατικῆς διοικήσεως καὶ τῆς σοσιαλιστικοποιήσεως τῆς κοινωνίας.

Περίεργη ἀναφορὰ ἐγινε καὶ γιὰ τοὺς λαϊκοὺς δασκάλους τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν. Τοὺς χειρίζονταν ἔτσι ὥστε, ἀφοῦ ἀποκτοῦσαν τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ, τὸ ἐπόμενο σχολικὸ ἔτος θὰ τοὺς ἄλλαξαν σχέση (ἐργασίας) καὶ θὰ τοὺς κατηύθυναν στὴν πολιτικὴ ἐργασία στὰ χωριά.

Ἡ γενικὴ ἀξιολόγηση αὐτῆς τῆς ἐκθέσεως ὑπογραμμίζει τὶς δυσκολίες ποὺ ὑπῆρχαν, ἀλλὰ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ κατάσταση συνεχῶς βελτιωνόταν. Παρακολουθοῦσαν Ἱερεῖς, κυρίως αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι ἦταν διανοούμενοι καὶ μορφωμένοι, μὲ στόχο τὴ σύνδεσή τους μὲ τὶς Κρατικὲς ὑπηρεσίες, ὥστε καὶ ἡ Ἐκκλησία νὰ χρησιμοποιοθεῖ ὡς μέσο γιὰ τὸν Σοσιαλισμὸ, μὲ τὴν ἐπεξεργασία καὶ ἐφαρμογὴ συγκεκριμένων σχεδίων ἐργασίας.

Σὲ ἄλλη ἀπόρρητη ἐκθεση μὲ θέμα πάλι τὴν Ἐκκλησιαστικοπολιτικὴ κατάσταση⁵⁹ γιὰ τὴν περίοδο ἀπὸ 15-9 ἕως 30-9-1950 γραμμένη τὴν 17η-10-

59. Konzept

Cirkevný Tajomník

370-17/10-1950 I/4 17 Ὀκτωβρίου 1950

Slovenský urad pre veci cirkeňe

1950/370-17/10-1950-I/4 απευθυνόμενη στην 'Υπηρεσία ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τὴν Bratislava, ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον –μεταξὺ τῶν ἀναγραφομένων ποὺ ὁμοιάζουν μὲ τὶς προηγούμενες ἐκθέσεις– προκαλεῖ ἡ ἀναφορὰ σχετικὰ μὲ τὸ κήρυγμα τῶν κληρικῶν. Ὅπως διαπιστώνεται, τὰ κηρύγματα τῶν κληρικῶν παρακολουθοῦνταν στενά. Ὑπογραμμιζόταν ὅτι οἱ ἀντιδραστικοὶ κληρικοὶ ἦταν πολὺ προσεκτικοὶ τὴν ὁμιλία τους. Προφανῶς ἡ παρακολούθηση τῶν κηρυγμάτων ἀφοροῦσε κατ' ἐξοχὴν τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς κληρικοὺς. Διότι οἱ μὴ Ρωμαιοκαθολικοὶ δὲν δημιουργοῦσαν προβλήματα, ὅπως ἀναφέρεται τὴν ἐκθεση. Ὅσο γιὰ τοὺς «πατριῶτες» Ἱερεῖς, αὐτοὶ ἦταν ἀρκετὰ δραστήριοι, προκειμένου ἡ νέα πολιτικὴ κατάσταση νὰ γίνεῖ ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὸ θρησκευόμενο λαό, ἀλλὰ ἡ ἐργασία τους δὲν εἶχε τὰ ἐπιθυμητὰ ἀποτελέσματα, γιατί οἱ ἀντιδραστικοὶ κληρικοὶ τοὺς κατέτασαν στὸ «κακὸ φῶς» μπροστὰ στοὺς πιστοὺς καὶ τοὺς χαρακτηρίζαν πεπτωκότες, προδότες καὶ Κομμουνιστές. Φυσικὰ αὐτὰ τὰ φαινόμενα δὲν ἐμπόδιζαν αὐτοὺς νὰ συνεχίσουν νὰ ἐργάζονται στὸ νέο κίνημα.

Ἀναφορὰ γινόταν καὶ τὴν προσπάθεια νὰ μὴν φοροῦνται οἱ Σταυροί, μὲ τὴν σημείωση ὅτι καὶ πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση ὑπῆρξε βελτίωση.

Ὡστόσο τὸ κήρυγμα στοὺς Ναοὺς τὴν εὐρύτερη περιοχὴ τῆς ἐπαρχίας ποὺ ἀφορᾷ ἡ ἐκθεση, χαρακτηριζόταν περισσότερο ἢ λιγότερο θρησκευτικοῦ περιεχομένου, μὲ κατεύθυνση τὶς ἀνοικοδομητικὲς προσπάθειες τῶν ἐργατῶν γιὰ τὴν σοσιαλιστικοποίησιν τῶν χωριῶν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ κινήματος γιὰ τὴν εἰρήνη.

Ἡ ἐκθεση διέκρινε τοὺς Ἱερεῖς σὲ δικούς μας, ἀδιάφορους καὶ ἀντιδραστικούς. Στὰ κηρύγματα οἱ κληρικοὶ οἱ ὁποῖοι δὲν συμβιβάζονταν μὲ τὴ νέα κατάσταση, ὁμιλοῦσαν γιὰ τὴν σταθεροποίησιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ φόβιζαν τοὺς πιστοὺς μὲ αἰῶνια ἀπώλεια.

Ἡ θρησκευτικὴ ἀγωγή ἀπὸ λαϊκοὺς δασκάλους περιοριζόταν καὶ αὐτὴ γιατί στίς διδασκτικὲς ὥρες πῆγαιναν πολὺ λίγα παιδιά, ἀφοῦ προηγουμένως οἱ γονεῖς πείστηκαν καὶ ἐνημερώθηκαν νὰ μὴν στέλνουν τὰ παιδιά στὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν. Ἐπακόλουθο αὐτοῦ ἦταν ὅτι γιὰ τὴν διδασκαλία τῶν Θρησκευτικῶν ἔπρεπε νὰ φροντίζουν οἱ ἴδιοι (οἱ γονεῖς), ἐφόσον οἱ Ἱερεῖς δὲν ἐκδήλωναν ἐνδιαφέρον γι' αὐτό.

Στὸ σημεῖο αὐτὸ γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ διαπιστώνουμε τὴ σκληρὴ ἀντι-

θρησκευτική προπαγάνδα ποὺ ἀσκοῦσε μὲ ὅλα τὰ μέσα τὸ φρονταμενταλιστικὸ ἀθεϊστικὸ καθεστῶς.

Οἱ ἀντιδραστικοὶ κληρικοὶ κατηγορήθηκαν ὅτι ἀνῆκαν στὶς ὑπηρεσίες τοῦ Ἱμπεριαλιστικοῦ Βατικανοῦ καὶ τῶν βοηθῶν του.

Ἐγινε ὑπόδειξη οἱ κρατικοὶ ὑπάλληλοι νὰ ἐπισκέπτονται συχνὰ τοὺς ἐνωμένους (πρώην οὐνίτες) Ἱερεῖς, μὲ κάθε τρόπο νὰ τοὺς βοηθοῦν καὶ μὲ αὐτοὺς νὰ ἐπισκέπτονται τοὺς ἀμφιταλαντευόμενους Ἱερεῖς καὶ νὰ τοὺς παίρνουν μὲ τὸ μέρος τους. Στους δὲ πιστοὺς νὰ ἐξηγοῦν μὲ πειθῶ τὴν αἰτία τῆς ἐπιστροφῆς τους στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ προκειμένου γιὰ συνεργασία, νὰ ἐπιλέγονται οἱ συνειδητότεροι πολῖτες. Οἱ δὲ ἀντιδραστικοὶ κληρικοὶ νὰ κηλιδωθοῦν, ἔτσι ὥστε ὁ λαὸς τους νὰ τοὺς καταδικάσει καὶ νὰ μὴ θέλει νὰ ζεῖ μὲ τέτοιους ἀνθρώπους.

Ἡ παράγραφος τῆς γενικῆς πολιτικῆς ἀξιολογήσεως τελειώνει μὲ τὴν ὑπόδειξη ὅτι πρέπει νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὅλες οἱ δυνατὲς ἐμπειρίες τῆς μέχρι τότε ἐργασίας τους καὶ σύμφωνα μὲ αὐτὰ νὰ ἀποφασίσουν γιὰ τίς περαιτέρω πρακτικές.

Σὲ κατάλογο γιὰ τοὺς Ὁρθόδοξους Ἱερεῖς μὲ ἡμερομηνία 11-10-1950 ποὺ ἐκδόθηκε στὸ Michalovce μαθαίνουμε ὅτι τὰ κρατικὰ ὄργανα ἤθελαν νὰ χρησιμοποιήσουν τοὺς ἐνωμένους πλέον Ἱερεῖς καὶ ἰδιαίτερα τοὺς ἐξαιρετικὰ ἔμπιστους ἀπὸ αὐτοὺς, προκειμένου νὰ τελέσουν ἱεραποστολική ἐργασία ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι, ἐπειδὴ σὲ μερικὲς κοινότητες ἐπικρατοῦσε πλήρης ἀγνοία καὶ ἀπληροφορησία γιὰ τὴν ἀκριβῆ κατάσταση τῶν πραγμάτων, καὶ νὰ ἀντιμετωπισθοῦν οἱ ἀντιδραστικοὶ κληρικοὶ μὲ ἀναληθεῖς κατηγορίες.

Τὸ Κομμουνιστικὸ καθεστῶς προσπάθησε νὰ ἀποκρύψει ὅσο μποροῦσε τὸ ἀθεϊστικὸ του πρόσωπο, γι' αὐτὸ ἐπεδίδετο μὲ ἔμφαση στὸ κίνημα καὶ τίς συνεδριάσεις περὶ εἰρήνης. Συχνὲς ἦταν οἱ ὑποδείξεις ποὺ δίδονταν ἀπὸ τὰ κρατικὰ ὄργανα γιὰ τὴ συμμετοχὴ τῶν Ἱερέων στὶς συνεδριάσεις γιὰ τὴν εἰρήνη. Τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ ἐκφραζόταν ξεχωριστὰ γιὰ κάθε Ἐκκλησία –Θρησκευτικὴ κοινότητα, κατὰ περιφέρειες καὶ νομούς. Συγκροτοῦνταν κατάλογοι αὐτῶν ποὺ θὰ προσκαλοῦνταν καὶ αὐτῶν ποὺ συμμετεῖχαν.

Τὰ κρατικὰ ὄργανα ἔρχονταν σὲ συχνὴ ἐπαφὴ μὲ Ἱερεῖς ποὺ δὲν ἐντάχθηκαν στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ προσπάθησαν νὰ τοὺς πείσουν νὰ ἐνταχθοῦν σὲ αὐτήν. Ὁρισμένοι τοὺς ἔδιναν τὴ συγκατάθεσή τους ὅτι τελικὰ θὰ γίνουν Ὁρθόδοξοι, ἐνῶ ἄλλοι ἀμφιταλαντεύονταν. Κάποιοι μάλιστα δήλωναν ὅτι θὰ ἀποδεχθοῦν τὴν ἀπόφαση τῆς Συνελεύσεως τοῦ Presov τῆς 28ης-4-1950, ἀλλὰ δὲν θὰ γίνουν ποτὲ Ὁρθόδοξοι Ἱερεῖς. Στὶς συνομιλίες ποὺ εἶχαν τὰ κρατικὰ ὄργανα μὲ τοὺς Ἀνένωτους οὐνίτες, προβαλλόταν ὡς αἰτία τῆς ἀρνήσεώς τους τὸ «θέμα συνειδήσεως».

Ἄλλοι ἔγραψαν στὴν ἀρμόδια ὑπηρεσία καὶ ἐζήτησαν τὴν ἀπόλυσή τους, –παρότι ἐνώθηκαν μὲ τοὺς Ὀρθοδόξους–, γιατί δὲν ἤθελαν νὰ εἶναι Ὀρθόδοξοι καὶ ἐξαιτίας αὐτοῦ εἶχαν ψυχολογικά προβλήματα ποὺ τοὺς διέλυαν. Μάλιστα ἓνας ἀπὸ αὐτοὺς ἔγραψε σὲ ἐπιστολή του ὅτι «μόνον οἱ Καθολικὲς θεολογικὲς γνώσεις εἶναι ἀληθεῖς». Γι' αὐτὸ θεωρήθηκε ἐπικίνδυνος καὶ τοῦ δόθηκε ἡ ὑπόδειξη νὰ ἀπομακρυνθεῖ τὸ συντομότερο, γιατί ἐπιδροῦσε καὶ στοὺς Οὐγγρους πιστοὺς (προφανῶς σὲ αὐτοὺς ποὺ ζοῦσαν στὴ Σλοβακία).

Ἀνάλογες ἀναφορὲς γιὰ μεμονωμένους «ἀντιδραστικοὺς» οὐνίτες Ἱερεῖς γίνονταν κατὰ περιφέρειες καὶ ἐνορίες καὶ γιὰ τὶς πιθανὲς σχέσεις ποὺ αὐτοὶ εἶχαν μεταξὺ τους.

Τὰ μέτρα τὰ ὁποῖα προτάθηκαν γιὰ ὅσους ἀνθίσταντο στὶς πολιτικὲς ἐπιλογὲς τοῦ καθεστώτος ἦταν ἡ ἀπομάκρυνση, ἡ ἐξορία, ἡ ἀπομόνωση.

Ἐπισημαίνεται ἀκόμη στὴν ἔκθεση ὅτι ἡ «Ὀρθόδοξη Ἐκκλησιαστικὴ» πολιτικὴ δὲν θὰ ὁμαλοποιεῖτο, ἐφόσον οἱ περισσότερο ἀντιδραστικοὶ ποὺ ξεσήκωναν τοὺς πιστοὺς καὶ ἄλλους Ἱερεῖς, παρέμεναν ἐλεύθεροι. Παρατίθεται, προφανῶς ὕστερα ἀπὸ παρακολούθηση, τὸ ὄνομα τοῦ Ἱερέα Anton Adamkovic καὶ ἄλλων ἀντιδραστικῶν, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἔχουν ἀναφερθεῖ παραπάνω.

Αὐτὰ πληροφοροῦμεθα ἀπὸ τὴν ὑπ' ἀριθμὸ 5/dov/1951, 6 Ἰανουαρίου 1951 ἑκτακτὴ ἔκθεση⁶⁰ γιὰ τὴν «Ἐπιχείρηση Ρ» πρὸς τὴ Σλοβακικὴ ὑπηρεσία ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ὑποθέσεων, ὑπογραφόμενη ἀπὸ τὸν ὑπεύθυνο ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν γραμματέα τῆς Ἐπαρχίας.

Σὲ ἔκθεση ἀπευθυνόμενη στὴν Κεντρικὴ ὑπηρεσία Ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων στὴν Bratislava γιὰ τὴν Ἐκκλησιαστικοπολιτικὴ κατάσταση τοῦ πρώτου δεκαπενθημέρου τοῦ Ἀπριλίου 1951⁶¹ μὲ ἀριθμὸ 109/1951-Jov/24-4-1951, πληροφοροῦμεθα ὅτι:

Ἡ κατάσταση θεωρεῖτο ἱκανοποιητικὴ. Περίπου τὸ 80% τῶν πρώην

60. Cirkevne oddelenie

Cirkevny tajomnik KNV

5/dov/1951 6 Ἰανουαρίου 1951

slovensky urad pro veci Cirkevne

Bratislava

Mimoriadna zprava o akcii P

61. Krajsky Cirkevny tajomnik KNV

Krajsky narodny vybor Presove

Zn 109/1-.51-dov

Presov dna 24 Aprila 1951 Slovensky urad pre veci cirkevne

Bratislava «situacna zprava o akcii P» za polovicu Aprila 1951.

Ἑλληνοκαθολικῶν πιστῶν πῆγαινε κανονικά στίς Ὁρθόδοξες λειτουργίες καὶ ἀποδέχθηκε τοὺς Ὁρθόδοξους Ἱερεῖς.

Περίπου 65-70%, ἐδήλωνε δημόσια τὴν Ὁρθόδοξη θρησκεία. Οἱ ἐνωμένοι – οὐνίτες λειτουργοῦσαν κανονικά. Ἀπὸ τὸ γενικὸ ἀριθμὸ τῶν ἐνωμένων Ἱερέων τὸ 95% ἐδήλωναν ὡς Ὁρθόδοξοι Ἱερεῖς. Οἱ ὑπόλοιποι ἐδήλωναν ὡς Ἱερεῖς – πνευματικοί, οὔτε Ἑλληνοκαθολικοί, οὔτε Ὁρθόδοξοι. Τελούσαν σιωπηρὰ τίς Λειτουργίες καὶ δὲν μνημόνευαν τὸν πάπα. Μεταξὺ τῶν πιστῶν ἰσχυρίζονταν ὅτι αὐτοὶ δὲν ἐνώθηκαν (μὲ τοὺς Ὁρθόδοξους).

Ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνένωτους, οἱ ὁποῖοι στὴν ἐπαρχία ἦταν περισσότεροι ἀπὸ 50% ἐγκατέλειψαν τὴν ἐνορία τους καὶ μετακόμισαν σὲ ἄλλες περιφέρειες. Οἱ ἱερατικὲς στέγες καὶ ἐνορίες παρέμεναν ἄδειες. Οἱ πιστοὶ ζητοῦσαν τὴν τοποθέτηση Ἱερέων.

Πρέπει ἐδῶ νὰ διευκρινίσουμε ὅτι οἱ οὐνίτες Ἱερεῖς οἱ ὁποῖοι ἐγκατέλειψαν τίς ἐνορίες τους μὲ τίς οἰκογένειές τους, τὸ ἔκαναν ἐπειδὴ δὲν ἤθελαν νὰ λειτουργοῦν ὡς Ὁρθόδοξοι ἢ νὰ δεχθοῦν τοὺς ἐκβιασμούς, τίς ἐπιθέσεις καὶ τίς ἀπειλὲς τῆς Κρατικῆς Διοικήσεως. Γι' αὐτὸ προτίμησαν ὑπὸ τὴν πίεση τῶν πραγμάτων νὰ ἀπομακρυνθοῦν «οἰκιοθελῶς», γιὰ νὰ μὴν ἔχουν κατὰ τὴ γνώμη τους καὶ προβλήματα συνειδήσεως καὶ προφυλάσσοντας κατὰ κάποιο τρόπο καὶ τίς οἰκογένειές τους.

Ἐπίσης ἀναφέρεται ὅτι οἱ ἑξαφανισμένοι Ἱερεῖς ἀναζητοῦνταν, τόσο ἀπὸ τὰ κρατικὰ ὄργανα KNV, ONV, τὴν Ἐπαρχιακὴ Ἐκκλησιαστικὴ διοίκηση, ὅσο καὶ ἀπὸ τίς τάξεις τῶν ἰδίων τῶν πιστῶν, προκειμένου σύντομα νὰ ἐνωθοῦν. Ἡ πλειοψηφία ὁμῶς αὐτῶν τῶν περιπτώσεων, ἦταν ἀντίθετοι στὴν ἔνωση.

Ἡ ἔκθεση παραθέτει καὶ στοιχεῖα γιὰ τὰ κενὰ τῶν ἐνοριῶν καὶ πῶς αὐτὰ μποροῦσαν νὰ καλυφθοῦν –προφανῶς προσωρινά– μὲ τὴν ἀνάθεση κάποιων Ἐνοριῶν σὲ γειτονικοὺς-ἄλλοιους Ἱερεῖς. Προτείνονταν ὡς πρὸς αὐτὸ τὰ ὀνόματα συγκεκριμένων Ἱερέων.

Ἀπὸ ὅλα τὰ μέχρι τότε στοιχεῖα, διαφαινόταν ἐπιπρόσθετα ἡ φροντίδα τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας γιὰ ὅλες τίς πτυχὲς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καὶ ἡ στενὴ παρακολούθηση τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων.

Αὐτὸ διαπιστώνουμε ἀπὸ ἔγγραφο⁶² τῆς Κρατικῆς διοικήσεως, ὅπως ἐπὶ παραδείγματι τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 906-dov 1951 Bal 29 Δεκ. 1951 ἀπὸ τὸ Kosice, ὅπου συγκεκριμένα πρῶην Οὐνίτης Ἱερεὺς παρακολουθεῖτο ὄχι μόνον ποῦ κατοικοῦσε, ἀλλὰ καὶ ποῦ εἶχε ἀφήσει τὰ προσωπικά του ἀντικείμενα (ἐπι-

62. Krajsky Narodny Vyhbor vkosiciach
zn 906-dov. 1951-Bal
vkosiciach dna 29 Dec. 1951.

πλα κ.λπ.). Καί φυσικά ἡ ἀρμόδια κρατική ὑπηρεσία ἐξακριβώσε λεπτομερῶς μὲ τὸ ἀπὸ 14/1952 don/18-Ἰανουαρίου 1952 ἔγγραφό της πρὸς τὴν περιφερειακὴ Ἑθνικὴ Ἐπιτροπὴ (Ο.Ν.Υ.) καὶ τὸ Ἐκκλησιαστικὸ τμήμα στὸ Velke Kapusany⁶³ τὰ πάντα καὶ συνέχιζαν γιὰ περισσότερες πληροφορίες μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἔχει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον γιὰ αὐτοὺς τὸ ποῦ ἔχει ἀφήσει τὰ ἐπιπλά του. Προφανῶς ἤθελαν νὰ ἐξακριβώσουν μὲ ποιούς ἔχει ἰδιαίτερες σχέσεις καὶ ποιούς ἐμπιστεύεται.

Μὲ τὸ ἴδιο πρόσωπο καὶ θέμα ἀσχολήθηκε καὶ ἡ Κεντρικὴ Κρατικὴ ὑπηρεσία ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων τῆς Πράγας, μὲ τὸ ὑπ' ἀριθμὸ CT1322-1951 Πράγα 13.12.1951, ἐπιχείρηση 100.

Στὸ ἔγγραφο, μεταξὺ ἄλλων ἐφιστάτο ἡ προσοχὴ τῶν ἀρμοδίων γιὰ τὶς κινήσεις τοῦ ἐν λόγῳ οὐνίτη Ἱερέα.

Ἄλλος πρῶν οὐνίτης Ἱερεὺς ἀπασχόλησε ἐπίσης τὶς Κρατικὲς ἀρχές, ὅσον ἀφορᾷ τὴν μετοίκισή του στὴν Τσεχία. Μάλιστα τὸ ὑπ' ἀριθμὸ 141/1952 don 4 Αὐγούστου 1952 ἔγγραφο⁶⁴ τῆς Κρατικῆς ὑπηρεσίας ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, ἀναφέρθηκε ὅτι ὁ ἐν λόγῳ Ἱερέας, ὕστερα ἀπὸ ἔλεγχον ποὺ πραγματοποιήθηκε, παρέμεινε ἐλεύθερος. Καὶ τὸ ἔγγραφο σχεδὸν τελειώνει μὲ τὰ ἑξῆς: «Ἐφόσον τὰ ἀρμόδια ὄργανα παρακολουθοῦσαν τὴν παρουσία καὶ τὶς δραστηριότητές του, μποροῦσε νὰ παραμείνει ἐκεῖ, στὴ Σλοβακία».

Φαίνεται ὅτι τὸ καθεστῶς, προκειμένου νὰ ὁμαλοποιήσει τὴν κατάστασιν σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιθυμίες του, ἀναγκαστικὰ μετακινοῦσε τοὺς λίγους ἀνυπότακτους καὶ ἀνένωτους οὐνίτες Ἱερεῖς, γιὰ νὰ μὴν δημιουργοῦν προβλήματα στὴν ἐφαρμογὴ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς του.

Στὸ ὑπ' ἀριθμὸ 292.4-UN-II/1-kn 8 Ἰουλίου 1952 ἔγγραφο τῆς Κρατικῆς ὑπηρεσίας⁶⁵ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων τῆς Πράγας πρὸς τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Κρατικὸ τμήμα τοῦ Presov, ἐπισημαίνεται ὅτι μὲ ἀπόφαση τῆς Πολιτικῆς Γραμματείας KSS ἡ δραστηριότητα ὅλων τῶν ἀνεπιθύμητων Ἑλληνοκαθολικῶν Ἱερέων θὰ ἐρευνᾶται ξεχωριστὰ καὶ αὐστηρά, ὡς ἐκούσια δραστηριότητα ἐναντίον τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας τῆς χώρας. Ἐνδια-

63. Cirkevne oddelenie 14/1952 dov 18 Jan 1952

okresny narodny vybor Ci r. oddelenie Velke Kapusany

64. Cirkevne oddelenie

141/1952 dov 4 Aug 1952/Praha K cis/292.4-UN-II/1-kn

65. Za ministra Knobloch v.r.

Statni urad pro veci cirkevni

c.j. 292. 4-UN-II/1-kn. Vid a

Praha 8, Cervence 1952

φέρων ἀποτελοῦσε τὸ γεγονός, ὅτι στὸ ἔγγραφο ἐδίδετο ἡ ὑπόδειξη νὰ ἐξασφαλισθοῦν γιὰ τὸν ἐν λόγῳ Οὐνίτη Ἱερέα σπίτι καὶ ἐργασία (μέχρι νὰλυθεὶ ὁριστικὰ τὸ θέμα).

Στὸ ὑπ' ἀριθμὸ I/4-54/1952-dov/29 Ἀπριλίου 1952 τοῦ Κρατικοῦ τμήματος ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν⁶⁶ τοῦ Preson πρὸς τὴν κρατικὴ ὑπηρεσία ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων τῆς Πράγας μὲ θέμα τὴν ὁλοκλήρωση τῆς «Ἐπιχείρησης P 100» πληροφοροῦμεθα τὰ ἑξῆς:

Τὰ ἀρμόδια Κρατικὰ ὄργανα τῆς περιοχῆς τοῦ Preson, στὴν προσπάθειά τους νὰ ὁλοκληρώσουν τὸ συντομότερο τὴν «Ἐπιχείρηση P 100», εἶχαν κατ' ἰδίαν συναντήσεις καὶ συνομιλίες μὲ τὶς οἰκογένειες τῶν ἀνένωτων καὶ «ἀντιδραστικῶν» πρῶν Ἑλληνοκαθολικῶν οὐνιτῶν Ἱερέων, μὲ τὴν σκέψη νὰ βροῦν ἄλλους τόπους κατοικίας, ἐκτὸς τῶν περιοχῶν τοῦ Preson καὶ τοῦ Kosice, καὶ μερικοὶ νὰ μετακομίσουν καὶ στὴν Τσεχία.

Ἐπιθυμοῦσαν δηλ. μιὰ ἀπὸ κοινοῦ συμφωνία μὲ αὐτὲς τὶς οἰκογένειες καὶ κυρίως μὲ τὶς συζύγους τῶν Ἱερέων αὐτῶν. Ἀναφέρθηκαν καὶ τὰ ὀνόματα τριῶν οὐνιτῶν Ἱερέων, οἱ ὅποιοι ἀντιτάχθηκαν ἔντονα στὴν ἔνωση μὲ τοὺς Ὁρθοδόξους. Στὴν προσπάθειά τους αὐτὴ συνάντησαν ἔντονες ἀντιδράσεις. Σὲ μιὰ μάλιστα περίπτωση δὲν τοὺς ἐπέτρεψαν οὔτε τὴν εἴσοδο στὸ σπίτι.

Σύζυγος οὐνίτη Ἱερέα ἐπικαλέσθηκε τὸ γεγονός ὅτι ἀποδέχθηκε τὴν «Ἐπιχείρηση P» καὶ ὑπέγραψε γι' αὐτὴν, κατοικοῦσε σὲ ἰδιόκτητο σπίτι καὶ δὲν ἔκανε κάτι ἐναντίον τῶν νόμων, γι' αὐτό, ὅπως εἶπε, πραγματικὰ δὲν εἶχαν κανένα δικαίωμα νὰ τοὺς μεταφέρουν σὲ ἄλλη περιοχὴ. Δήλωσε ἀκόμη ὅτι ἂν προχωροῦσαν σὲ αὐτὴ τὴν ἐνέργεια, θὰ χώριζε τὸ σύζυγό της, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ Preson δὲν θὰ ἔφευγε. Καὶ ἂν μὲ τὴ βία τὴν μετέφεραν ἄλλοῦ, πάλι θὰ ἐπέστρεφε. Στὸ ἔγγραφο ἀναφέρεται ἐπίσης, ὅτι εἶχε καὶ ἓνα γιὸ 10 ἐτῶν στὸ Γυμνάσιο, ἀσθενὴ μὲ ἄσθμα.

Καὶ ἄλλες οἰκογένειες δὲν ἤθελαν νὰ μεταφερθοῦν καὶ δήλωσαν ὅτι οἱ ἀνθρωποὶ τους (Ἱερεῖς) δὲν ἦταν Ἱερεῖς, ἀλλὰ μόνο καθηγητές.

Τὸ ἔγγραφο ἀναφέρει ὅτι ἔπρεπε νὰ συνεχισθοῦν οἱ συνομιλίες στὴν ἐργασία αὐτῶν τῶν γυναικῶν (συζύγων), γιατί χωρὶς τὴν συγκατάθεσή τους θὰ ἦταν πολὺ δύσκολο νὰ ἐπιτύχουν συμφωνία.

Ἀξιοσημείωτο ἦταν τὸ γεγονός ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὶς διευθύνσεις τῶν σπι-

66. Krajsky narodny vybor v Presove Cirkevne oddelenie

1/4-54/1952 dov

v Presove dna 29 Aprila 1952.

Statny urad pre veci Cirkevne

Praha.

τιῶν τῶν Ἱερέων ποὺ χορηγοῦνταν, ἀναφερόταν ἡ οἰκογενειακὴ κατάσταση, ἡ ἡλικία τῶν παιδιῶν, ἀλλὰ καὶ πόσα δωμάτια εἶχε τὸ κάθε σπίτι ποὺ κατοικοῦσαν καὶ τὰ ἐπιπλά τους.

Σὲ ἄλλο ἀπόρρητο ἔγγραφο⁶⁷ τῆς ἴδιας ὑπηρεσίας τῆς Πράγας, ποὺ ἀναφέρεται σὲ οἰκογένεια οὐνίτη Ἱερέα μὲ ἀριθμὸ 292-4.UN-II/1 5 Ἰουλίου 1952 πρὸς τὸ Ἐκκλησιαστικὸ τμήμα στὸ Sumperk, τονιζόταν ὅτι ἐξαιτίας Ἐκκλησιαστικοπολιτικῶν λόγων ἦταν ἀνάγκη νὰ μετακομίσει ἀπὸ τὴν Ἀνατολικὴ Σλοβακία στὴν Τσεχία. Ἐπιστρατεύθηκε ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματέας τῆς περιοχῆς, ὥστε, ἀφοῦ ἔλθει σὲ ἐπαφή, νὰ τὸν πείσει ὅτι γιὰ οἰκογενειακοὺς λόγους ἦταν ἀνάγκη νὰ μεταφερθεῖ καὶ ἡ οἰκογένειά του στὴν πόλη ὅπου αὐτὸς ἐργαζόταν. Καὶ ἐδῶ ἐνδιαφέρθηκαν γιὰ τὴν ἐξασφάλιση κατ'ἀλληλῆς κατοικίας καὶ τοὺς ὁρους μεταφορᾶς τους, μὲ τὴν βοήθεια τῆς κρατικῆς διοικήσεως.

Ἐκ νέου δίνονται στοιχεῖα οἰκογενειακῆς καταστάσεως τοῦ ἐν λόγω οὐνίτη Ἱερέα. Ζητοῦσαν ἀκόμη νὰ σταλεῖ ἔκθεση γιὰ τὴν περαιτέρω ἐξέλιξη τοῦ θέματος.

Τονίζεται ὅτι ἡ παρουσία τῶν πρώην Ἑλληνοκαθολικῶν Ἱερέων καὶ τῶν οἰκογενειῶν τους στὴν Ἀνατολικὴ Σλοβακία δὲν βοηθοῦσε στὴν ὁμαλοποίηση τῆς ἐκεῖ καταστάσεως καὶ ἡ κρατικὴ διοίκηση δὲν ἦταν διατεθειμένη νὰ ἀσχολεῖται καὶ νὰ ταλαιπωρεῖται μὲ αὐτὰ γιὰ πολὺ.

Αὐτό, βεβαίως, ὑπῆρξε ἓνα δείγμα τοῦ ὁλοκληρωτικοῦ συστήματος διακυβερνήσεως τῆς χώρας καὶ αὐτὰ τὰ παραδείγματα δὲν ἦταν τὰ μοναδικὰ – καὶ δὲν περιορίζονταν μόνο στοὺς οὐνίτες. Περιλάμβανε ὅλες τὶς Θρησκευτικὲς κοινότητες: Ρωμαιοκαθολικοὺς, Προτεστάντες, ἀλλὰ καὶ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησίᾳ καὶ τοὺς ἀνθρώπους της, ἀκόμη καὶ ὅποιον ἐθεωρεῖτο ἀντικαθεστωτικός.

3. Ἀξιολόγηση τῆς στάσεως τῶν οὐνιτῶν

Ἀσχετα ἀπὸ ὅσα διέπραξαν μὲ ὁλοκληρωτικὸ τρόπο οἱ κρατικοὶ λειτουργοὶ ἐναντίον τῶν οὐνιτῶν μὲ στόχο –ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐθνικιστικῶν καὶ τοπικῶν συμφερόντων τῆς ἐποχῆς– τὴν ἐξασθένηση τῆς παρουσίας τοῦ Βα-

67. Za ministra Dr Suchomel v.r.
Statní urad pro veci Cirkve
C292. 4. UV-II/1
Praha 5 Cervence 1952 Duverne

τικανοῦ καὶ τῆς Δύσεως στὴ Τσεχοσλοβακία, γεγονὸς παραμένει ὅτι δὲν ὑπῆρξε ἰσχυρὴ καὶ κάθετη ἀντίδραση ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν Ἑλληνοκαθολικῶν οὐνιτῶν ἐναντίον τῶν πολιτικῶν ἐπιλογῶν καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν σχεδίων τοῦ κράτους. Οἱ οὐνίτες Ἱερεῖς κατὰ πλειοψηφία δέχθηκαν νὰ εἰσέλθουν στὶς τάξεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ πλειοψηφία τῶν πιστῶν τους. Μόνο 30 ἕως 40 Ἱερεῖς⁶⁸ μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Ἐπίσκοπο Pavel Gojdic, ἀπὸ τὸν γενικὸ ἀριθμὸ τῶν 238 Ἱερέων ἢ τῶν 205, καὶ 200-250.000 πιστῶν, σύμφωνα μὲ ἔκθεση τοῦ Κρατικοῦ ἀξιωματοῦχου ἀπὸ τὸ Presov, ἀρνήθηκαν νὰ ἀποδεχθοῦν τὴν κρατικὴ Ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ τοῦ Κομμουνιστικοῦ καθεστώτος καὶ τὴν εἰσοδὸ τους στὴν Ὁρθοδοξία. Καὶ αὐτὸ τὸ πλήρωσαν μὲ ἐξορίες, περιορισμούς, καταναγκαστικὰ ἔργα, αὐτοαποσχηματισμούς καὶ φυλακίσεις. Οἱ ὑπόλοιποι, εἴτε ἐπεισθήκαν, διότι ἀρκετὰ χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴ Συνέλευση τοῦ Presov τὸ 1950, εἶχαν ἤδη ξεκινήσει οἱ διαδικασίες γιὰ τὴν ἐπιστροφὴ οὐνιτῶν στὴν Ὁρθοδοξία καὶ ἴσως ἀρκετοὶ τὸ ἐπιθυμοῦσαν ἢ καὶ ὀρισμένοι φοβήθηκαν τὶς κρατικὲς διώξεις. Ἴσως ἄλλοι ἐφάρμοσαν ἄλλου εἶδους τακτικὴ. Νὰ περάσουν στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ νὰ σωθοῦν ὡς Ὁρθόδοξοι, ἂν καὶ στὴν πράξη θὰ παρέμεναν οὐνίτες, βλέποντας οὐσιαστικὰ κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο καὶ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία σὲ σχέση μὲ τὴν ἀντιθρησκευτικὴ καὶ ἀθεϊστικὴ προπαγάνδα τοῦ Καθεστώτος, φανερὴ ἢ κρυφή.

Οἱ ἰσχυρισμοὶ οὐνιτῶν συγγραφέων καὶ ἱστορικῶν, ὅπως τοῦ Michal Fedor, ὅτι ὀρισμένοι οὐνίτες Ἱερεῖς εἶχαν προσχωρήσει στὸ Κομμουνιστικὸ κόμμα καὶ λόγῳ κομματικῆς πειθαρχίας δημόσια δήλωσαν τὴν μεταστροφὴ τους στὴν Ὁρθοδοξία, ὅπως οἱ οὐνίτες Ἱερεῖς Ilja Kacur, Bobalik, Havrik, Knap κ.ἄ., δὲν εἶναι ἰσχυρὸ ἐπιχείρημα.

Γιὰ ἄλλους πάλι ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ συμμετείχαν στὸ προεδρεῖο τῆς Συνελεύσεως, προσπάθησαν νὰ βρουν γιὰ τὸν καθένα καὶ κάποιον ἀνατρεπτικὸ ἐπιχείρημα. Εἴτε ὅτι ἐκπροσωποῦσαν μόνο τὸν ἑαυτὸ τους, εἴτε ἄλλος ἐθεωρεῖτο ὡς καθηρημένος ἀπὸ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία κ.ἄ. Ἡ ὅτι ἄλλοι οὐνίτες Ἱερεῖς ποὺ συμμετείχαν στὸ προεδρεῖο, ἦταν ἤδη Ὁρθόδοξοι πρὶν ἀπὸ αὕτὴ τὴ Συνέλευση τοῦ 1950. Δέχονταν ὥστόσο ὅτι στὸ προεδρεῖο συμμετείχαν πέντε (5) οὐνίτες Ἱερεῖς, ἀλλὰ κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς δὲν μίλησε. Γιὰ ἓναν ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ μίλησε (Jan Bihun) ἰσχυρίσθηκαν ὅτι δὲν ἦταν καταγεγραμμένος στὶς τάξεις τῶν Ἑλληνοκαθολικῶν (οὐνιτῶν) Ἱερέων.

Ἐκ τῶν ὑστέρων οἱ οὐνίτες προσπάθησαν νὰ συσκοτίσουν τὰ πράγματα σχετικὰ μὲ τὴν οἰκιοθελὴ ἐπιστροφὴ πολλῶν οὐνιτῶν Ἱερέων καὶ πιστῶν

68. Gorazd Vopatny: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 74.

στην Ὁρθοδοξία. Καί δέχονταν ἀκόμη ὅτι ἡ διαδικασία ἐπιστροφῆς εἶχε ἤδη ξεκινήσει πολὺ πρὶν ἀπὸ τὸ 1950. Δὲν τοὺς συνέφερε ὅμως νὰ ἀποδεχθοῦν αὐτὴ τὴν ἱστορικὴ ἀλήθεια.

Ἄλλωστε τὸ Κομμουνιστικὸ καθεστῶς δὲν θὰ τολμοῦσε νὰ ἔλθει σὲ κατὰ μέτωπον σύγκρουση, εἰδικὰ στὴ Ρωμαιοκαθολικὴ Τσεχοσλοβακία, ἐὰν δὲν εἶχε πληροφορίες γιὰ τὸ εὐνοϊκὸ κλίμα ποὺ ἐπικρατοῦσε στὶς τάξεις τῶν οὐνιτῶν ὑπὲρ τῆς Ὁρθόδοξης πίστεως καὶ Ἑκκλησίας.

Προέβη ὅμως σὲ ὀλέθριο σφάλμα γιὰ τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Ἑκκλησία: νὰ ἐπιταχύνει τὴν διαδικασία ἐπιστροφῆς μὲ δικτατορικὰ κι ὀλοκληρωτικὰ μέτρα, ὥστε οἱ οὐνίτες νὰ θεωρηθοῦν ὅτι ἐγιναν καὶ μετεγράφησαν Ὁρθόδοξοι σὲ μιὰ νύκτα καὶ μετὰ τὸ Βατικανὸ τοὺς παρουσίαζε ὡς μάρτυρες καὶ ἀντιστασιακοὺς. Ὁρθὸ θὰ ἦταν ἐὰν οἱ πολιτικὲς ἐπιλογὲς τοῦ Καθεστῶτος, προέβλεπαν μεγαλύτερο χρόνο ὡς πρὸς τὴν διαδικασία ἐπιστροφῆς, χωρὶς ἄμεση παρέμβαση τῶν κρατικῶν ὀργάνων καὶ μάλιστα, ὅταν τὰ ὄργανα αὐτὰ ἦταν δεδηλωμένοι ἐχθροὶ τῆς θρησκείας.

Ἐπίσης οἱ οὐνίτες, μιμούμενοι τὸ ἀθεϊστικὸ Κομμουνιστικὸ καθεστῶς καὶ τὶς ἐπιθέσεις του ἐναντίον τοῦ Βατικανοῦ, ἔκαναν τὸ ἴδιο καὶ ἐξαπέλυαν μύδρους⁶⁹ ἐναντίον τῆς Ρωσικῆς Ὁρθόδοξου Ἑκκλησίας καὶ τοῦ Ἐξάρχου τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας στὴν Τσεχοσλοβακία, Μητροπολίτου Ἐλευθερίου.

Κατηγόρησαν τὸν Ἐξάρχο καὶ Μητροπολίτη Ἐλευθέριο γιὰ στενὴ σχέση μὲ τὴ Μόσχα, ὅτι ἦταν ἀπεσταλμένος καὶ ἐκφραστὴς τῶν ὑποδείξεών της, ἐναντίον τοῦ Βατικανοῦ καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἑκκλησίας. Ὅτι ἔκανε τὰ πάντα προκειμένου νὰ λύσει τὸ πρόβλημα τῆς οὐνίας στὴν Ἑκκλησία, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ὀλοκληρωτικῶν λύσεων γιὰ τὴν τύχη τῆς οὐνίας στὶς περιοχὲς τοῦ Λνον (Δυτικῆς Οὐκρανίας), Ρουμανίας, καὶ ἀργότερα τοῦ Uzhorod ποὺ ἀφορᾷ ἀπευθείας τὴν Ὁρθόδοξη Ἑκκλησία τῆς Τσεχοσλοβακίας.

Ἐνσυνείδητα, ὅμως οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ οὐνίτες ἱστορικοὶ ἀπὸ σκοπιμότητα καὶ ἀντιορθόδοξη ὑστερία, «ἀγνοοῦν» τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ μετὰ βίας προσπάθεια διαλύσεως τῶν οὐνιτικῶν Ἑκκλησιῶν –διότι ἡ οὐνία δὲν διελύθη ὀριστικὰ– ἦταν προεχόντως καὶ ἀποκλειστικὰ πολιτικὴ ἐπιλογὴ καὶ πράξη τῶν ἀνωτάτων Κομματικοπολιτικῶν καὶ ἄθρησκων κύκλων τῆς Λενινιστικῆς καὶ Μαρξιστικῆς ἰδεολογίας στὶς χῶρες τοῦ πρώην ὑπαρκτοῦ Σοσιαλισμοῦ, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Τσεχοσλοβακίας.

Κατὰ συνέπεια, οἱ Ὁρθόδοξες Ἑκκλησίες τῶν χωρῶν αὐτῶν μετὰ τὴν

69. Michal Fedor: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 78-86.

ἐγκαθίδρυση τῶν Κομμουνιστικῶν καθεστώτων στὶς χώρες τους, δὲν ἔφεραν τότε καμμία εὐθύνη γιὰ τίς ὅποιες διώξεις ἔγιναν ἐναντίον τῶν οὐνιτῶν, διότι οἱ πρῶτες οἱ ὁποῖες διώχθηκαν σκληρότατα, ἦταν οἱ τοπικὲς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, κυρίως καὶ προεχόντως ἡ Ρωσικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἡ ὁποία γιὰ πολλὰ χρόνια ἦταν ἐκτὸς νόμου καὶ δημιούργησε πλῆθος συγχρόνων μαρτύρων.

Τὸ μόνο ποὺ πέτυχαν οἱ Κομμουνιστὲς ἡγέτες, μετὰ τὴ χορήγηση ἀδείας ἀπὸ αὐτοὺς γιὰ τὴν ἐπαναλειτουργία τοῦ Ρωσικοῦ Ὁρθοδόξου Πατριαρχείου, ἦταν ἡ χρησιμοποίηση τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωματούχων, ὥστε στὸ ὄνομα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας νὰ ἐξυπηρετοῦν διάφορους πολιτικούς τους στόχους.

Δὲν πρέπει ἀκόμη νὰ μᾶς διαφεύγει τὸ γεγονός ὅτι σὲ χώρες ὅπου ὑπῆρχε ἔντονη Ὁρθόδοξη παράδοση, ἱστορικὴ μνήμη καὶ κληρονομιά, ὅπως στὴ Ρωσία, ἐκ τῶν πραγμάτων ἡ οὐνία ἦταν ἀπενκτέα καὶ καταδικαστέα.

Ὡς ἐκ τούτου καὶ ὁ Ἐξαρχος τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, Μητροπολίτης Ἐλευθέριος, ἐκινεῖτο σὲ αὐτὰ τὰ πλαίσια, ἄσχετα ἂν τίς πάγιες ἀντιουνιτικὲς θέσεις τῶν Ὁρθοδόξων τίς χρησιμοποίησε τὸ Κομμουνιστικὸ καθεστὼς σύμφωνα μὲ τὰ πολιτικὰ συμφέροντα τῆς ἐποχῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

Ἡ πολιτικὴ ἐναντι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας

Τὸ Κομμουνιστικὸ καθεστὼς στὴν Τσεχοσλοβακία ἀκολούθησε μιὰ ἐντελῶς ἰδιάζουσα πολιτικὴ ἐναντι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς χώρας αὐτῆς.

Στὰ πρακτικὰ τῆς συνεδρίασης γιὰ τὴν «ἐπιχείρηση Ρ» (διότι ἔτσι ὀνόμαζαν οἱ Κομμουνιστὲς τὴν προσχώρηση στὴν Ὁρθοδοξία), ἡ ὁποία ἔγινε τὴν 23η-1-1950 στὴν Bratislava διαπιστώνουμε τί σήμαινε γιὰ τὴν κρατικὴ πλέον πολιτικὴ, Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ὅταν ἀντιπρόσωποι τῆς Κυβερνήσεως ἐδήλωσαν ὅτι:

«Πολιτικά, γιὰ μᾶς Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία σημαίνει δημιουργία μεγάλης Πανεθνικῆς ὁργανώσεως ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως – μαζικοῦ, ὑπερκομματικοῦ ὁργανισμοῦ, μὲ τὴν βοήθεια τοῦ ὁποίου εἶναι δυνατόν πολιτικὰ νὰ ἐπηρεαστεῖ ἡ κοινωνικὴ ἀνάπτυξη καὶ οἱ συσχετισμοὶ στὴν Ἀνατολικὴ Σλοβακία»⁷⁰.

70. Γεωργίου Παν. Κουντούρη: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 165 ἀνέκδοτο ἔργο.

Οἱ Κομμουνιστές, ἀναφέρονταν σὲ συσχετισμοὺς καὶ ἐπιρροή στὴν Ἀνατολική Σλοβακία, διότι ἐκεῖ κατοικοῦσε ἡ πλειοψηφία τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν οὐνιτῶν μὲ ἔντονες μεταξὺ τοὺς ἀντιπαράθεσεις.

Μὲ βάση τὴν ἰδεολογικὴ αὐτὴ τοποθέτηση τῶν κρατικῶν ὀργάνων, ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιηθεῖ πολιτικὰ ὡς ὄργανο στὰ χέρια τῶν Κομμουνιστῶν, προκειμένου νὰ περιοριστεῖ ἡ ἐπιρροή τοῦ Βατικανοῦ στὰ ἐσωτερικὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς Τσεχοσλοβακίας⁷¹.

Σὲ ἔκθεση τοῦ Ὑπευθύνου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ τμήματος NF Huba τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1949 γιὰ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ καὶ τὴν κατάσταση στὴν Ἀνατολική Σλοβακία ἀναφέρεται ὅτι γίνονταν ἔντονες προσπάθειες γιὰ τὴν Καθολικοποίηση τῆς οὐνιτικῆς Ἐκκλησίας μὲ σύντομες διαδικασίες. Ἡ πρόταση τοῦ ἀρμοδίου ὑπαλλήλου, ὁ ὁποῖος ἐφάρμοξε τὴν κρατικὴ πολιτικὴ, ἦταν ὅτι πρέπει νὰ γίνουν τὰ πάντα, ὥστε ἡ διαφαινόμενη Καθολικοποίηση τῶν οὐνιτῶν νὰ ἐμποδιστεῖ προκαλώντας μεταξὺ τοῦ οὐνιτικοῦ Ἱερατείου κίνημα γιὰ τὴν ἐπιστροφή τους στὴν Ὁρθοδοξία⁷².

1. Στάση τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας

Τὰ ἐνδεικτικὰ αὐτὰ στοιχεῖα δείχνουν τὴν ἀντίληψη ποὺ ὑπῆρχε γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ τὴν εἰς βάρος της χρησιμοποίηση ποὺ γινόταν ἀπὸ τὰ κρατικὰ ὄργανα, ἔστω καὶ ἂν φαινομενικὰ καὶ σὲ κάποια σημεία προσωρινὰ τὴν ἐξυπηρετοῦσαν. Ἐπὶ παραδείγματι: Τὸ Κομμουνιστικὸ καθεστὼς ἐκμεταλλεῖτο ἀπὸ τὴν ἀπὸ αἰώνων ἀντιπαπικὴ καὶ ἀντιλατινικὴ προδιάθεση τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἴσως δὲ κατέληγε νὰ εἶναι καὶ ἓνα εἶδος προσφορᾶς, συναλλαγῶν καὶ ἠθικῆς στήριξης πρὸς τὸ σκληρὸ ἀθεϊστικὸ καθεστὼς, ὅταν τὸ ἐγκριτο περιοδικὸ τῆς «Φωνὴ τῆς Ὁρθοδοξίας»⁷³ κατεδίδαξε ὡς μεσαιωνικοὺς τοὺς ἀφορισμοὺς τοῦ πάπα Πίου XII τῆς 13ης Ἰουλίου 1949, ὁ ὁποῖος ἀπειλοῦσε μὲ ἀφορισμοὺς τοὺς Καθολικοὺς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι γίνονταν μέλη τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος ἢ ποικιλοτρόπως ὑποστήριζαν τὴν Κομμουνιστικὴ διδασκαλία. Στὸ ἴδιο Ὁρθόδοξο ἔντυπο κατηγορεῖτο τὸ Βατικανὸ ὅτι στηρίζει τὸν Καπιταλισμὸ καὶ πολεμᾷ ἀνοικτὰ τὴν πρόοδο καὶ τὸ Σοσιαλισμὸ.

Ὑπὸ τὴν ἐπίδραση τῆς Κομμουνιστικῆς πολιτικῆς, ἄλλοτε μὲ τὴν πειθὼ

71. Gorazd Vopatny: ὡς ἄνωτέρω, σελ. 66.

72. Gorazd Vopatny: ὡς ἄνωτέρω, σελ. 73.

73. Hlas pravoslavi ἔτος V 1949, σελ. 166.

καὶ ἄλλοτε μὲ τὶς ἀπειλὲς ἤδη ἀπὸ τὸ ἔτος 1948 ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στὴν Τσεχοσλοβακία συνδέθηκε μὲ τὸ λεγόμενο «κίνημα τοῦ Προοδευτικοῦ ἀνθρωπισμοῦ (ἢ τῶν προοδευτικῶν δυνάμεων)» σὲ ἀγώνα ὑπὲρ τῆς παγκόσμιας εἰρήνης⁷⁴ καὶ ἐναντίον τοῦ Καπιταλισμοῦ.

Συχνὰ ἦταν τὰ ἀντιπαπικά καὶ ἀντιβατικάνεια ἄρθρα⁷⁵, τὰ ὁποῖα φιλοξενοῦσαν τὰ Ὁρθόδοξα περιοδικὰ τῆς περιόδου αὐτῆς πρὸς ἱκανοποίηση τοῦ Κομμουνιστικοῦ Καθεστώτος. Βεβαίως τὸ περιεχόμενο τῶν ἄρθρων αὐτῶν κινεῖτο στὸ πνεῦμα τῶν γενικῶν τοποθετήσεων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐναντίον τοῦ Βατικανοῦ. Θὰ μπορούσαμε ἐδῶ νὰ ὑποστηρίξουμε ὅτι ἡ σκληρὴ πολιτικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐναντίον τοῦ Βατικανοῦ, ἔστω καὶ ἂν ὑπαγορευόταν ἔμμεσα ἢ ἄμεσα ἀπὸ τὴν κρατικὴ πολιτική, δὲν σήμαινε ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία θυσίαζε ἢ πρόδιδε κάτι ἀπὸ τὴν ἀλήθεια ἢ τὴν ἱστορία της.

ἴσως σὲ ἄλλες ἐποχὲς ἡ μικρὴ καὶ μειονοτικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στὴν Τσεχοσλοβακία, ζώντας σὲ Ρωμαιοκαθολικὸ καὶ οὐνιτικὸ περιβάλλον, νὰ μὴν τολμοῦσε νὰ στραφεῖ ἀνοικτὰ ἐναντίον τῆς πολιτικῆς τοῦ Βατικανοῦ. Τὸ ἔκανε ὁμως αὐτὸ λόγω τῆς δυνατότητας ποὺ τῆς παρεῖχε ἡ κρατικὴ πολιτικὴ καὶ χάριν τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, τὴν ὁποία προφανῶς ἤθελε νὰ ἐξευμενίσει.

Σύμφωνα μὲ τὸν οὐνίτη ἱστορικὸ Michal Fedor⁷⁶, ἄρχισε μέσα στὰ πλαίσια τῆς κρατικῆς πολιτικῆς μιὰ ἄμεση ἐργασιακὴ σχέση μεταξὺ τῶν ἀνωτάτων ἐκπροσώπων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν Σλοβακικῶν κρατικῶν καὶ πολιτικῶν ἀρχῶν. Αὐτὴ ἡ συνεργασία θεωρήθηκε ἀπὸ οὐνιτικῆς πλευρᾶς ὡς τακτικὴ, προκειμένου νὰ διωχθοῦν στὴ συνέχεια οἱ οὐνίτες. Ἀναμειγνύουν ὡς τὴ σημερινὴ ἐποχὴ σὲ αὐτὰ τὰ πολιτικὰ σχέδια καὶ τὴν Ρωσικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία! Ξεχνοῦν ὁμως σκόπιμα οἱ οὐνίτες ὅτι ἡ διάλυσή τους προῆλθε καὶ ἔγινε μὲ κρατικὴ πρωτοβουλία καὶ ὄχι μὲ πρωτοβουλία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἡ γνωστὴ Συνέλευση τοῦ Presov στὶς 28-4-1950 προετοιμάσθηκε καὶ πραγματοποιήθηκε ἀπὸ τὴν ὀνομαζόμενη Κεντρικὴ ὁμάδα Πρωτοβουλίας⁷⁷ γιὰ τὴν ἔνωση μὲ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία,

74. Jeleverfij exarcha Moskovskej PatriarchieMetropolita Prazsky a celeho Československa. Pravoslavna cirkev v Československu v boji za mier.

Svelto Pravoslavia Organ Pravoslavnej Cirkve v Československu Cislo. 3-4 1h Julia 1950, σελ. 37-38.

75. Περιοδικὸ Svelto Pravoslavia, ὡς ἀνωτέρω, Vatikan a pravoslavna cirkev, σελ. 38-45 α O tom, ako rimsky papez odpadol od sv. Snemov a apostolskej cirkve σελ. 45-46.

76. Michal Fedor: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 37.

77. Γεωργίου Παν. Κουντούρη: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 164.

όπου ένας από τους λόγους ήταν ο περιορισμός της επιρροής του Βατικανού στην ευαίσθητη περιοχή των θρησκευτικών και εθνικιστικών ιδιαιτεροτήτων της Ανατολικής Σλοβακίας.

Γεγονός παραμένει ότι το Κομμουνιστικό καθεστώς χρησιμοποίησε εξυπνότατα την Όρθόδοξη Έκκλησία και έπιασε τα ευαίσθητα σημεία, τα τραύματα και την ιστορική της μνήμη, τα όποια είχαν προκαλέσει οι «άδελφοί» χριστιανοί της Δύσεως και αυτή την ιστορική αλήθεια την χρησιμοποίησε με «πονηρό τρόπο» για τους πολιτικούς του σκοπούς έναντι του Ίμπεριαλισμού της Δύσεως.

Μόνη της, ωστόσο, ή Όρθόδοξη Έκκλησία, δεν θα προέβαινε σε περισσότερες αντιβατικάνειες και αντιπαπικές εκδηλώσεις από αυτές που και στο παρελθόν είχε προβεί πριν την εγκατάσταση του Κομμουνιστικού καθεστώτος, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι αποδέχθηκε ποτέ την προσηλυτιστική και καταστροφική προπαγάνδα του Βατικανού στο σώμα της.

Τα όσα διεπράχθησαν εις βάρος των Ρωμαιοκαθολικών και ουνιτών κατά τα έτη 1948 και μετά ήταν καθαρή υπόθεση της προλεταριακής εξουσίας, που επί της ουσίας έβλαψαν σε μεγάλο βαθμό την ίδια την Όρθόδοξη Έκκλησία.

Γιατί πώς είναι δυνατό, σύστημα το όποιο είναι άκραία άθεϊστικό να ευνόησει ουσιαστικά την Έκκλησία του Χριστού; Μόνο να την εκμεταλλευτεί ήθελε και αντάλλαγμα αυτού ήταν ότι την άφηνε να ζει.

Ός εκ τούτου ή Όρθόδοξη Έκκλησία δεν φέρει ευθύνη για τις πολιτικές επιλογές του Κομμουνιστικού καθεστώτος. Ευθύνη ίσως φέρουν πρώην ουνίτες και μετέπειτα Όρθόδοξοι κληρικοί και λαϊκοί, οι όποιοι μη ανήκοντας ουσιαστικά πουθενά, έβλαψαν εκ των ένδον την Όρθόδοξη Έκκλησία και μέρος αυτών συνεργάστηκε με το Κομμουνιστικό καθεστώς ως «Όρθόδοξοι» πλέον.

2. Κρατική παρέμβαση

Η μικρή Όρθόδοξη Έκκλησία της χώρας, που υπήρχε πριν την εγκαθίδρυση του Κομμουνιστικού καθεστώτος, επιθυμούσε και εύχontan να επιστρέψουν⁷⁸ οι ουνίτες στην πατροπαράδοτη Όρθόδοξη πίστη, αλλά όχι με την παρέμβαση των κρατικών οργάνων.

Οι ήγέτες της «επιχειρήσεως Ρ» προκάλεσαν χάος στις Έκκλησιαστικές υποθέσεις, δημιούργησαν τεχνητά τέτοια κατάσταση, ώστε οι έχθροι της

78. Γεωργίου Παν. Κουντούρη: ως άνωτέρω, σελ. 165.

Ὁρθοδοξίας νὰ μποροῦν νὰ λένε ὅτι ἡ οὐνία στὴν περιοχὴ τοῦ Presov διαλύθηκε μὲ τὴν βία⁷⁹. Ἴσως ἦταν καλύτερα νὰ μὴν ἀνεμειγνύοντο τὰ κρατικά ὄργανα, διότι ἡ οὐνία σταδιακὰ θὰ ἀπεσυντίθετο καὶ μόνη της, γιατί πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν Συνέλευση τοῦ Presov εἶχε ἀρχίσει ἡ οἰκειοθελὴς διαδικασία ἐπιστροφῆς τῶν οὐνιτῶν στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

Ὁ Ἀρχιμανδρίτης Oleg (Ivanov) τὴν ἐποχὴ ἐκείνη διακήρυξε ὅτι: «στὴν περιοχὴ τοῦ Presov διαλύεται ἡ Ὁρθοδοξία καὶ ὄχι ἡ οὐνία»⁸⁰.

Τελικὸς σκοπὸς τῶν προλεταρίων ἦταν ἡ διάλυση⁸¹ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐκ τῶν ἑνδον καὶ ἡ πλήρης ἀθεία, σκοπὸ τὸν ὁποῖο μόνον ἐν μέρει ἐπέτυχαν.

Στὴν ἐκθεση⁸² τῶν κρατικῶν ὀργάνων μὲ ἡμερομηνία 15 Μαΐου 1950, πληροφοροῦμεθα ὅτι ἡ κρατικὴ διοίκηση ἐνοχλεῖτο ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ Ὁρθοδόξου ἐορτολογίου. «Ὅτι δηλ. οἱ Ὁρθόδοξοι ἐόρταζαν μεγάλες γιορτές, χωρὶς νὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν τοὺς τὸν νόμο περὶ ἐργασίας. Ἀναφέρθηκε ὅτι σὲ πολλὲς κοινότητες γιόρταζαν μαζὶ Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ Ὁρθόδοξοι.

Τὴν 12η Μαρτίου 1952 στὴν Σλοβακικὴ ὑπηρεσία ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων στὴν Bratislava ἔγινε σύσκεψη καὶ συμφωνήθηκε μὲ τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας ὅτι ὁ ἐορτασμὸς τῶν Ὁρθοδόξων ἐορτῶν σταδιακὰ θὰ περνοῦσε στὸ νέο ἡμερολόγιο, δηλ. νὰ ἐορτάζουν μαζὶ μὲ τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς, ἐνῶ οἱ μικρὲς γιορτές καὶ τὰ πανηγύρια θὰ μετεφέροντο τὴν Κυριακὴ.

Τὸ Πάσχα θὰ μποροῦσε νὰ ἐορτάζεται σύμφωνα μὲ τὸ Παλαιὸ (Ὁρθόδοξο) ἡμερολόγιο, μὲ τὴν προϋπόθεση ὅτι ὁ καθορισμένος ἀπὸ τὴν πολιτεία χρόνος ἐργασίας τῶν πολιτῶν δὲν θὰ καταργεῖτο. Παρότι ἡ Ἐπισκοπὴ ἔβγαλε σχετικὴ ἀνακοίνωση, σχεδὸν ὅλοι οἱ Ἱερεῖς ἐόρτασαν ὅπως τὰ παλαιότερα χρόνια, δηλ. οἱ ἐκδηλώσεις διήρκεσαν τρεῖς ἡμέρες (προφανῶς σύμφωνα μὲ τὸ οὐνιτικὸ τυπικὸ). Ὡς ἐκ τούτου ἔπρεπε νὰ διορθωθεῖ αὐτὴ ἡ παρατυπία.

Ἀναγράφεται ἀκόμη ὅτι τὸ 1/3 τῶν Ὁρθοδόξων ἐνοριῶν ἦταν κενὸ-ἀκέφαλο καὶ αὐτὸ τὸ χρησιμοποιοῦσαν οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ προσπαθοῦσαν νὰ προσελκύσουν τοὺς Ὁρθοδόξους πιστοὺς στοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς Ναοὺς. Ὅπως διαπιστώνεται, τέτοιου εἶδους ἦταν ἡ βοήθεια ποὺ πρόσφερε τὸ

79. Dr. Ivan Slepeckij. Preco doslo k akcii «p» Odkaz sv CaM ἀριθ. 7/1968 σελ. 154-155.

80. Dr. Ivan Slepeckij. Preco doslo k akcii «p» Odkaz sv CaM ἀριθ. 7/1968 σελ. 154-155.

81. Γεωργίου Παν. Κουντούρη: ὡς ἀνωτέρω σελ. 169. Βλέπε καὶ Γεωργίου Παν. Κουντούρη: προσθήκη ἀρ. 20, σελ. 86.

82. Γεωργίου Παν. Κουντούρη: ὡς ἀνωτέρω, προσθήκη ἀρ. 20, σελ. 86.

Κομμουνιστικό καθεστώς στην έμπεριστάτη Όρθόδοξη Έκκλησία. Σχεδόν έξομοίωση λειτουργική και πρακτική με την Ρωμαιοκαθολική Έκκλησία.

3. Όρθόδοξη Έκκλησία της Ρωσίας

Οί ούνίτες ιστορικοί συχνά έπετίθεντο έναντίον της Όρθοδόξου Ρωσικής Έκκλησίας και του Έξάρχου της τότε στην Τσεχοσλοβακία Μητροπολίτη Έλευθερίου, τόν όποϊον κατηγορήσαν ως όργανο της Ρωσικής Έκκλησίας και των Σοβιετικών στην Πράγα και γενικά στην Τσεχοσλοβακία.

Ή αντίορθόδοξη πολεμική των ούνιτών έφθασε μέχρι του σημείου να ψέγεται τό ένδεχόμενο καθάρσεως από τά Ρωμαιοκαθολικά στοιχεία που είχαν εισχωρήσει στην τοπική αυτή Όρθόδοξη Έκκλησία και στην Λειτουργική της ζωή, που για τους ούνίτες χαρακτηρίζονταν ως τοπικές ιδιαιτερότητες, όπως ή έπαναφορά του έορτασμού σύμφωνα με τό Όρθόδοξο Πασχάλιο⁸³, τό όποιο χαρακτηριζόταν σκόπιμα Ρωσικό, με πολιτική προέκταση κ.ά. Οί Ρωμαιοκαθολικοί και οί ούνίτες προφανώς έπιθυμούσαν την ύπαρξη μιās τυπικά μόνο Όρθόδοξης Έκκλησίας, ώστε με πρώτη εύκαιρία να την έξαφανίσουν (ή να την άπορροφήσουν).

Άσχετα από τό πόσο χρησιμοποιήθηκε ή Ρωσική Όρθόδοξη Έκκλησία από τά τότε Σοβιέτ, για να στηρίξει τις διάφορες πολιτικές τους έπιλογές, γεγονός, κατά τη γνώμη μας, παραμένει ότι ή Ρωσική Όρθόδοξη Έκκλησία κατά ένα τουλάχιστο μέρος, προσέφερε όρισμένα γνήσια στοιχεία της Όρθόδοξης Άνατολικής παραδόσεως στην μειονοτική και χειμαζόμενη αυτή Έκκλησία της Κεντρικής Εύρώπης.

4. Χρησιμοποίηση της τοπικής Όρθοδόξου Έκκλησίας

Τό Κομμουνιστικό καθεστώς χρησιμοποιούσε και συγχρόνως παρακολουθούσε έκ του σύνεγγυς την Όρθόδοξη Έκκλησία. Στην ύπηρεσία για τις Έκκλησιαστικές υποθέσεις υπήρχε και ειδικό τμήμα για την Όρθόδοξη Έκκλησία, όπως άποδεικνύεται από σχετικό έγγραφο της έν λόγω ύπηρεσίας στην Bratislava στις 4-7-1950 με θέμα: «Έπιτάχυνση και ολοκλήρωση της “Έπιχειρήσεως Ρ” και δραστηριοποίηση των πρώην Έλληνοκαθολικών Ίερέων και πιστών. Αύστηρως άπόρρητο».

83. Michal Fedor: ως άνωτέρω, σελ. 80.

Ἡ ὀνομαζόμενη ἀπὸ τοὺς ἴδιους Ἐκκλησιαστική πολιτική τῶν Κομμουνιστῶν μπερδεψε πολὺ τὰ ἐκκλησιαστικά πράγματα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὥστε τὴ χρονικὴ ἐκείνη περίοδο –πρὶν ἀλλὰ κυρίως μετὰ τὴ Συνέλευση τῶν οὐνιτῶν τῆς 28ης-4-1950 στὸ Presov– ἡ ζωὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἦταν συνυφασμένη μὲ τὴν ζωὴ τῶν οὐνιτῶν καὶ ἡ διάκριση αὐτῶν ἦταν δύσκολη.

Οἱ Ὁρθόδοξοι ἤδη χρησιμοποιοῦντο γιὰ τὴν μαζικὴ ἀποδοχὴ τῶν οὐνιτῶν στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία σὲ ἐξαιρετικὰ δύσκολες συνθήκες. Βεβαίως ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία δὲν μποροῦσε νὰ κάνει καὶ διαφορετικά. Τὸ πρόβλημα τῆς οὐνίας, ὡς γνωστόν, εἶναι παλαιὸ καὶ μόνιμο πρόβλημα γιὰ τὶς Σλαβικὲς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, κυρίως τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης. Ἀλλὰ καὶ στὸ σύνολό της ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἐπιθυμοῦσε τὴν κατάργηση τῆς οὐνίας (ἀλλὰ ὄχι μὲ κρατικὲς καὶ ὀλοκληρωτικὲς παρεμβάσεις). Ἀντιλαμβάνεται κανεὶς τὸ ἐξαιρετικὰ μεγάλο δῆλημμα στὸ ὁποῖο βρέθηκε ἡ μειονοτικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Τσεχοσλοβακίας, ἀλλὰ καὶ ἡ Ρωσικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ τὸ Πατριαρχεῖο της, ποὺ ἐκλήθησαν νὰ δώσουν Ἐκκλησιαστικὴ καὶ κανονικὴ κάλυψη στὰ γεγονότα. Ἀπὸ τὴ μιὰ ἐπιθυμοῦσε ὡς Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τὴν κατάργηση τῆς οὐνίας καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἀναγκάσθηκε νὰ δώσει Ἐκκλησιαστικὴ κάλυψη στὶς Κομμουνιστικὲς πρακτικὲς τῆς ἀσκούμενης καὶ ὀνομαζόμενης ἀπὸ αὐτοὺς Ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς.

5. Μέθοδος ἐργασίας

Ἡ κρατικὴ διοίκηση παρακολουθοῦσε στενὰ τὰ πράγματα καὶ τὶς ἐξελίξεις ποὺ ἡ ἴδια προκάλεσε. Ὁ σκοπὸς ἦταν ἓνας. Ὅλη ἡ περιπετειώδης αὐτὴ Ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ νὰ ὑπηρετήσῃ μὲ κάθε τρόπο τὸν Σοσιαλισμό.

Ἡ μέθοδος ποὺ συνεχῶς ἔπρεπε νὰ ἀκολουθεῖται, ὅπως ἀναφέρεται σὲ ἄλλη ἀπόρρητη ἐκθεση κρατικοῦ γραμματέα ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πρὸς τὴ Σλοβακικὴ ὑπηρεσία ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων, μὲ ἡμερομηνία 25-10-1950 370-25/10-1950-I/4 εἶναι ἡ ἑξῆς: «τὴν ἐργασία μας, σύμφωνα μὲ τὶς περιστάσεις, πρέπει νὰ τὴν κατευθύνουμε πρὸς δύο κατευθύνσεις:

α) Νὰ βρῖσκουμε καὶ νὰ παίρνουμε Ἱερεῖς μὲ τὸ μέρος μας, οἱ ὅποιοι στὴ συνέχεια θὰ μᾶς βρῖσκουν πιστοὺς καὶ β) νὰ βρῖσκουμε πιστοὺς οἱ ὅποιοι θὰ μᾶς βρῖσκουν (φέρουν) Ἱερεῖς, ὥστε ὅλους αὐτοὺς μετὰ νὰ τοὺς ἐνσωματώσουμε στὶς δικές μας ἀνανεωτικὲς (σοσιαλιστικὲς) δραστηριότητες».

Ἡ ἐκθεση αὐτὴ ἀνεφέρετο στὰ γεγονότα μετὰ ἀπὸ τὴν Συνέλευση τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1950 στὸ Presov, ὡς καὶ στὴν πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τῶν ἀπο-

φάσεων αὐτῆς τῆς Συνελεύσεως. Εἶχε δηλ. ἀποκλειστική ἀναφορὰ στοὺς πρῶην οὐνίτες καὶ τώρα Ὁρθόδοξους κληρικούς καὶ λαϊκούς.

Ἡ προσπάθεια ἐλέγχου τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας μετὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῶν ἀνωτέρω δύο κατευθύνσεων ἐργασίας τῶν Κρατικῶν ὀργάνων, ἐφαρμοζόταν στὴν προκειμένη περίπτωση διὰ μέσου τῶν πρῶην οὐνιτῶν καὶ ἤδη Ὁρθόδοξων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶχαν καταλάβει σημαντικές θέσεις στὶς Ἐπισκοπές ἀλλὰ καὶ στὶς ἐνορίες ὡς Ἱερεῖς.

Οἱ καθ'αὐτὸ Ὁρθόδοξοι Ἱερεῖς πρὶν τὴν νέα πολιτικὴ κατάσταση ἦταν λίγοι, (περίπου 18) καὶ ἀρνητικοὶ στὴν τότε κατάσταση⁸⁴. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ ὅλη κρατικὴ Ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ ἐφαρμοζόταν διὰ μέσου τῶν νεοφυτῶν Ὁρθόδοξων καὶ πρῶην οὐνιτῶν.

Ἀντιλαμβάνεται κανεὶς τὴν περιπέτεια στὴν ὁποία βρέθηκε ἡ «αὐξανόμενη» τότε Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μετὰ τὰ πολλὰ κτήρια, τὶς Ἐπισκοπές, τοὺς καθηγητές, τοὺς Ἱερεῖς, τοὺς Ἱερούς ναοὺς καὶ τοὺς πολλοὺς πιστοὺς, ὅπου ὅμως μεγάλο μέρος αὐτῶν δὲν αἰσθάνθηκαν ποτὲ Ὁρθόδοξοι, ὅπως διαπιστώθηκε στὴν πορεία τῶν μετέπειτα χρόνων.

Τὸ Κομμουνιστικὸ καθεστῶς ἀπέδιδε ἰδιαίτερη σημασία στὴν συμμετοχὴ ὅσο τὸ δυνατόν περισσοτέρων Ὁρθόδοξων Ἱερέων στὸ λεγόμενο «κίνημα εἰρήνης». Σὲ ἐκθεσὴ τῆς 30ῆς Ἰανουαρίου 1951 26/dov/1951 ἀπευθυνόμενη στὴν Σλοβακικὴ ὑπηρεσία ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων μετὰ θέμα τὸ Συνέδριο γιὰ τὴν εἰρήνην στὸ Michalovce στίς 24-1-1951 δίνει λεπτομερῆ στοιχεῖα γιὰ τὸ ποιοὶ Ὁρθόδοξοι Ἱερεῖς προσήλθαν μετὰ πρόσκληση τῶν Ὁρθόδοξων Ἐπισκοπῶν.

Συγκεκριμένα ἡ κατανομή εἶχε ὡς ἑξῆς:

Ὁρθόδοξη Ἐπαρχία Presov:

Προσῆλθαν 113 ἐνωμένοι (πρῶην οὐνίτες) καὶ τώρα Ὁρθόδοξοι Ἱερεῖς.

Ἀπὸ τὴν κρατικὴ ὑπηρεσία KNV στὸ Presov:

Προσῆλθαν 48 ἀνένωτοι οὐνίτες Ἱερεῖς.

Ἀπὸ τὴν Ἐπισκοπὴ-Ἐπαρχία τοῦ Michalovce καὶ τὸ Βικαριάτο τοῦ Kosice

Προσῆλθαν 97 Ἱερεῖς

Σύνολο Ἱερέων 258

Προσῆλθαν 118 Ἐνωμένοι καὶ ἤδη Ὁρθόδοξοι Ἱερεῖς

καὶ 44 ἀνένωτοι Ἱερεῖς

καὶ 17 πρεσβύτερες καταδιωγμένων Ἱερέων

Τὸ Συνέδριο τῆς εἰρήνης ἄνοιξε ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Michalovce Alexander,

84. Γεωργίου Παν. Κουντούρη: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 162.

ὁ ὁποῖος καλωσόρισε τὸν Ἐπίσκοπο τοῦ Presov καὶ τοὺς ἐκπροσώπους τῆς κρατικῆς ὑπηρεσίας ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν.

Ἡ ἔκθεση δίνει λεπτομερῆ στοιχεῖα γιὰ τὶς συνομιλίες μεταξὺ τῶν Ἱερέων, ὅπως ἐπίσης δείχνει ἔντονη προπαγάνδα ὡς καὶ τὴν δράση ὁμάδων παρακολούθησης καὶ κατάδοσης. Τὸ ἴδιο ἔγγραφο ἀναφέρεται σὲ συγκεκριμένη περίπτωση ὅπου Ὁρθόδοξος Ἱερεὺς ἐπ' ὀνόματι Gerbery δῆλανε συγγενὴς τοῦ φυλακισμένου οὐνίτη Ἐπισκόπου καὶ ἐπιβεβαίωσε πλήρως τὶς καταγγελίες τῶν κρατικῶν ὀργάνων ἐναντίον τοῦ ἐν λόγῳ οὐνίτη Ἐπισκόπου γιατί, ὅπως δῆλωσε, ἦταν παρὼν στὴν διεξαγωγὴ τῆς δίκης ὅπου ὁ οὐνίτης Ἐπίσκοπος Pavel Gojdic ἐδέχθη οἰκειοθελῶς τὶς κατηγορίες.

Δὲν γνωρίζουμε βεβαίως ἂν ὁ ἐν λόγῳ Ὁρθόδοξος καὶ μᾶλλον πρῶην οὐνίτης Ἱερεὺς, ἀναγκάστηκε ἀπὸ τὰ κρατικὰ ὄργανα νὰ προβεῖ σὲ τέτοιες δηλώσεις καὶ παρουσίᾳ πολλῶν ἄλλων Ἱερέων.

Ἀκούστηκαν ἐπίσης καὶ οἱ ἀπόψεις τῶν ἀνένωτων οὐνιτῶν Ἱερέων.

Τὸ Συνέδριο θεωρήθηκε ὅτι εἶχε ὑψηλὸ πολιτικὸ ἐπίπεδο καὶ ὅτι συνέβαλλε στὴν σταθεροποίησι τῆς κρατικῆς Ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς, ἐν ἀνὰ μνητὴ τῆς ἀλλαγῆς στάσεως καὶ τῶν ὑπολοίπων ἀνένωτων οὐνιτῶν Ἱερέων.

Δίνεται στὸ τέλος κατάλογος τῶν συμμετεχόντων Ὁρθόδοξων Ἱερέων καὶ τῶν ἀνένωτων οὐνιτῶν Ἱερέων κατὰ Ἐπισκοπές.

Σὲ ἔγγραφο τοῦ προέδρου τῆς Ἐπαρχιακῆς ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Presov, μὲ ἡμερομηνία 18-11-1950 ἀριθ. 181/don 1950 πρὸς ὅλους τοὺς γραμματεῖς ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τῆς ἐπαρχίας, ἀπαγορεύθηκε ἡ ἔκδοση πράξεων γιὰ τὴν ἀποχώρηση κυρίως πιστῶν ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, δηλ., ὅπως ἀναγράφεται τῶν πρῶν Ἑλληνοκαθολικῶν. Ὑπεδείχθη ὅτι ἐὰν ὑπάρχουν τέτοιες αἰτήσεις γιὰ τὴν ἔκδοση πράξεων ἀποχωρήσεως ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, θὰ συγκεντρώνονται, ἀλλὰ δὲν θὰ λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν μέχρι τὴν ἔκδοση σχετικῶν ρυθμιστικῶν ἐγκυκλίων. Αὕτῃ ἡ ἀπαγόρευση δὲν ἀφοροῦσε τὶς ἄλλες Ἐκκλησίες, ὅπως τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν, Εὐαγγελικὴν, Μεταρρυθμίσεως κ.ἄ.

Καὶ ἀπὸ τὸ ἔγγραφο αὐτὸ ἀποδεικνύεται γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ ἡ ἰδιαίτερη –μὲ πολιτικὰ κριτήρια– ἀντιμετώπιση τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ποὺ στὴν συνείδηση τῶν κρατικῶν ὀργάνων, σύμφωνα μὲ τὸ ἀνωτέρω ἔγγραφο, ἦταν ἡ πρῶν Ἑλληνοκαθολικὴ (οὐνιτικὴ).

Τὰ κρατικὰ ὄργανα παρακολουθοῦσαν ἐπίσης ὁρισμένες δραστηριότητες Ρωμαιοκαθολικῶν ἐναντίον τῶν Ὁρθόδοξων, ὅπως τὴν προσπάθεια νὰ φύγει ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὁ ἤδη ἐνσωματωμένος πρῶην οὐνίτης Ἱερεὺς Emil Ossa καὶ νὰ ἐργασθεῖ ἄλλοῦ (στὸ Huko). Οἱ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑπηρεσίες κινητοποιήθηκαν, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ ὑπ' ἀριθ. 84-don

-1952/4 Μαρτίου 1952 έγγραφο του προέδρου της Έπαρχιακής Έθνικης Επιτροπής του Kosice, προκειμένου να σταματήσουν ή να εμποδισθούν τέτοιες προσπάθειες.

Σε άλλο έπειγον έγγραφο της Έπαρχιακής Έθνικης Επιτροπής του Presov, με ήμερομηνία 11 Οκτωβρίου 1952 προς την Περιφερειακή Έθνική Επιτροπή, αναφερόταν ότι το κράτος με βάση τους ισχύοντες νόμους βοηθάει τις Έκκλησίες και τις «διορθώνει», έτσι ώστε να συμβάλουν στην οικοδόμηση του Σοσιαλισμού. Η Όρθόδοξη Έκκλησία, σύμφωνα με το έγγραφο, έθεωρείτο μια από αυτές, ή όποια είχε θετικότατη σχέση με την οικοδόμηση του Σοσιαλισμού. Οί Έρεϊς αυτής της Έκκλησίας αντιμετώπιζαν θετικά τα αίτήματα των εργαζομένων (δηλ. του Σοσιαλιστικού Καθεστώτος).

Όσόσο υπήρχαν μερικοί από αυτούς οί όποιοι δέν σκέπτονταν μελλοντικά τη συνέχεια. Γι' αυτό κρίθηκε αναγκαίο να διαπαιδαγωγηθούν νέα στελέχη, Έρεϊς, έργο τό όποιο άνήκε στην Όρθόδοξη Θεολογική Σχολή στο Presov.

6. Όρθόδοξη Θεολογική Σχολή

Άπό τό έγγραφο αυτό μαθαίνουμε ότι παρότι έδήλωσαν μερικοί πώς θα φοιτήσουν στη Σχολή, δέν πήγαν! Έτσι ή Όρθόδοξη Θεολογική Σχολή παρέμεινε χωρίς σπουδαστές την περίοδο εκείνη.

Ζητήθηκε λεπτομερής έρευνα για τα αίτια πού όδήγησαν τους ύποψηφίους σπουδαστές να μñν πάνε να φοιτήσουν στη Σχολή, αλλά και για αυτούς οί όποιοι ήδη φοιτούσαν στο δεύτερο ή και τρίτο έτος της Σχολής και δέν επανήλθαν.

Άναφέρθηκε ότι για τό γεγονός αυτό υπήρξαν διάφορες ειδήσεις, ή κυριότερη των όποιων ήταν ότι κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών διακοπών οί φοιτητές και οί ύποψήφιοι έπηρεάστηκαν προφανώς από την ύλιστική προπαγάνδα, ώστε να αλλάξουν κατεύθυνση σπουδών.

Τό έγγραφο καταλήγει ότι άφου έλθουν τα άρμόδια όργανα σε προσωπική έπαφή με τους άνωτέρω σπουδαστές και ύποψηφίους, να ένημερώσουν τις άρμόδιες ύπηρεσίες με την ύπόμνηση ότι για την ανάπτυξη της Έκκλησιαστικής τους πολιτικής είναι αναγκαίο όλοι οί Θεολόγοι σπουδαστές και ύποψήφιοι να επανέλθουν στη Σχολή.

Άπό τό έγγραφο αυτό διαφαινόταν βεβαίως τό ένδιαφέρον των έπισήμων κρατικών όργάνων να λειτουργήσεί ή Όρθόδοξη Θεολογική Σχολή και αυτό προς έφαρμογή της Έκκλησιαστικής τους πολιτικής, αλλά συγχρόνως

διαφαινόταν ἡ κακὴ κατάσταση στὴν ὁποία εἶχε περιέλθει αὐτή, τουλάχιστον κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Κομμουνιστικῆς διακυβερνήσεως. Προσωρινὰ ὑπῆρξε Σχολὴ χωρὶς σπουδαστές.

Τὰ κρατικά ὄργανα ἐκδήλωναν ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ Σχολή, ὥστόσο ἴσως τὸ γενικότερο ἀντικεκκλησιαστικὸ καὶ ἀθεϊστικὸ πνεῦμα δὲν ἐπέτρεπε τὴν εἴσοδο καὶ παραμονὴ σπουδαστῶν στὴν Ὁρθόδοξη Σχολή. Πιθανὸν ἀκόμη καὶ ἄλλες παρακρατικές, ἀθεϊστικές ἢ καὶ Οὐνιτικές καὶ Ρωμαιοκαθολικὲς δυνάμεις νὰ ἐμπόδιζαν τὴ λειτουργία τῆς Σχολῆς μὲ τὸ νὰ ἀποτρέπουν νεαρὰ παιδιά νὰ σπουδάσουν Θεολογία καὶ νὰ γίνουν Ἱερεῖς. Διότι πῶς ἄλλιῶς ἐξηγεῖται –ἔστω καὶ προσωρινὰ– ἡ ὑπαρξὴ Σχολῆς χωρὶς σπουδαστές, ὕστερα μάλιστα ἀπὸ τὴν «αὔξησιν» τῶν Ὁρθόδοξων σὲ ἑκατοντάδες χιλιάδες πιστῶν (300.000);

Οἱ ἀπαντήσεις καὶ τὰ ἐπιχειρήματα τὰ ὁποῖα δόθηκαν μετὰ ἀπὸ κάποια ἔρευνα, ὅπως φαίνεται ἀπὸ ἔγγραφα τῶν ἀρμοδίων ὀργάνων, κυρίως τὰ (1/3-292.0/1952/25-10-52 Stara Lubovna καὶ 1/3-292.7.1952/2 Bratislava) μᾶλλον ἀληθοφανεῖς καὶ ὄχι ἀληθεῖς πρέπει νὰ ἦταν.

Ὅσοσο τὸ καθεστῶς εἶχε ἀπόλυτη γνώση καὶ ἔλεγχο γιὰ τὴν ποιότητα, τὸ ἥθος καὶ τὶς δυνατότητες τῶν ὑποψηφίων σπουδαστῶν τῆς Σχολῆς καὶ αὐριανῶν κληρικῶν, ὅπως διαπιστώνεται ἀπὸ τὸ ἐμπιστευτικὸ ἔγγραφο (Κ/194/1952-16-7-1952) τῆς ἀρμόδιας ὑπηρεσίας ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, προκειμένου νὰ συγκεντρώσει στοιχεῖα καὶ φακέλους γιὰ ὑποψηφίους σπουδαστές στὴν Ὁρθόδοξη Θεολογικὴ Σχολή.

Οἱ πληροφορίες αὐτὲς γιὰ τοὺς σπουδαστές τῆς Ὁρθόδοξης Θεολογικῆς Σχολῆς ἐπεκτείνονταν καὶ στὶς περιπτώσεις ποὺ κάποιοι ἀπὸ αὐτοὺς ἀποφάσιζαν, γιὰ διάφορους λόγους, νὰ διακόψουν τὶς σπουδὲς καὶ τὴν φοίτησιν στὴν Ὁρθόδοξη Θεολογικὴ Σχολή καὶ νὰ σπουδάσουν σὲ ἄλλη Σχολή, ἐπὶ παραδείγματι στὴν Παιδαγωγική.

Σὲ ἔγγραφο τῆς 22ας Νοεμβρίου 1952 τῆς Ἐπαρχιακῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς τὴν τοπικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος Σλοβακίας τῶν Παιδαγωγικῶν Σχολῶν μὲ ἀριθμὸ 267/52-don, πληροφοροῦμεθα ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Θεολογικὴ Σχολή εἶχε ζητήσει τέτοια πρόσωπα νὰ μὴν γίνονται δεκτὰ γιὰ φοίτησιν.

Ὑπεδεικνύετο ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὸν γραμματέα τῆς Ὁρθόδοξης Θεολογικῆς Σχολῆς στὸ Presov, ὁ ὁποῖος θὰ τοὺς ἔδινε κατάλογο ὀνομάτων ἀτόμων, τὰ ὁποῖα δὲν μποροῦσαν νὰ γίνουν δεκτὰ στὴν Παιδαγωγικὴ Σχολή, ἐφόσον σπούδαζαν στὴν Ὁρθόδοξη Θεολογικὴ Σχολή, μὲ σκοπὸ νὰ γίνουν Ὁρθόδοξοι Ἱερεῖς. Ἡ ἀπόρριψη ἀπὸ τὴν Σχολή, ἔπρεπε νὰ γίνῃ μὲ ἐντολὴ τῶν Ἀνωτέρων ὑπευθύνων Λειτουργῶν.

Σε έγγραφο τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ τμήματος τοῦ Vranov τῆς 29ης Νοεμβρίου 1952 ἀπευθυνόμενο πρὸς τὴν Παιδαγωγικὴ Σχολὴ καὶ στὴν σὲ αὐτὴν ὑπάρχουσα ἐπιτροπὴ τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος Σλοβακίας, παρετίθεντο λεπτομερῆ στοιχεῖα γιὰ ὁρισμένους σπουδαστές. Συγκεκριμένα ἀπὸ τὸ ἐγγράφο πληροφοροῦμεθα ἀναφορικὰ γιὰ κάποιον ὑποψήφιο, ὅτι ἐρευνοῦσαν γιὰ τὴν οἰκογενειακὴ του κατάσταση, ποῦ ἐργαζόταν ὁ πατέρας του, ὅτι ἦταν μέλος τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος Τσεχοσλοβακίας, ὅτι ἐκπλήρωνε τὶς ὑποχρεώσεις του ὡς πολίτης τοῦ κράτους κ.λπ. Ἀκόμη ἀναφέρονταν τὰ θρησκευτικὰ του ἐνδιαφέροντα καὶ ὁ προσανατολισμός του γιὰ τὴν κατάρτιση τῆς οὐνίας.

Σύμφωνα μὲ τὸ ἀνωτέρω ἐγγράφο, ὁ συγκεκριμένος φοιτητὴς δὲν συνέχισε τὶς σπουδὲς στὴν Ὁρθόδοξη Θεολογικὴ Σχολή, διότι στὸ χωριὸ ποῦ ζοῦσε εὗρισκόταν οὐνίτης Ἱερεὺς σφοδρὸς πολέμιος τῆς ἐνώσεως μὲ τοὺς Ὁρθόδοξους, καὶ ἀκόμη ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ φοιτητῆ σθεναρὰ ἀντιδροῦσε. Ἡ ὅλη αὐτὴ κατάσταση ἐπέδρασε ψυχικὰ σὲ αὐτόν, μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ μὴν συνεχίσει τὶς σπουδὲς του. Μέσα στὰ ἄλλα του προσόντα ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν ἀντετίθετο στὸ τότε καθεστῶς, ἦταν ὅτι δὲν πῆγαινε στὴν Ἐκκλησία καὶ δὲν εἶχε συγγενικὴ σχέση μὲ πλούσιους καὶ μηχανορράφους. Τὰ προσόντα αὐτὰ ἦταν χρήσιμα, γιὰ νὰ γίνει δεκτὸς στὴν Παιδαγωγικὴ Σχολή.

Σὲ ἄλλο ἐγγράφο μὲ ἡμερομηνία 22 Νοεμβρίου 1952 ἀρ. πρωτ. K267/52 don τῆς Ἐπαρχιακῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Presov (KNV) πρὸς τὸ Ἐκκλησιαστικὸ τμήμα τῆς Περιφερειακῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς (ONV), ζητήθηκε λεπτομερῆς διασταύρωση στοιχείων γιὰ τὸν ἐν λόγω φοιτητὴ καὶ ἐὰν ἀκόμη αὐτὸς ἦταν μυστικὰ χειροτονημένος καὶ πῆγε στὴν Παιδαγωγικὴ Σχολή. Ζητήθηκε ἀκόμη νὰ περιγραφεῖ ὁ χαρακτήρας του, καθὼς καὶ ὁ χαρακτήρας ὅλης τῆς οἰκογενείας του.

Ἀνάλογες διαπιστώσεις γίνονταν σὲ ἄλλα ἐγγράφα τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν, προκειμένου νὰ συγκεντρωθοῦν στοιχεῖα γιὰ μεμονωμένους ὑποψηφίους, ὥστε σύμφωνα μὲ αὐτὰ νὰ ἀποφασίσουν κατὰ πόσο θὰ γίνονταν δεκτοὶ ὡς σπουδαστὲς στὴν Ὁρθόδοξη Θεολογικὴ Σχολή [K/104/1952- CM 20 Μαΐου 1952].

7. Ἐκθέσεις κρατικῶν ὑπηρεσιῶν

Ἀπὸ ἐγγράφο τῆς Σλοβακικῆς ὑπηρεσίας ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τῆς Bratislava τῆς 25ης – 6-1952 ἀρ. 2.687/52 – III Kontr πρὸς τὸ τμήμα ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τῆς Ἐθνικῆς Ἐπαρχιακῆς Ἐπιτροπῆς στὸ Presov, πληροφοροῦμεθα ὅτι μεμονωμένα ἄτομα τὰ ὁποῖα εἶχαν προσφέρει εἰδικὲς καὶ

ἀναγνωρισμένης ἀξίας καὶ ἀποδοχῆς ὑπηρεσίες κατὰ τὴ διάρκεια τῆς «Ἐπιχειρήσεως Ρ», ἔτυχαν οἰκονομικῆς ἀνταμοιβῆς μὲ γενναῖα χρηματικά ποσά γιὰ τὴν ἐποχὴ καὶ τὴ χώρα.

Ἀνάλογα οἰκονομικά ποσά καὶ ἐνισχύσεις χορηγήθηκαν ἀπὸ τὸ τμήμα ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τῆς Ἐθνικῆς Ἐπαρχιακῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Presov, σὲ πρόσωπα τοῦ πολιτικοῦ τμήματος τῶν Ἐπαρχιακῶν Ἐπιτροπῶν τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος τῆς Σλοβακίας, ὅπως διαπιστώνεται ἀπὸ τὸ μὲ ἀριθμὸ 74/dov/1951 19-3-1951 ἔγγραφο τοῦ τμήματος ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τῆς Ἐθνικῆς Ἐπαρχιακῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Presov. Προφανῶς διότι βοήθησαν σημαντικά τὶς πολιτικὲς ἐπιλογές ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Θρησκευτικῶν ζητημάτων τοῦ Κομμουνιστικοῦ καθεστώτος.

Σὲ ἔκθεση γιὰ τὴν δραστηριότητα τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στὴν περιφέρεια, τὴν ὁποία ὑπογράφει ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν γραμματέας τοῦ τμήματος τῆς περιφερειακῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Humenne μὲ ἡμερομηνία 9 Ὀκτωβρίου 1952, κατηγορήθηκε ἀνοικτὰ ἡ Διοίκηση τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ὅτι ὄχι μόνο δὲν ἔκανε τίποτε γιὰ τὴν βελτίωση τῆς ἐκεῖ καταστάσεως, ἀλλὰ ἀντιθέτως χειροτέρευσε μὲ ἐνέργειές της τὰ πράγματα. Συγκεκριμένα κατηγορεῖτο ὅτι μετέθεσε ἀπὸ τὴν περιοχὴ ἱκανὸ προϊόντα ἱερέα, ὁ ὁποῖος ἐργαζόταν γιὰ τὴν σταθεροποίηση τῆς Ὁρθοδοξίας ἐκεῖ, μὲ συνέπεια, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, νὰ μείνει καὶ ἡ ἐνορία κενή. Ἀνεγράφετο δὲ πὼς ὁ προσωρινὸς ἀντικαταστάτης του ἦταν μισότρελλος, ἀστοιχείωτος καὶ ἀνίκανος, σύμφωνα μὲ τοὺς κρατικοὺς ὑπάλληλους.

Ἡ ἴδια ὑπηρεσία ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πρότεινε, σύμφωνα μὲ τὸν νόμο 218/1949 τὴν κάλυψη τοῦ κενοῦ τῆς ἐνορίας μὲ συγκεκριμένο ἱερέα, τὸν ὁποῖο οἱ κρατικοὶ ὑπάλληλοι ἔκριναν κατάλληλο.

Ἡ διοίκηση τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας μέχρι τότε δὲν συγκατετέθη. Ἡ ἄποψη τῶν κρατικῶν ὑπαλλήλων ἦταν ὅτι ἐὰν ἡ διοίκηση τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ἐνδιαφερόταν γιὰ τὴν βελτίωση τῆς καταστάσεως, θὰ ἔπρεπε νὰ τοποθετήσῃ ἔξυπνο ἱερέα καὶ ἀπὸ τοὺς Ἐνωμένους, (δηλ. πρῶην οὐνίτη) ὁ ὁποῖος θὰ εἶχε τὴ δυνατότητα ὡς πρῶην οὐνίτης νὰ προσελκύσει καὶ νὰ σταθεροποιήσῃ στὴν Ὁρθοδοξία καὶ τοὺς πρῶην οὐνίτες πιστοὺς. Ἡ ἔκθεση συνεχίζει μὲ τὴν παράθεση λεπτομερῶν στοιχείων γιὰ τὴ ζωὴ τῶν ἐνοριῶν, τῶν ἱερῶν τῆς περιφέρειας, ὡς καὶ τὴ στάση τῶν πιστῶν ἐναντι τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ ὁποία χαρακτηρίστηκε θετική.

Ἐξαιρετικά ἀσχημὴ χαρακτηρίσθηκε ἡ κατάσταση στὴν ἐνορία τῆς πόλεως Humenne. Στὴν ἐν λόγω ἐνορία οἱ πιστοὶ δὲν δέχονταν Ὁρθόδοξο ἱερέα οὔτε γιὰ κηδεῖες –μόνοι τοὺς ἔψαλλαν τὶς κηδεῖες– οὔτε βάπτιζαν τὰ παιδιά τους, οὔτε τελοῦσαν θρησκευτικοὺς γάμους στὸ Ναό. Δὲν δέχονταν Ὁρθό-

δοξο Ἱερέα καὶ δὲν τελοῦσαν στὸ Ναὸ τῆς πόλεως μυστήρια, διότι μετὰ τὴν συνέλευση τοῦ Preson τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 1950, οἱ οὐνιτικοὶ Ναοὶ καὶ τὰ προσκυνήματά τους δόθηκαν στοὺς Ὁρθόδοξους καὶ οἱ οὐνίτες, προφανῶς χωρὶς τὴ θέλησή τους, θεωρήθηκαν ὡς Ὁρθόδοξοι.

Σύμφωνα πάντως μὲ ἐκτίμηση τῆς ἐκθέσεως τὸ 70% τοῦ πιστοῦ λαοῦ τῆς περιοχῆς δήλωνε ὅτι ἦταν Ὁρθόδοξο, πρότεινε δὲ τὴ σύγκληση μεικτοῦ Συμβουλίου, πρὸς ἀντιμετώπιση τῆς καταστάσεως.

Ἰσως ἡ ἐν λόγω κρατικὴ ὑπηρεσία ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν νὰ εἶχε ὀρθὴ ἀποψη ἀπὸ πολιτικῆς πλευρᾶς ὡς πρὸς τὴν τοποθέτηση Ὁρθοδόξου Ἱερέως πρῶην οὐνίτη σὲ οὐνιτικὴ ἐνορία. Αὐτὴ ἡ λύση σίγουρα θὰ ἡρεμοῦσε κάπως τὰ πράγματα, χωρὶς ὅμως νὰ οἰκοδομεῖται οὐσιαστικὰ ἡ Ὁρθοδοξία στὴν περιοχὴ, ὅπως καὶ ἔγινε. Ὑπῆρξε σύγχυση. Τυπικὰ πολλὲς ἐνορίες δήλωναν ὡς Ὁρθόδοξες, μνημόνευαν τὸν Ὁρθόδοξο ἐπίσκοπο, στὴν πράξη ὅμως σὲ πολλὰ στοιχεῖα τοῦ λειτουργικοῦ τυπικοῦ καὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἀμφιέσεως τῶν κληρικῶν παρέμειναν ὅπως καὶ πρὶν οὐνιτικῆς. Ὅταν ὕστερα ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια (1968) χαρακτηρίσθηκε ὡς λάθος ἀπὸ κρατικῆς πλευρᾶς ἡ ἐπιτακτικὴ μεταστροφή τῶν οὐνιτῶν σὲ Ὁρθοδόξους καὶ τοὺς ἐδόθη ἐκ νέου ἡ δυνατότητα νὰ ἐπιστρέψουν στὴν οὐνία, ἡ πλειοψηφία ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ τότε δήλωναν Ὁρθόδοξοι, ἐπέστρεψαν στὴν οὐνία, πρὸς μεγάλη ζημιὰ ἡθικὴ, θεσμικὴ καὶ κοινωνικὴ τῆς τοπικῆς Ὁρθοδόξου ἐκκλησίας.

Σὲ ἄλλη ἐκθεση τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ τμήματος τοῦ Reson ποὺ ἀφορᾷ τὴ δράση τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ βρέθηκε ἐνσωματωμένη στὴν ἐκθεση τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ τμήματος τοῦ Hummene γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μὲ ἡμερομηνία 9 Ὀκτωβρίου 1952,⁸⁵ ἀναγράφονταν ὀνόματα Ὁρθοδόξων Ἱερέων ποὺ ἐργάζονταν δραστήρια ὑπὲρ τοῦ νέου καθεστώτος. Τὰ ὀνόματα ποὺ ἀναγράφονταν ἦταν παλαιορθόδοξοι Ἱερεῖς πρὶν τὴν ἐγκαθίδρυση τοῦ Κομμουνιστικοῦ καθεστώτος.

Ἀκόμη καὶ κάποιοι ἄλλοι Ἱερεῖς (προφανῶς οὐνίτες) στὴν ἐπαρχία ἐχθρεύονταν τὴν Ὁρθοδοξία καὶ τὴν Λαοδημοκρατικὴ διοίκηση. Ἐνδιαφέρον ἴσως ἔχει νὰ ἀναφερθεῖ ὅτι καὶ ὑπηρεσίες τοῦ καθεστώτος εἶχαν ἀνθρώπους καὶ ἐξιχνίαζαν ἀκόμα καὶ τὸ τι εἰπώθηκε κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ μυστηρίου τῆς ἐξομολογήσεως, ὅταν ἀνέφεραν ὅτι «σεσημασμένος Ἱερέας ἐχθρὸς τοῦ καθεστώτος, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐξομολογήσεως κατηγοροῦσε τὶς δυνάμεις τοῦ Σοσιαλισμοῦ καὶ τῆς προόδου».

85. Okresny narodny vybor v Hummenom cirkevne oddeenie 9 Okt. 1952. (ἀριθ. κατάταξης ἀρχείου: 1541).

Ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος καὶ ὅλη ἡ διαδικασία τῆς ἐξοδίου ἀκολουθίας τῆς κηδείας δὲν ἔμενε ἀπαράτητος. Ὡς διαπιστώνεται ἀπὸ τὸ μὲ ἀριθμὸ 3812/52-A/1 τῆς 14ης/11/1952 ἔγγραφο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐπαρχιακῆς Διοικήσεως πρὸς τὸ τμήμα ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τῆς Ἐθνικῆς Ἐπαρχιακῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Presov, μὲ τίτλο: «Ἀπαγορευμένος τρόπος τελέσεως κηδείας» ὑπογραφόμενο ἀπὸ τὸν διευθυντὴ τῶν γραφείων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐπισκοπῆς, καταγγελλόταν πλούσιος Ρωμαιοκαθολικὸς καὶ χαρακτηριζόταν ἐχθρὸς τοῦ Σοσιαλισμοῦ, ὁ ὁποῖος παρουσιαζόμενος ὡς Ἱερεὺς κατὰ τὴν κηδεία συγκεκριμένης Ὁρθόδοξης γυναίκας, ἔκανε κήρυγμα χωρὶς νὰ ἔχει ἄδεια ἀπὸ κανέναν. Ἐπίσης καταγγελλόταν ὁ ἐν λόγω πλούσιος ὅτι ξεσήκωνε τοὺς πιστοὺς, οἱ ὁποῖοι ἦταν περισσότεροι ἀπὸ 200 ἄνθρωποι.

Ἀναγράφεται ἀκόμη ὅτι κατὰ τὴν τελετὴ τῆς κηδείας, ἡ ὁποία ἐγινε σὲ σπῆτι, ὡς πρὸς τὸ θρησκευτικὸ μέρος ἔψαλλαν, χρησιμοποίησαν Ἐκκλησιαστικὰς σημαίαις, ἁγιασμὸ καὶ ἄλλα λειτουργικὰ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα προφανῶς ἔφερναν σύμφωνα μὲ τὸ κείμενο, ἀπὸ Ἱερὸ Ναό, μᾶλλον ὑπονοεῖτο Ρωμαιοκαθολικόν. Γι' αὐτὸ ζητήθηκε ἡ ἐπιβολὴ ποινῆς καὶ ἡ σχετικὴ ἐνημέρωση τῆς Ὁρθοδόξου διοικήσεως.

Στὸ ἐν λόγω ἔγγραφο συνυποβάλλετο ἀναφορὰ τοῦ Ὁρθοδόξου Ἱερέα τῆς περιοχῆς ὅπου τελέστηκε ἡ κηδεία μαζί μὲ ἄλλα στοιχεῖα γιὰ ἄλλες περιπτώσεις τελέσεως κηδειῶν.

Καὶ ἀπὸ τὰ ἔγγραφα καὶ τίς ἀναφορὰς αὐτὲς γιὰ τίς κηδεῖες διαπιστώθηκε ἡ σύγχυση καὶ τὸ μπερδεμα πού εἶχε ὁδηγήσει ἡ λεγόμενη Ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ τοῦ καθεστώτος.

Σύμφωνα μὲ τὴν ἀναφορὰ τοῦ τοπικοῦ Ἱερέα, τέτοιες πράξεις προκαλοῦσαν οἱ Καθολικοί, μὲ στόχο τὴν διατάραξη τῶν σχέσεων Κράτους καὶ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἰδιαίτερα κατὰ τὴ δύσκολη ἐκείνη περίοδο, ὅπου εἶχε προηγηθεῖ ἡ μαζικὴ ἐπιστροφὴ οὐνιτῶν στὴν Ὁρθοδοξία.

Διαπιστωνόταν ἀκόμη καὶ ἡ στοιχειώδης ἔλλειψη θρησκευτικῆς παιδείας τῶν πιστῶν, ὅταν ζητοῦσαν ἢ ἐπέβαλλαν μόνοι τους τὸν Ἐκκλησιαστικὸν τύπο κηδείας γιὰ οἰκογενειακά τους πρόσωπα, ἄσχετα ἀπὸ τὸ ποῦ αὐτὰ τὰ πρόσωπα ἀνῆκαν ἢ ὄχι θρησκευτικά, δηλ. ἂν ἦταν βαπτισμένα ἢ ὄχι. Ὁ Ρωμαιοκαθολικὸς σύζυγος ἐπιθυμοῦσε νὰ τελεστεῖ γιὰ τὴν Ὁρθόδοξη σύζυγό του Ρωμαιοκαθολικὸς τύπος κηδείας. Πολλὲς ἄλλες ἀνάλογες περιπτώσεις βρισκόνταν, ὄχι μόνο στὴν τέλεση κηδειῶν, ἀλλὰ καὶ στὴ χορήγηση τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων. Οὐνίτες μὲ εὐκολία κοινωνοῦσαν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, σὲ κάποιες δε περιπτώσεις, Ὁρθόδοξοι σὲ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν οὐνιτῶν κ.ἄ.

8. Ἀνακήρυξη Αὐτοκεφάλου

Σὲ συνεδρίαση τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου τὴν 3η Σεπτεμβρίου 1951, ὅπου παρόντες ἦταν οἱ κρατικοὶ λειτουργοὶ Fierlinger, Cepicka, Kopecky, Nosek, Hendrych, Gazik, Havelka, συζητήθηκε μεταξύ ἄλλων ἡ θέσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στὴν Τσεχοσλοβακία.⁸⁶ Ὁ σύντροφος Fierlinger ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς αὐτοκεφαλίας. Συζητήθηκαν οἱ προϋποθέσεις ἀνακηρύξεως τῆς αὐτοκεφαλίας καὶ ποιὸς θὰ γίνεῖ Μητροπολίτης. Ὁ σύντροφος Fierlinger θεώρησε καταλληλότερο ὑποψήφιο τὸν Ἐξαρχο Ἐλευθέριο. Συζητήθηκαν ἀκόμη οἱ προσκλήσεις ποὺ ἔπρεπε νὰ ἀπευθυνθοῦν στοὺς προκαθημένους τῶν τοπικῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἰδίας συνεδριάσεως, ὁ σύντροφος Gazik κατέθεσε ἔκθεσι γιὰ τὴν κατάστασι στὴν Ἀνατολικὴ Σλοβακία, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία οἱ ἐνωμένοι μὲ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν πρῶν οὐνίτες Ἱερεῖς, δὲν ἤθελαν νὰ ἐργάζονται ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἀναφέρθηκε δὲ ὅτι ἐνώθηκαν μὲ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν 151 οὐνίτες Ἱερεῖς.

Τὴν περίοδο ἐκείνην ὑπῆρχαν 229 Ἱερεῖς στὴν Ἀνατολικὴ Σλοβακία, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ 75 ἦταν νεοχειροτονημένοι. Ὑπογραμμίσθηκε δὲ ἡ ἀνάγκη οἱ πρῶν οὐνίτες καὶ ἡδη Ὁρθόδοξοι Ἱερεῖς νὰ ὀδηγηθοῦν στὴν ἐνεργὸ δράσι καὶ παραγωγὴ. Ὑστερα ἀπὸ συζήτησι, καὶ ἀφοῦ τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Συμβούλιον ἔλαβε ὑπ' ὄψιν τοὺς τὴν ἔκθεσι τοῦ συντρόφου Fierlinger γιὰ τὴν αὐτοκεφαλία τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν πρότασι τοῦ συντρόφου Gazik νὰ μετατεθοῦν πρῶν οὐνίτες Ἱερεῖς μὲ τὶς οἰκογένειάς τους στὴν Τσεχία, πάρθηκαν ἀποφάσεις ἐπὶ τῶν ζητημάτων αὐτῶν.

Γιὰ τὴν ἀνακήρυξιν Ἐκκλησίας σὲ αὐτοκέφαλη, εἶναι ἀνάγκη ἡ Ἐκκλησία αὕτῃ νὰ ἔχει ἱκανὸ ἀριθμὸ πιστῶν.⁸⁷ Ὅλες οἱ ἀναφερόμενες περιστάσεις, σὲ σχέση μὲ τὴν εὐεργετικὴ πολιτικὴ κατάστασι στὴν Πράγα, ἔδωσαν σ' αὕτῃ τὴν Ἐκκλησίαν τὴ δυνατότητα νὰ κηρύξῃ τὴν 8η-9η Δεκεμβρίου 1951 τὴν αὐτοκεφαλία της.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν πιστῶν θεωρήθηκε σημαντικὸς. Τὸ ἴδιον καὶ ἡ ἀνάπτυξι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων – Ἐνοριῶν καὶ Ἱερέων, κυρίως μετὰ τὴ Συνέλευσι τῶν οὐνιτῶν στὸ Presov τὴν 28η-4-1950, ὥστε καὶ ἡ τοπικὴ Ἐκκλησία τῆς Τσεχοσλοβακίας νὰ ἀνήκει ὡς ἀνεξάρτητη στὴν οἰκογένεια τῶν αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν τῆς Ὁρθοδοξίας. Πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτὸ ἡ Ἐξαρχία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στὴν Τσεχοσλοβακία, κατὰ τὴ Συνεδρίασι

86. Gorazd Voratny: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 89-90.

87. Γεωργίου Παν. Κουντούρη: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 170.

τῆς 2ας Ὀκτωβρίου 1951 μὲ προτροπὴ τῶν Ἐπισκόπων τῆς, ἐξέτασε τὸ θέμα τῶν κανονικῶν προϋποθέσεων τῆς ἀνακηρύξεως τῆς τοπικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Τσεχοσλοβακίας σὲ αὐτοκέφαλη καὶ κατέληξε σὲ θετική ἀπόφαση.

Στὴ συνέχεια ἡ Ἐξαρχία μὲ ἔγγραφό της μὲ ἡμερομηνία 2 Ὀκτωβρίου 1951 μὲ ἀριθ. 3830/51-A/I/A5 ἐζήτησε μὲ σχετική αἰτιολόγηση καὶ ἐπιχειρήματα ἀπὸ τίς ἀρμόδιες ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑπηρεσίες τοῦ κράτους,⁸⁸ τὴν κατ' ἀρχὴν συγκατάθεση τῆς κυβερνήσεως τῆς Τσεχοσλοβακίας γιὰ τὴν δημιουργία αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας σὲ αὐτήν.

Τὸ ἴδιο αἶτημα ἀπευθύνθηκε καὶ στοῦ Πατριαρχεῖο τῆς Μόσχας, στοὺν Πατριάρχη Ἀλέξιο καὶ στὴν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ὁρθοδόξου Ρωσικῆς Ἐκκλησίας.⁸⁹

Ἡ κρατική ὑπηρεσία ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἐπεξεργάσθηκε τὴν 2α Ὀκτωβρίου 1951 ἔκθεση ἐν ὄψει τῆς Συνεδριάσεως τῆς Κυβερνήσεως,⁹⁰ τῆς 9ης Ὀκτωβρίου 1951 μὲ θέμα τὴν ἀνακήρυξη τῆς τοπικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας σὲ αὐτοκέφαλη.

Ἡ κυβέρνηση, φυσικὰ, ἔδωσε τὴ συγκατάθεσή της καὶ ἀποδέχθηκε τὴν εἰσηγητική πρόταση ποὺ εἶχε διαμορφώσει ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἑσωτερικῶν, Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὑπεύθυνος γιὰ τὴν Κρατική ὑπηρεσία ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν zd Fierlinger μὲ τὴν ἀπὸ 2 X 1951 20701/51-II/1 ἀπόφασή της κατὰ τὴν 159η συνεδρίασή της τὴν 9η Ὀκτωβρίου 1951. Ἡ εἰσηγήσις τοῦ Ἀντιπρόεδρου τῆς Κυβερνήσεως, Ὑπουργοῦ Ἑσωτερικῶν καὶ ἐμπεισιστευμένου τῆς ὑπηρεσίας ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν βάσει τῆς ὁποίας ἐλήφθη ἡ ἀπόφαση, περιελάμβανε σύντομη ἀναφορὰ στὴν ἱστορική πορεία τῆς τοπικῆς αὐτῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Στὶς Ἐκκλησιαστικὲς δικαιοδοσίες στὶς ὁποῖες αὐτὴ παλαιότερα ὑπῆγετο δηλ. τὴ Σερβική καὶ τὴ Ρωσική Ἐκκλησία (πουθενὰ δὲν ἀναφερόταν τὸ Πατριαρχεῖο Κων/λεως). Ἐθεωρεῖτο ἀκόμη Ἐκκλησία τῶν μεταναστῶν-προσφύγων, ὅπως ἰσχυρίσθηκε ὁ ὑπουργὸς, ἀλλὰ λόγῳ τῶν ἐσωτερικῶν ἀλλαγῶν ποὺ σημειώθηκαν σ' αὐτὴ τὴν Ἐκκλησία, κυρίως μὲ τὴν εἴσοδο χιλιάδων οὐνιτῶν σὲ αὐτήν, ἔχασε τὸν μεταναστευτικὸ – προσφυγικὸ χαρακτῆρα της καὶ κατέστη Ἐθνικὴ Ἐκκλησία! Ἐπρόκειτο, ὅπως δήλωσε, γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Τσεχοσλοβακίας.

88. Gorazd Vratny: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 91.

89. Gorazd Vratny: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 92.

90. Gorazd Vratny: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 93.

Τὸ ἐρέθισμα γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία της⁹¹ προήλθε ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Καὶ ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὑπουργὸς τῶν Ἑσωτερικῶν zd Fierlinger δήλωσε ὅτι τὸ ἐρέθισμα αὐτὸ τὸ ἀποδέχθηκε ἡ κυβέρνηση καὶ ἐπρόκειτο γιὰ πραγματικότητα πολὺ σπουδαία ἀπὸ πολιτικῆς ἀπόψεως.

Ἡ ἀνεξαρτησία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἔδειχνε ὅτι ἐπρόκειτο γιὰ αὐθόρμητο τοπικὸ κίνημα, ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Μόσχας. Καὶ ὁ ἐμπειστευμένος ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑπουργὸς ἀναφέρθηκε σὲ πρακτικὰ ζητήματα ποὺ ἀφοροῦσαν τὴν ἔγκριση τῆς Κυβερνήσεως γιὰ τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ τότε Ἐξάρχου τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας στὴν Τσεχοσλοβακία Μητροπολίτη Ἐλευθερίου, ὁ ὁποῖος θεωρήθηκε κατάλληλος ὑποψήφιος γιὰ τὴν ἐκλογή του ὡς προκαθημένου τῆς νεοσύστατης τότε αὐτοκέφαλῆς Ἐκκλησίας τῆς Τσεχοσλοβακίας.

Τὸ δὲ Πατριαρχεῖο τῆς Μόσχας⁹² ἔδωσε τὴ συγκατάθεσή του γιὰ τὴν ἀνακήρυξη σὲ αὐτοκέφαλη τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Τσεχοσλοβακίας, κατὰ τὴ συνεδρίαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Πατριάρχῃ Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας, Ἀλεξίου τὴν 10ῃ Ὀκτωβρίου 1951.

Τὴν 19η-10-1951 ἡ Ἐξαρχία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Τσεχοσλοβακίας ἀπευθύνθηκε στὴν κρατικὴ ὑπηρεσία ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ θερμὰ τὴν κυβέρνηση γιὰ ὅσα ἐπραξε ὑπὲρ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς αὐτοκεφαλίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στὴν Τσεχοσλοβακία, μὲ τὴν διαβεβαίωση ὅτι θὰ ἐκπληρῶνει πάντοτε τὴν ἀποστολὴ τῆς ὅπως ἀπαιτοῦν τὰ συμφέροντα τοῦ λαοῦ πρὸς ὄφελος τῆς ἀγαπημένης Λαοδημοκρατικῆς πατρίδας.

Στὴ συνέχεια ἀναφέρθηκαν οἱ ἡμερομηνίες ἐκλογῆς καὶ ἐνθρονίσεως τοῦ νέου καὶ πρώτου Προκαθημένου καὶ ζητήθηκε ἀκόμη ἡ οἰκονομικὴ ἐνίσχυση ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς πολιτείας, ὥστε ὅλα νὰ γίνουν ἀξιοπρεπῶς. Ἡ ἐκλογή ὡς προκαθημένου τοῦ Μητροπολίτη Ἐλευθερίου σύμφωνα μὲ τὰ κείμενα τῆς ἑξαρχίας ἔθεωρεῖτο βεβαία, γιὰτὶ μᾶλλον ἦταν καὶ ὁ μοναδικὸς ὑποψήφιος.

Ἀπὸ τὴ νέα αὕτῃ Ὁρθόδοξη αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία, ἡ ὁποία θὰ ἀνῆκε στὴν οἰκογένεια τῶν Αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀνεμένετο νὰ εἶναι μαχητὴς ὑπὲρ τῆς παγκόσμιας εἰρήνης, ἀκολουθώντας τὶς προοδευτικὲς δυνάμεις, οἱ ὁποῖες καθοδηγοῦνταν ἀπὸ τὴν Σοβιετικὴ Ἑνωση.⁹³

91. Gorazd Voratny: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 94-95. Βλέπε καὶ SUC cj 20701/51-II/1,2 X 1951 ref Suchomel.

92. Gorazd Voratny: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 96.

93. Gorazd Voratny: ὡς ἀνωτέρω, σελ. 100.

Ἄσχετα ἀπὸ τίς πολιτικές σκοπιμότητες ποὺ ὑπῆρξαν γιὰ τὴν ἀνακήρυξη σὲ αὐτοκέφαλη τῆς τοπικῆς Ὁρθοδόξου αὐτῆς Ἐκκλησίας καὶ παρὰ τὰ κανονικά Ἐκκλησιαστικά προβλήματα ποὺ δημιουργήσε (ἄρνηση ἀναγνώρισεως τοῦ αὐτοκεφάλου ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ πατριαρχεῖο), γεγονὸς παραμένει ὅτι ἔστω καὶ κατ' οἰκονομίαν, ἡ ἀνακηρυχθεῖσα αὐτοκεφαλία βοήθησε τὴν τοπικὴ αὐτὴ Ἐκκλησία λόγω τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν ποὺ ἐπικρατοῦσαν σὲ αὐτὴν, νὰ παραμείνει ἐνωμένη. Πραγματικότητα ποὺ δεκαετίες ἀργότερα προφανῶς κατενόησε καὶ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ ἐφόσον ἀναντίρροπα τηρήθηκε ἡ κανονικὴ ὁδὸς χορήγησε στὴν ἐν λόγω Ἐκκλησίᾳ τὴν αὐτοκεφαλία της κατὰ τὸ ἔτος 1998.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ἀνόδου τοῦ Κομμουνιστικοῦ καθεστῶτος στὴν Τσεχοσλοβακία ὑπῆρξαν ἄρκετὰ δύσκολα καὶ σκληρά. Ἡ Λαϊκὴ Δημοκρατία ὡς ὁλοκληρωτικὸ καθεστῶς ἐπέβαλλε τὴν κοσμοθεωρία της καὶ τὴ θέλησή της στὸ λαό. Τὶς σοβαρότατες συνέπειες αὐτῆς τῆς προλεταριακῆς πολιτικῆς, μετὰξὺ ἄλλων θεσμῶν δέχθηκαν οἱ Ἐκκλησίες, καθὼς καὶ οἱ ἄλλες θρησκευτικὲς κοινότητες.

Ἡ Μαρξιστικὴ ἰδεολογία, ὅσον ἀφορᾷ τὰ θέματα περὶ θρησκείας, προσπάθησε νὰ ἐπιβληθεῖ σὲ αὐτὴν, μὲ στόχο σὲ πρώτη φάση τὴν ἐκμετάλλευσή της καὶ στὴ συνέχεια τὴν κατασυκοφάντησή της. Ἐτσι λοιπὸν ἔχουμε ἔντονη ἀνάμειξη τῶν κρατικῶν ὀργάνων τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας στὰ ἐσωτερικὰ ζητήματα τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων, ποὺ ἀφοροῦσαν ἄμεσα τὴν ὑπόστασή της καὶ τὴν περαιτέρω πορεία αὐτῶν. Δημιουργήθηκε πραγματικὸ χάος μὲ τὴν κατάργησι τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν μοναστηρίων, μὲ τὸν ἀκομψὸ τρόπο καταργήσεως τῆς Ἑλληνοκαθολικῆς - οὐνιτικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς συνδέσεως τῶν πρώων οὐνιτῶν μὲ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

Ἐνα ἀπὸ τὰ θύματα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς τῆς Λαϊκῆς Δημοκρατίας ὑπῆρξε καὶ ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, τὴν ὁποία τὸ καθεστῶς θέλησε νὰ ἐκμεταλλευτεῖ καὶ νὰ χειραγωγῇ σύμφωνα μὲ τίς πολιτικές του ἐπιλογές, ποὺ εἶχαν σὰν κύριον στόχον τὴν πολεμικὴ ἐναντίον τοῦ Βατικανοῦ καὶ τῆς Δύσεως. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἐπωμίσθηκε ἄθελά της πολιτικὲς ἐπιλογές καὶ εἰθύνες τοῦ Σοσιαλιστικοῦ καθεστῶτος, προκειμένου νὰ ἀποδεχθεῖ στίς τάξεις της τοὺς ἱστορικὰ πρώην Ὁρθοδόξους, τοὺς ὁποίους κατὰ τὴν οὐνία τοῦ Οὕζγκοροντ τὸ 1646 τὸ Βατικανὸ μὲ τὴ βοήθεια τῶν Ρωμαι-

οκαθολικῶν φεουδαρχῶν προσηλύτισε μετὰ τὴν βία καὶ ἀπὸ Ὁρθοδόξους τοὺς ἔκανε οὐνίτες.

Γεγονὸς παραμένει ὅτι ἄσχετα ἀπὸ τὴν ἰδιόμορφη πολιτικὴ πού ἀσχοῦσε τὸ καθεστῶς ἔναντι τῆς θρησκείας σὲ σχέση με αὐτὴν πού ἀσκήθηκε στὴ Ρωσία, κεκαλυμμένος στόχος του ἦταν ἡ διάβρωση τῶν Ἐκκλησιῶν ἐκ τῶν ἑνδον, ἡ ὑποτίμηση αὐτῶν καὶ ἡ διάδοση τῆς πλήρους ἀθεΐας. Κατὰ μεγάλο ποσοστὸ τὰ ἀντιθρησκευτικὰ καὶ ἀθεϊστικὰ προγράμματα τοῦ καθεστώτος ἐπέτυχαν. Παρ' ὅλα αὐτὰ δὲν μπόρεσαν νὰ ἐξαφανίσουν τὴν θρησκευτικὴ πίστη ἀπὸ τίς συνειδήσεις τῶν πιστῶν. Ἄν καὶ παρεφθαρμένη σὲ πολλὰς περιπτώσεις ἡ θεσμικὴ ἔκφραση τῆς θρησκείας, λόγω τῆς ἀθεϊστικῆς προπαγάνδας, διασώθηκε σὲ εὐρεία κλίμακα καὶ αὐτὸ χάρις στὴν πίστη τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ales P: Pravoslavna cirkev u nas. Prehled dejinne cesty, Svelto sveta, Brno 1993.
- Belejkanic Imrich: Unionismus ako Ekleziologicky problem Pravoslavna bohoslovecka fakulta Presovskej University v Presove 1999.
- Berki Feriz: Ὁρθ. Πρωθιερέας τῆς ἐν Οὐγγαρία Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας: Ἡ ἐν Οὐγγαρία Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία. Θεσ/νίκη 1964.
- Fedor Michal: Z Dejin Greckokatolickej Girkvi V Ceskoslovensku 1945 - Maj 1950, Kosice 1993.
- Kaplan K: Stat a cirkev v Ceskoslovensku 1948-1953. Brno 1993. (A-UV KSC Fon 02/1, schuze 19.6.1950)
- Κέντρο Νεότητος Θηβῶν: ΑΝΑΤΟΛΗ, δικοί μας τόποι καὶ ἀνθρώποι. Ἀθήνα 1994.
- Κουντούρη Παν. Γεωργίου: Ἡ οὐνία τοῦ Οὐζγκοροντ στὴν ἱστορικὴ τῆς ἐξέλιξη 1646-1996. Ἡ ἐπιβολὴ τοῦ παπισμοῦ μέσω τῆς οὐνίας στὴν κεντροανατολικὴ Εὐρώπη. Presov 1997. Βελτίωση Ἀθήνα 2002.
- Ladislav Deak: Mala Vojna Bratislava 1993.
- Πρ. Μεταλληνοῦ Γεωργίου – Γόνη Δημ. – διακ. Φρατσέα Ἡλία – διακ. Μοράρου Εὐγ. – ἐπισκ. Βανάτου Ἀθανασίου (Γεβτιτς): Ἡ Οὐνία χθὲς καὶ σήμερον. Ἀθήνα 1992.
- Μιχαλὰ Τάσου: Ἡ Ὁρθοδοξία στὴ Τσεχοσλοβακία. Ἀθήνα 1985.
- Νικολαΐδη Ἀπ.: «Κριτικὴ θεωρία» καὶ κοινωνικὴ λειτουργία τῆς Θρησκείας. Ἐρμηνευτικὴ προσέγγιση τῆς σκέψης τοῦ Max Horkheimer ἀπὸ ἄποψη κοινωνιολογικῆς-θρησκευτικολογικῆς. Ἀθήνα 1996.
- Πούλετς Χριστ.: Ἱστορία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στὴ Τσεχοσλοβακία κατὰ τὸν 19ο καὶ 20ό αἰῶνα. Διατριβὴ ἐπὶ διδασκαλία, Ἀθήνα 1986.
- Pravoslavny Teologicky Sbornik, IX, Praha 1983.
- Vopatrny Gorazd: Pravoslavna Cirkev V. Ceskoslovensku v. Letech 1945-1951. Brno 1998.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Hlas Pravoslavi roc VI, 1950, roc VII, 1951.

Odkaz sv Cyrila a Metoda ἀριθ. 7/1968.

Pravoslavnaja Rus, Jordanville, New York, 1949.

Svelto Pravoslavia. Organ Pravoslavnej Cirkve V Československu Cislo 3-4 1 Julia 1950.

Zurnal Moskovskoj Patriarchiji, Moskva, 1950.

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΤΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ

Archivne dokumenty a materially zr. 1948-1952.

Statny oblastny archiv v Prahe.

Statny oblastny archiv v Bratislave.

Statny oblastny archiv v Kosice.

Statny oblastny archiv v Presove.

Statny oblastny archiv v Prahe.

Obeznic Katolickemu duchovenstvu Rozmnozen polde 1, odst 2 lit. d Zakona cis, 94/1949 Sh/Dano 17, unora V Milestivem lete 1950

Statny urad pro veci cirkevni Cis III-991/50 V Praze Dne 3 brezna 1950 Pan Pavel Gojdic Biskup, Presov.

Cirkevne oddelenie KNV Presov. Krajsky cirkevny tajomnik 370/V 1950 – I/5 2 Juna 1950 Slovensky urad pre veci cirkevne Bratislava Zprava o priebehu akcii «P»

Okresny narodny vybor v. snine cirkevny tajomnik ONV/cj 370-15/VI 1950-I/5 Snine 15 Juna 1950. Krajsky narodny vybor – cir. Oddelenie Presov Zprava opriebehu akcie «P» – predlozenie

Koncept Cirkevny Tajomnik 370-17/10-1950 I/4 17 Oktobra 1950 Slovensky urad pre veci cirkevne Bratislava Doverne! Cirkevno-politicka situacna zprava Za obdobie od 15 Sept. do 30 Sept. 1950

Cirkevne oddelenie Krajsky Cirkevny tajomnik 370-25/10-1950 – I/4 25 Oktobra 1950 slovensky urad pre veci cirkevne Bratislava Cirkevno-politicka zprava za obdobie od 1 X 1950 do 15 X 1950.

Slovensky urad pre veci cirkevne Bratislava. Cirkevno-politicka zprava za obdobie od 16. do 31 Oktobra 1950

Cirkevne oddelenie Krajsky cirkevny tajomnik 370-4/11-1950 – I/4 4 Novembra 1950

Cirkevne oddelenie Cirkevny tajomnik KNV 5/dov/1951 6 Januara 1951 Slovensky urad pre veci Cirkevne Bratislava Minoriadna zprava akcii «P»

Krajsky Cirkevny tajomnik KNV Krajsky narodny vybor v Presove Zn 109/1951-dov Presov dna 24 Aprila 1951 slovensky urad pre veci cirkevne Bratislava «Situacna zprava o akcii P» za prvu polovicu Aprila 1951 – predlozenie

SUC cj 20701/51-II/1,2 X 1951 ref Suchomel

Krajsky Narodny Vybor v Kosiciach Zn 906-dov 1951-Bal V Kosiciach dna 29 Dec. 1951.

Krajsky narodny Vybor Cirkevne oddelenie V Presove Cirkevne oddelenie 14/1952 dov 18 Jan 1952 Okresny narodny vybor Cir. Oddelenie Velke Kapusany.

Za predsedu KNV Krajsky Cirkevny tajomnik 1/4-290-1952/1-cm 14 Februara 1952 Slovensky urad pre veci cirkevne Bratislava Situacna zprava za mesiac Januar 1952

Krajsky narodny vybor v Presove Cirkevne oddelenie 1/4-54/1952 dov. V Presove dna 29 Aprila 1952. Statny urad pre veci Cirkevne Praha.Akcia «P» 100-dokoncenie

Za ministra Dr Suchomel v.r. Statny urad pre veci Cirkevne C 292.4. UV/II/1 Praha 5 Cervence 1952 Duverne.

Za ministra Knobloch v.r. Statny urad pre veci cirkevny c.j. 292.4 – UN-II/1-kn. Vid a Praha 8, Cervence 1952

Cirkevne oddelenie 141/1952 dov 4 Aug. 1952/dov Statny urad pre veci cirkevne Praha K. cis/292.4-UN-II/1-kn